

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav českých dějin

Bakalářská práce

Josef Sterzik

Začátky mužské větve Opus Dei na území České republiky
The beginnings of the male branch of Opus Dei in the Czech Republic

Poděkování

Rád bych vřele poděkoval vedoucímu práce Mgr. Miroslavovi Michelovi, Ph. D za cenné rady. Také bych poděkoval Petru Kopovi, Gustavovi Mongemu a Manueli Lobovi za poskytnutí rozhovorů pro moji práci. Dále jsem vděčný Mgr. Davidu Trojanovi za podnětné konzultace během psaní práce. Děkuji také všem bývalým členům Opus Dei, kteří se mnou komunikovali a odpověděli na mé otázky, zvláště Antonínu Steinhauserovi a Pavlu Pernicovi, kteří souhlasili s uveřejněním svého jména a textu.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 21.12.2023.

Jméno a příjmení: Josef Sterzik

Abstrakt (česky)

Bakalářská práce pojednává o Opus Dei, jediné osobní prelaturě v katolické církvi. Práce se zaměřuje zejména na počátky mužské větve v České republice. Je založena na analýze historiografických prací a v poslední kapitole je využito metody orální historie. V rámci výzkumu orální historie je hlavní linií vyprávění tří zakládajících členů Prelatury na území České republiky. Celá práce je rozdělena do tří částí. V první části je popsán život zakladatele, s ním související historie organizace a její struktura na základě sekundární literatury české, německé a anglické provenience. Hlavním zdrojem je především třídílný životopis Josemaríi Escrívy od španělského historika Vazqueze de Prada. Dále je popsán právní vývoj a organizační struktura Opus Dei. V druhé části bakalářské práce je vysvětlen historický kontext, konkrétně situace katolické církve mezi léty 1945-1989. Je zde nastíněno poněkud specifické pozadí situace církve v Československu před příchodem Opus Dei. Třetí část ukazuje změny, které nastaly po roce 1989, kdy Sametová revoluce mimo jiné umožnila příchod Opus Dei do Československa. Poslední část obsahuje popis rozhovorů s narátory, který se snaží ozřejmit samotný příchod členů Opus Dei do Československa. V práci jsou také využity také materiály ze soukromého archivu Opus Dei v Praze. Stručně je nastíněn obraz Opus Dei v tisku. Je provedena také analýza dotazníku zkušeností bývalých členů. Dále je popsáno, jaké kroky byly podnikány pro rozšíření poselství Opus Dei do společnosti. Z rozhovorů bylo zřejmé, že důležitá sociální vrstva, na kterou se Opus Dei zaměřuje, jsou mladí lidé, zejména studenti vysokých škol. Poslední část práce ukazuje motivace, zkušenosti a samotné jednání prvních členů Opus Dei na území České republiky. V příloze jsou k nahlédnutí dotazníky se zkušenostmi dvou bývalých členů Opus Dei.

Abstract (anglicky)

The bachelor thesis is about Opus Dei, the only personal prelature in the Catholic Church. The thesis focuses mainly on the beginnings of the male branch in the Czech Republic. It is based on the analysis of historiographical works and in the last chapter the method of oral history is used. Within the framework of oral history research, the main line of narrative is that of the three founding members of the Prelature in the territory of the Czech Republic. The whole thesis is divided into three parts. The first part describes the life of the founder, the related history of the organisation and its structure based on secondary literature of Czech, German and English provenance. The main source is mainly the three-volume biography of Josemaría Escríva by the Spanish historian Vazquez de Prado. It also describes the legal development and

organizational structure of Opus Dei. In the second part of the thesis, the historical context is explained, specifically the situation of the Catholic Church between 1945 and 1989. The somewhat specific background of the situation of the Church in Czechoslovakia before the arrival of Opus Dei is outlined. The third part shows the changes that took place after 1989, when the Velvet Revolution made possible, among other things, the arrival of Opus Dei in Czechoslovakia. The last part contains descriptions of interviews with narrators, which attempts to shed light on the arrival of Opus Dei members in Czechoslovakia. The thesis also makes use of materials from the private archive of Opus Dei in Prague. The image of Opus Dei in the press is briefly outlined. An analysis of a questionnaire of the experiences of former members is also made. Furthermore, the steps taken to spread the message of Opus Dei to the society are described. From the interviews it was clear that an important social stratum that Opus Dei targets is young people, especially university students. The last part of the thesis shows the motivations, experiences and actual actions of the first Opus Dei members in the Czech Republic. The questionnaires with the experiences of two former Opus Dei members are attached.

Klíčová slova: Opus Dei, post-socialismus, orální historie, katolická církev v Čechách, církevní dějiny.

Key words: Opus Dei, post-socialism, oral history, Catholic Church in Czech republic, church history

Obsah

1. Úvod	8
2. Život zakladatele Opus Dei a vývoj celého hnutí	14
2.1. Otázky a kontroverze související s osobou zakladatele Opus Dei	18
3. Opus Dei	19
3.1. Právní vývoj	19
3.2. Poselství Opus Dei	19
3.3. Organizace Opus Dei	20
3.4. Věřící prelaty	21
3.4.1. Formace členů a jejich začlenění	23
3.5. Korporativní díla	23
3.6. Kněžské společenství Svatého kříže	24
3.7. Kontroverze a otázky ohledně Opus Dei	24
4. Situace katolické církve v Československu mezi léty 1945-1989	29
4.1. Obecná charakteristika situace	29
4.2. Skrytá církev	29
4.3. Katolický exil	33
4.4. Kolaborace církevních představitelů s komunistickým režimem	35
4.5. Vliv druhého vatikánského koncilu v Československu	38
4.6. Vztahy Vatikánu s Československem	41
5. Příchod Opus Dei do Československa	44
5.1. Členové Opus Dei českého původu působící v době komunismu mimo Československo	44
5.2. Konec komunistického režimu	47
5.3. Situace církve po roce 1989	48
5.4. Náboženská situace po roce 1989 v Československu zejména v České republice s ohledem na mimocírkevní prostředí	51
5.5. Začátky Opus Dei v České republice v pohledu životopisné knihy nejstaršího člena Opus Dei v Čechách	53
5.6. Vzpomínání prvních tří členů na působení Opus Dei v České republice	56
5.7. Obraz Opus Dei v médiích ke konci devadesátých let a na počátku třetího tisíciletí	70
5.8. Zkušenosti bývalých členů Opus Dei	71
6. Závěr	76
Seznam literatury	79
Prameny	79
Archivní výzkum	79
Archiv bezpečnostních složek	79

Osobní archiv Josefa Sterzika	79
Soukromý archiv Opus Dei v Praze	79
Sekundární literatura.....	80
Články	82
Bakalářské, diplomové a dizertační práce.....	83
Internetové zdroje a odkazy.....	83
Přílohy.....	85
1.Příloha č. 1: Rozhovor vedený s doktorem Petrem Kopou 22.7.2021 v Praze.....	85
2.1.Příloha č.2.1.: Výpovědi bývalého člena Opus Dei, Antonína Steinhauera, který byl členem od prosince roku 2007 do 19. března roku 2011.	93
2.2. Příloha č.2.2.: Výpovědi bývalého člena Opus Dei, Pavla Pernicy, který byl členem od prosince roku 2009 do 19. března 2015.....	98
3.Příloha č.3. Obraz Panny Marie potšské.....	102
4.Příloha č.4. Pozvánka na besedu s Javierem Echevarriou roku 2005.....	103
5. Příloha č.5. Pozvánka na mši svatou v Římě v češtině u příležitosti svatořečení zakladatele Opus Dei.....	104
6.Příloha č.6. Náborový leták do klubu pro kluky od 9 do 13 let z roku 2017.....	105
7. Příloha č.7. Pozvánka na přednášku Odkaz bratří Mašínů v Univerzitním centru Na Baště roku 2006.....	106
8. příloha č.8. Modlitba ke svatému Josémariovi Escrivovi, zakladateli Opus Dei	107
9. Povolení působení Opus Dei na území České republiky udělené arcibiskupem Miloslavem Vlkem roku 1992.	108

1. Úvod

Tématem mé práce je Opus Dei a jeho působení na území České republiky. Důvodem výběru tohoto tématu byl zvláště můj tříletý pobyt na vysokoškolské koleji, kterou Opus Dei zřizovalo. O fenoménu Opus Dei bylo již napsáno několik prací, které popisují tuto problematiku z několika různých úhlů pohledu.

Patrně první českojazyčnou prací je *Zakladatel a jeho dílo. Život a dílo Josemaríi Escrivy de Balaguer (zakladatele Opus Dei)* od Jany Hlušíkové¹, která se zaměřuje především na osobu zakladatele a poměrně stručnou charakteristiku Opus Dei. Další prací je *Opus Dei a jeho vztah k lidskému tělu* od Johany Pižlové², která čtenáře seznamuje především s praktiky tělesných sebezápěrů a s postavením žen uvnitř organizace. Na konci její studie se nachází rozhovor se členkou, který mě inspiroval v pokládání některých otázek při vedení rozhovorů.

Podrobnější informace přináší Helena Kaucká ve své práci *Osobní prelatura Opus Dei*³. Autorka důkladně analyzuje Opus Dei a vytváří poměrně autentický obraz této organizace. Tyto výše představené publikace jsou však především práce religionistického charakteru.

Má práce by měla přinést nový pohled na instituci Opus Dei, neboť jsem využíval některé zdroje, ze kterých jiní autoři nečerpali a kladl jsem důraz na jiné aspekty prelatury, které dosud nebyly prozkoumány. Jako historik jsem se pokusil vyložit fungování Opus Dei v širším společenském kontextu. Snažil jsem se ozřejmit, jak konkrétně členové působí ve společnosti, jaké jsou jejich motivace a způsob přemýšlení. Dále jsem se zabýval kritikou ze strany bývalých členů.

Zabýval jsem se vztahem Opus Dei a vývojem církve v Čechách zejména kvůli mému zájmu o historický kontext a roli tohoto hnutí v české společnosti. Problematika pramenů o Opus Dei v České republice spočívá v jejich omezené dostupnosti a torzovitosti. Tyto prameny jsou často obtížně dostupné, což komplikuje důkladné zkoumání historických kořenů hnutí v této zemi. V soukromém archivu Opus Dei jsem také dostal několik složek pramenů, které jsem v práci využil, avšak jednalo se pouze o vybrané dokumenty, které mi byly předloženy.

¹ HLUŠTÍKOVÁ, Jana. *Zakladatel a jeho dílo. Život a dílo Josemaríi Escrivy de Balaguer (zakladatele Opus Dei)*. Olomouc: Řád, 1992. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, katedra pedagogiky. Vedoucí práce Doc. PhDr. Drahomíra Holoušková, CSc.

² PIŽLOVÁ, Johana. *Opus Dei a jeho vztah k lidskému tělu*. Masarykova Univerzita, Filozofická fakulta – ústav religionistiky. Bakalářská diplomová práce, Brno 2008. Vedoucí práce: PhDr. David Václavík, Ph.D.

³ KAUCKÁ, Helena. *Osobní prelatura Opus Dei*. Univerzita Karlova v Praze, Katolická teologická fakulta – katedra fundamentální a dogmatické teologie. Diplomová práce, Praha 2014. Vedoucí práce ThLic. Prokop Brož, Th.D.

Současně je problematický i přístup ke kronikám v centrech Opus Dei, které jsou pravidelně odesílány do Říma. Tento fakt brání možnosti přímé analýzy těchto kronik a omezuje mé možnosti získání detailních informací o začátcích a vývoji Opus Dei v České republice. Vzhledem k těmto omezením jsem se rozhodl jako hlavní pramen pro svou práci využít rozhovory s prvními členy Opus Dei. Tímto způsobem jsem se snažil překonat nedostatky tradičních pramenů a získat hlubší vhled do historie Opus Dei v České republice.

V první kapitole se podrobně zaměřuji na osobu zakladatele a s ním spojený vývoj Opus Dei. Zakladatele Opus Dei vnímám jako klíčovou osobu k pochopení této instituce. Sami členové se k němu často odkazují a nazývají ho důvěrně “náš otec“. V první kapitole jsem čerpal především ze třídílného životopisu svatého Josemaríi Escrívy od španělského historika Vazquéze⁴. Třídílný životopis obsahuje silné hagiografické prvky. Poněkud zarážející je fakt, že na více než tisíce stranách se čtenář nedozví nic negativního ohledně života zakladatele. Avšak životopis obsahuje téměř veškerá známá fakta a pracuje s mnoha prameny, proto jsem si jej přesto zvolil za ústřední zdroj pro popsání jeho života. Na konci kapitoly jsem se také snažil vyličit některé kontroverze, jež panují okolo zakladatelova života⁵.

Další kapitola obsahuje stručnou charakteristiku Opus Dei. Při vysvětlování struktury a spirituality Opus Dei jsem použil převážně zdroje z prostředí Opus Dei, avšak ke konci jsem se snažil pohled vyvážit knihou od Johna Allena: *Objektivní pohled na mýty a skutečnosti související s nejkontroverznějši silou v katolické církvi*⁶. Ve třetí kapitole se zaměřuji na církevní situaci v době komunismu, abych více vysvětlil vývoj katolické církve, a tak nastínil atmosféru, do které přicházelo Opus Dei po revoluci. Vycházel jsem především z děl našich historiků. Situace církve v době komunismu je dnes již poměrně zmapovaná. Věnoval jsem se tématům, která mi z hlediska příchodu Opus Dei připadala důležitá. V jedné podkapitole zmiňuji exil, ve kterém se také někteří čeští exulanti seznámili s Opus Dei a stali se členy tohoto hnutí uvnitř církve. Věnuji se výrazně skryté církvi, protože členové často zmiňovali, že čeští věřící byli zkušeností podzemní církve silně ovlivněni. Kolaboraci s komunistickým režimem vnímám jako silný faktor, který ovlivňoval a dodnes ovlivňuje atmosféru české církve.

⁴ Viz níže.

⁵ Patrně nejsilnější negativní svědectví pochází od jeho bývalé blízké spolupracovnice, jež o tom také napsala knihu: TAPIA, Maria del Carmen. *Beyond the Threshold A Life in Opus Dei: The True, Unfinished Story*. Continuum: Revised edition, 1998.

⁶ ALLEN, John L.: *Opus Dei. Objektivní pohled na mýty a skutečnosti související s nejkontroverznějši silou v katolické církvi*, Praha: Knižní klub 2007.

Poslední kapitola patří ústřednímu tématu práce, totiž příchodu Opus Dei do Československa a jeho působení. Nejprve představuji dva členy, kteří se seznámili v době komunismu s Opus Dei mimo Československo. Tito členové byli exulanti. První z nich byl pan Kopa, který se seznámil s Opus Dei v Paraguayi a druhý Josef Pustka, který poprvé poznal Opus Dei v Itálii. Líčím jejich život před rokem 1989 z poměrně specifických pramenů, kterým se věnuji na začátku podkapitoly. Dále se zabývám pádem komunistického režimu a změnami, jenž tento pád v církvi vyvolal. Nastiňuji problémy církve, které měla po pádu režimu. Zabývám se také náboženskou situací a snažím se přiblížit většinové náboženské vnímání Čechů. Pracuji zde především s pracemi sociologů jako je prof. Nešpor, či prof. Hamplová a další.

Dále se věnuji písemným vzpomínkám pana Kopy⁷, jednoho ze tří prvních členů, který působil na území České republiky. Jeho vyprávění doplňuji archivními materiály ze soukromého archivu Opus Dei v Praze. Pomocí jeho vzpomínek poukazuji na aktivity Opus Dei, které členové podnikají, v době, kdy přichází do nové země. Stručně se zabývám také obrazem Opus Dei, jenž panuje v médiích. Prostřednictvím rozhovorů⁸ ozřejmuji motivace, problémy a život osob, které se angažují při vzniku nového centra Opus Dei. Vyjadřuji se ke konkrétním a praktickým otázkám, které přibližují každodenní život člena Opus Dei. V příloze (č.1) této práce je možné nalézt doslovný přepis mého rozhovoru s panem Kopou. Oslovil jsem také devět bývalých členů, z nichž mi pět bývalých členů Opus Dei odpovědělo. Vedl jsem s nimi elektronickou korespondenci. Dva z nich souhlasili s uveřejněním svých jmen. Jejich odpovědi jsou uvedené taktéž v příloze (č.2.1;2.2) této práce. V rozhovorech s bývalými členy je ve většině případů velmi evidentní silná kritika Opus Dei. Jeden bývalý člen používal spíše vyhýbavé odpovědi, k čemuž jej mohly vést různé důvody. Kritiku v těchto rozhovorech považuji za natolik výraznou, že se stává jedním z důležitých posuzovacích pilířů této práce.

Jako metodologické východisko pro orálně-historický rozhovor jsem použil knihu od Miroslava Vaňka *Třetí strana trojúhelníku*⁹. Vedl jsem rozhovory se třemi osobami, které v České republice začínaly s apoštolskou prací Opus Dei. S jedním z nich jsem vedl dva rozhovory. První byl zaměřený spíše na jeho život a měl mi být pomoci při dalším rozhovoru.

⁷ KOPA, Petr. *Můj život v Opus Dei*. Praha: powerprint s.r.o., 2022, první vydání.

⁸ Záznamy rozhovorů a jejich přepis jsou v mém osobním archivu. Přepis rozhovoru pana Kopy jsem uvedl v přílohách.

⁹ VANĚK Miroslav a MÜCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. 2., přepracované a doplněné vydání Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum: Fakulta humanitních studií, 2015. s. 326.

Další dva pány jsem znal delší dobu, takže jsem v jejich případech upřednostnil polostrukturovaný rozhovor.

S prvním narátorem, Petrem Kopou, jsem setkal právě při besedách na vysokoškolské koleji na Hradčanech. Dozvěděl jsem se při nich mnoho informací o jeho osobě. On sám byl jeden ze tří zakládajících osob, společně s Gustavem Mongem a knězem Manuelem Lobem. Pan Petr Kopa prožil své mládí v Paraguayi, pochází však z Čech. Do Paraguaye se odstěhoval v roce 1947.

Během studií v Paraguayi se seznámil s organizací Opus Dei, do které vzápětí vstoupil. Přibližně ve 21 letech odletěl do Říma, kde měl možnost se setkat se zakladatelem Josemariou Escrivou de Balaguer. Brzy po příletu se jej zeptal, kdy bude možné rozšířit Opus Dei i do tehdejšího Československa. Zakladatel mu odpověděl, že momentálně není vhodná doba. Avšak doporučil mu udržovat svou znalost češtiny, že jednou bude možné přijít i do Československa. Zakladatel zemřel patnáct let předtím, než Opus Dei v Československu začalo působit. Petr Kopa se z Itálie v mezidobě dostal do Švýcarska a do Německa. V roce 1989 se otevřely hranice a mohl se vydat do České republiky.

Druhý narátor Gustavo Monge se narodil ve Španělsku, konkrétně v severní části Madridu. V dětství žil v bytě s rodiči a dvěma sourozenci. Bydlel ve čtvrti, kde žili slavní novináři ze Španělska. Blízko jeho bytu se nacházela škola zaměřená právě na žurnalistiku. Vystudoval zde základní školu i gymnázium. Otec nebyl příliš praktikující katolík. Jeho matka se o katolické náboženství začala více zajímat, když měl jako osmiletý chlapec přistoupit ke svatému přijímání. V 15 letech hrával fotbal s mladými, kteří jej seznámili s Opus Dei. Pozvali ho na páteční rozjímání, které se mu velmi líbilo. Později začal docházet na formační kroužky a začal pociťovat, že by zde chtěl strávit svůj život.

Během studia na střední škole se účastnil delšího pobytu v Anglii. Docházel tam do místního centra Opus Dei, kde se také nakonec rozhodl, že do Opus Dei vstoupí. Po vystudování gymnázia v Madridu se rozhodl jít studovat do Anglie. Anglie ho přitahovala a zároveň tam chtěl šířit poslání Opus Dei. Kdyby zůstal ve Španělsku, tak by byl studoval nějakou vysokou školu zaměřenou na žurnalistiku. V Anglii byl však snáze dostupný obor ekonomie, a tak si zvolil právě tento obor. V Anglii pobyl asi čtyři roky a jak sám říkal, tak v Anglii zapomněl, že je Španělem.

Během jeho pobytů ve Španělsku se zmínil v komisi Opus Dei, že by rád šel pracovat za železnou oponu, až to bude možné. Jeden z numerářů¹⁰ si tuto větu dobře zapamatoval. V Barceloně poznal kněze Prelatury, se kterým později odcestoval do Československa. Poté se na ročním kurzu¹¹ v Rakousku seznámil s Petrem Kopou. Když se prelát Opus Dei ptal, kdo by chtěl začít pracovat v Československu, bylo to nabídnuto právě panu Mongeovi, se kterým jsem vedl rozhovor. On tuto nabídku přijal a do Prahy odcestoval roku 1991, kde už bydlel v jednom bytě pan Petr Kopa. Nejprve byl zaměstnán v účetnictví a administrativě. Od roku 2002 až dodnes se věnuje žurnalistice, tedy oboru, se kterým je v kontaktu již od svého mládí.

Třetí narátor Manuel Lobo, který začínal v Československu s činností Opus Dei, je knězem Prelatury. Členem Opus Dei se rozhodl stát již ve svých patnácti letech. Má ještě další tři bratry. Opus Dei znal víceméně odmala, protože jeho matka je členkou. Potom co vystudoval vysokou školu chemickou se stal knězem Opus Dei. Po poměrně krátkém působení ve Španělsku mu byl nabídnut odchod do Československa. S tím také souhlasil. Pro činnost Opus Dei je nutná přítomnost kněze, která zajišťuje věřícím Prelatury „duchovní servis“. Činnost zde tedy začínali Petr Kopa, Gustavo Monge a kněz Manuel Lobo. Petr Kopa přišel ze Švýcarska a další dva přišli ze Španělska.

V poslední části práce se zabývám analýzou dotazníku, který jsem předložil bývalým členům Opus Dei. Z devíti oslovených bývalých členů souhlasilo s dotazníkem, týkající se jejich zkušeností s Opus Dei, pět mužů. V dotazníku byl kladen důraz zejména na kontroverzní praktiky. Kromě Pavla Pernici a Antonína Steinhausera, kteří souhlasili se zveřejněním svých odpovědí, jsou tři respondenti, kteří si nepřáli být identifikováni. Pro lepší ochranu jejich anonymity, která by mohla být ohrožena nebo odhalena prostřednictvím některých odpovědí, jsou výňatky z jejich odpovědí uváděny v různém pořadí. V některých případech jsou zahrnuty dva výňatky z jedné odpovědi. Někteří respondenti neodpověděli na několik otázek nebo podali velmi krátké odpovědi. Několik otázek, které byly příliš otevřené a vedly k různým tématům, byly v zájmu zachování stručnosti analýzy vypuštěny. Úplné odpovědi na dotazník jsou uloženy v soukromém archivu autora.

Ve své práci bych chtěl zjistit, jak Opus Dei působí při svých začátcích v nové zemi. Vycházím zejména z rozhovorů s prvními členy Opus Dei na území České republiky. Pracuji také s některými prameny, které jsem měl možnost získat ze soukromého archivu Opus Dei

¹⁰ Člen Opus Dei žijící v celibátu. Viz níže.

¹¹ Roční kurz je třítydenní pobyt v nějakém centru Opus Dei po světě. Během ročního kurzu se numerář zaměřuje především na rekreaci, studium teologie a filozofie a společenské aktivity. Nejspíš nejčastějším pobytem však zůstává země, kde daný numerář působí. Také v Čechách je budova na venkově, která slouží rekreačním účelům, duchovním cvičením a dalším.

v Praze. Dostal jsem však do rukou vybranou složku pramenů, tudíž nemám představu, jak daný archiv celkově vypadá. K některým zdrojům jsem bohužel neměl přístup. Existují například kroniky v jednotlivých center Opus Dei, ve kterých jsou podrobně popsány aktivity daného centra. Tyto kroniky se však odesílají do Říma a nejsou přístupné veřejnosti. Zaměřuji se mimo jiné na to, jak konkrétně vypadá apoštolát členů, a jak první členové v Československu vzpomínají na začátky svého působení.

Cílem mé práce je zjistit, zda se členové ve svém apoštolátu zaměřují na nějakou sociální vrstvu ve společnosti. Chtěl bych také zjistit, jak členové reagují na kritiku či nepochopení ze strany společnosti či církve. Práce by měla ozřejmit působení Opus Dei v Československu, které zde začalo svou činnost v roce 1991, pomocí vzpomínek tří prvních příchozích členů Prelatury na území Československa, autobiografie pana Kopy, materiály ze soukromého archivu Opus Dei, reflexí v tisku a také výpověďmi bývalých členů Opus Dei.

2. Život zakladatele Opus Dei a vývoj celého hnutí

Josemaria Escriva de Balaguer y Albas¹² se narodil v roce 1902 v Barbastru na severu Španělska. Narodil se do početné katolické rodiny. Při křtu mu byla dána čtyři jména José, Maria, Julián a Mariano. Svá první dvě jména později spojil a vzniklo poněkud specifické jméno zakladatele Josemaría.¹³ Měl jednu starší sestru Carmen, tři mladší sestry, které zemřely v útlém věku a mladšího bratra Santiaga. Byl velmi dobrým studentem a záhy se rozhodl, že vstoupí do semináře v Zaragoze. V semináři se stal brzy inspektorem ještě jako bohoslovec, což byla významná funkce a měl za úkol spolu s rektorem lidsky a duchovně formovat seminaristy.¹⁴

Záhy se dostal do Madridu, kde pečoval o nemocné a chudé v chudinských čtvrtích Madridu. Přivydělával si také výukou soukromých hodin. Jak zakladatel sám popisuje, tak již dlouho cítil, že by měl založit nějaké nové uskupení v rámci církve, které posléze 2. října roku 1928 založil. Tento den je v Opus Dei výroční slavností.¹⁵

Poselství Opus Dei začal šířit nejprve mezi studenty a pak i mezi dělníky a řemeslníky.¹⁶ Proč vlastně pojmenoval to, co chtěl založit, Opus Dei? Ze začátku tomu říkal prostě jen Dílo. Název však vznikl poměrně náhodou, když se ho jeden kněz zeptal: „Jak pokračuje Boží dílo?“ Nicméně název byl vyhovující i z jiných důvodů. Zaprvé nechtěl, aby v názvu bylo nějakým způsobem zmíněno jeho jméno. Zadruhé si přál, aby se z názvu neodvozovalo označení členů. Také je v tom patrná teologie posvěcování práce, kdy základní myšlenkou je, že pomocí práce se uskutečňuje apoštolát a zároveň tak svět vykupuje nejen sám Kristus, ale i poctivá každodenní lidská práce. Název také má vypovídat o tom, že se jedná o hnutí, které vzniklo z plánu Boha a ne člověka. Byl přesvědčen, že pokud by na Boží podnět neodpověděl on, tak by si Bůh našel někoho jiného, kdo by Opus Dei uskutečnil.¹⁷ Sám sebe v poznámkách popisuje jako osla. Osel je biblickým obrazem. Jedná se zejména o část v Bibli, kdy Kristus jede na oslátku do Jeruzaléma. Vnímá se tedy jako nástroj, který Bůh využívá k uskutečnění svých

¹² Dále už jen Escriva.

¹³ Srov. VÁZQUEZ DE PRADA, Andrés. Zakladatel Opus Dei – díl 1., Madrid, 1997 – neoficiální překlad ze španělštiny. s. 23. (Dále už jen VÁZQUEZ, 1997, 1. díl, ... s.) Jedná se o práci české sekce Opus Dei, která vznikla za účelem studia zakladatelova života pro tuzemské členy.

¹⁴ Srov. Tamtéž. s. 113–122.

¹⁵ Srov. Tamtéž. s. 213–214.

¹⁶ Srov. Tamtéž. s. 228–235.

¹⁷ Srov. Tamtéž. s. 240–242.

plánů a zároveň v obecné představě můžeme osla vnímat jako houževnatě pracující tažné zvíře.

18

Roku 1931 byla vyhlášena ve Španělsku republika. Většina politiků u moci byla otevřenými nepřáteli církve. Měsíc po vyhlášení republiky už hořely po celém Madridu kostely, kláštery a školy.¹⁹ V tomto dějinném kontextu se pak utváří duch díla čili spiritualita posvěcování každodenní práce, apoštolátu a prožívání božího synovství jako základní kámen spirituality. Práce je důležitá, protože zajišťuje hmotné potřeby, kontakt s lidmi a je prostředkem osobního sebezdokonalování.²⁰ V roce 1930 založil také ženskou větev Opus Dei.

Následně založil první centrum Opus Dei, které pojmenoval akademie „DYA“²¹, protože se tam vyučovalo právo a architektura. Bylo to akademické centrum, kde se vysokoškolákům dostávalo i křesťanské formace.²² Escríva se snažil, aby se tam studenti cítili co možná nejvíce jako doma, a aby tak i centrum fungovalo. Jednou za měsíc se pořádala duchovní cvičení a studenti také navštěvovali nemocné nebo chudé. V řadách madridského kléru však o nich začaly kolovat zvěsti, že jsou to sektáři.²³

V roce 1936 vypukla ve Španělsku občanská válka. Španělská občanská válka byla jedním z nejhorších pronásledování křesťanů od vzniku křesťanství. Za několik málo měsíců bylo zabito 12 biskupů a 6000 kněží a řeholnic. Během tří týdnů bylo jen v Madridu vypleněno 46 kostelů. Escríva přestal nosit v této době sutanu. Dokonce začal nosit snubní prstýnek²⁴, aby minimalizoval riziko prozrazení, že je knězem.²⁵ Odvážil se však chodit po Madridu, protože chtěl být v kontaktu se členy. Snažil se vypadat jako diplomat. Měl i doklad, že pracuje v kanceláři. Celá rodina Escrívových kromě matky měla dokumenty anarchistického syndikátu. Alvaro del Portillo, Escrívův budoucí nástupce, byl vězněn v takových hrozných podmínkách,

¹⁸ Srov. ESCRIVÁ, Josemaría de Balaguer. *Cesta*, nakladatelství Cesta: Brno, 1992, bod č. 998: „*Blažená budiž vytrvalost oslíka u žentouru! – Stále stejným krokem. Stále stejné kolo. – Den po dni: jeden jako druhý. Bez toho by ovoce neuzrálo, nebyla by bujnost v sadě, ani vůně v zahradě. Vezmi tuto myšlenku do svého vnitřního života.*“ Toto zamyšlení je také nejspíše důvodem, proč se v mužských centrech Opus Dei nacházejí malé figurky oslíků. (Dále už jen ESCRIVÁ, 1992, bod č.)

¹⁹ Srov. VÁZQUEZ, 1997, 1. díl. s. 259.

²⁰ Srov. Tamtéž. s. 265–285.

²¹ „Derecho y Arquitectura.“

²² Srov. VÁZQUEZ, 1997, 1. díl. s. 358.

²³ Srov. Tamtéž. s. 374–397.

²⁴ Patrně zde začal zvyk, že numeráři, tedy členové Opus Dei žijící v celibátu, nosí snubní prstýnek, což navenek vypadá, jako kdyby byli ženatí.

²⁵ Srov. VÁZQUEZ DE PRADA, Andrés. *Zakladatel Opus Dei – díl 2.*, Madrid, 1997 – neoficiální překlad ze španělštiny. s. 10-21. (Dále už jen VÁZQUEZ, 1997, 2. díl.)

že ho dozorcí nutili jíst lidské výkaly. Milicionáři dokonce zabili jednoho muže, protože si ho spletli s Escrivou.²⁶

Během války přešel Escríva Pyreneje a utekl přes Andorru do Francie. Po občanské válce se Escríva záhy vrátil opět do Madridu. Nedlouho poté vydává svojí nejznámější knihu *Cesta*²⁷. Jedná se o sbírku úvah týkajících se duchovního života, které mají pomoci člověku při rozhovoru s Bohem.²⁸ Po válce se začalo Dílo rozšiřovat do ostatních španělských měst mnohem rychleji. Členy na univerzitách považoval za základ rozvoje Díla. Jak z jednoho jeho dopisu vysvítá: „*Abychom se dostali ke všem, směřujeme nejprve – v každém prostředí k intelektuálům, neboť víme, že skrze ně nutně prochází každý pokus proniknout do společnosti.*“²⁹

Nějakým způsobem chtěl do nově vznikajícího uskupení v rámci církve včlenit i diecézní kněze, a tak zřídil Kněžskou společnost Svatého Kříže. Opus Dei bylo přičleněné ke Kněžské společnosti se dvěma oddělenými větvemi, mužskou a ženskou.³⁰ Avšak takto vedle společnosti působilo Opus Dei druhotně, takže se Escríva stále chystal na nějakou jinou právní úpravu.³¹ Po válce také přišla poměrně intenzivní nelibost ze strany kléru proti zakladateli a Opus Dei. Španělští jezuité se například snažili dokázat, že kniha *Cesta* je v rozporu s křesťanským učením. Někteří řeholníci chodili k rodinám členů a vysvětlovali rodičům, že se jejich dítě stalo součástí sekty. Ze strany madridského biskupa bylo Dílo však podporováno.³² Členům Opus Dei také byly činěny problémy, aby se nemohli dostat na katedry na univerzitách.³³

Escríva se později přestěhoval do Říma, aby řídil Opus Dei z centra katolické církve, jak to ostatně bývá zvykem i u jiných katolických řeholí či společenství. Escríva vehementně odmítal, aby členové Opus Dei byli označováni za řeholníky, neboť: „*Opus Dei musí uskutečňovat apoštolát pronikání do všech sfér občanské společnosti, prostřednictvím občanů, kteří jsou stejní jako všichni ostatní.*“³⁴ V Římě vytvořil z vily Tevere centrum Opus Dei. Dále

²⁶ Srov. VÁZQUEZ, 1997, 2. díl. s. 70–103.

²⁷ Viz. ESCRIVÁ, Josemaría de Balaguer. *Cesta*, nakladatelství Cesta: Brno, 1992.

²⁸ Srov. VÁZQUEZ, 1997, 2. díl. s. 255–296.

²⁹ Srov. Tamtéž. s. 303.

³⁰ Životopisem Escrívy a celkově Opus Dei se také zabývá podrobně tato kniha: BERGLAR, Peter. *Opus Dei. Life and Work of its Founder*, Princeton: Scepter Publishers, 1994.

³¹ Srov. VÁZQUEZ, 1997, 2. díl. s. 421–447.

³² Srov. Tamtéž. s. 328–336.

³³ Srov. Tamtéž. s. 336–370.

³⁴ Srov. VÁZQUEZ DE PRADA, Andrés. *Zakladatel Opus Dei – díl 3.*, Madrid, 1997 – neoficiální překlad ze španělštiny. s. 38. (Dále už jen VÁZQUEZ, 1997, 3. díl.)

vytvořil formační centrum po pomocné numerářky³⁵, které se starají o chod center. A dále se rychle zaměřil na formaci kněží, neboť ti zas vytvářejí duchovní prostředí v centrech.³⁶

O tom, jaké vztahy panují mezi mužskou a ženskou větví Opus Dei, si můžeme udělat představu z následujících slov Álvara del Portilla: „*Nikde v rezidencích, domech obnovy atd. nedochází k míšení mužů a žen, ba ani k jejich blízkosti – de iure i de facto existují dva zcela oddělené domy s vlastním vchodem z ulice, takže spolu lidé, kteří bydlí v obou centrech, nemluví, neznají se a nemají žádný kontakt.*“³⁷

Ve Villa Tevere³⁸ je mapa, kde zabarvují země, ve kterých začíná působit Opus Dei. Než členové odešli do nových zemí, tak většinou důkladně studovali poměry, které v těchto zemích panovaly. Pro začátek Opus Dei v nové zemi stačilo velmi málo lidí. Ve většině zemí to probíhalo tak, že se někteří členové do země nastěhovali, trochu poznali prostředí a pak začali se studentskou rezidencí. Důležitým faktorem bylo, že spousta biskupů žádalo, aby u nich Opus Dei zahájilo svoji činnost. Nejdříve však vyráželi do nových zemí muži s knězem a až potom ženy. Escríva si dopisoval co nejvíc se všemi členy ze všech možných zemí, aby s nimi dokázal udržet kontakt.³⁹

Členové se mimo jiné také podíleli na druhém vatikánském koncilu. Nejvíce se však podílel Álvaro del Portillo, který byl sekretářem komise pro kázeň kléru a křesťanského lidu a byl také konzultorem tří koncilních komisí. Celkově lze říct, že Opus Dei mělo vliv na druhý vatikánský koncil, avšak jak byl velký o tom lze spekulovat. Jan Pavel II. i mnoho jiných kardinálů hovořilo o Escrívovi jako o předchůdci koncilu.⁴⁰ Dekret *Presbyterorum Ordinis* z druhého vatikánského koncilu umožnil novou právní cestu Opus Dei, když zmiňoval možnost vzniku osobních prelatur.⁴¹

Ke konci svého života podnikal zakladatel mnoho cest, kde promlouval zejména ke členům Opus Dei. Tyto promluvy jsou mnohdy zfilmované a někdy se pouštějí v centrech Opus Dei. Roku 1975 zemřel v Římě.⁴² Jeho nástupce, Álvaro del Portillo, vnímal jako prvořadou

³⁵ Členská struktura Opus Dei se skládá z numerářů, kteří žijí v centru a formují ostatní členy. Dále ze supernumerářů, kteří žijí normálním rodinným životem a zároveň žijí spiritualitu Opus Dei. Pomocné numerářky jsou specifickým povoláním uvnitř Opus Dei. Starají se zejména o chod center jak mužských, tak ženských větví.

³⁶ Srov. VÁZQUEZ, 1997, 3. díl. s. 46–94.

³⁷ Tamtéž. s. 146.

³⁸ Centrální sídlo Opus Dei.

³⁹ Srov. VÁZQUEZ, 1997, 3. díl. s. 223-234.

⁴⁰ Srov. Tamtéž. s. 335-366.

⁴¹ Srov. Tamtéž. s. 404-427.

⁴² Srov. Tamtéž. s. 455-542.

povinnost vyřešení právní formy Opus Dei. Papež Jan Pavel II. projevil velikou angažovanost v přeměně Opus Dei na osobní prelaturu. V listopadu roku 1982 zřídil papež Jan Pavel II. Opus Dei jako osobní prelaturu s mezinárodní působností a jmenoval jako prvního preláta Álvaro del Portilla. V centrech Opus Dei začalo třídní slavnostní díkůvzdání.⁴³

2.1. Otazníky a kontroverze související s osobou zakladatele Opus Dei

Existují negativní svědectví z řad lidí, kteří měli blízko Escrívovi. María Angustias Morenová byla v období mezi léty 1959 a 1973 členkou a měla významnou pozici v ženské větvi Opus Dei. Morenová tvrdila, že byl Escriva domýšlivý a autoritářský. V Opus Dei bylo také více kněží, kteří mohli být oslovováni „monsignore“, ale za jeho života prý tak mohl být oslovován pouze on sám.⁴⁴

Další svědectví pochází od Marie del Carmen Tapiové, jež byla členkou v letech 1948-1966. Pět roků strávila v ženském ústředí Opus Dei v Římě. Podílela se na navazování prvních kontaktů mezi římským ústředím a nově vznikajícími ženskými středisky Opus Dei v různých zemích, jako je Anglie, Irsko, Spojené státy, Německo a některé země Jižní Ameriky. Téměř každý den přicházela do kontaktu s Escrívou. Escriva byl podle ní velmi energický až výbušný člověk, který očekával, že ostatní členové svěřené úkoly splní s naprostou dokonalostí a kritizoval každého, který je nesplnil co nejlépe. Když chtěla odejít, sdělila to nejdříve Escrívovi, který se o ní vyjádřil velmi negativně. V roce 1992 se Tapiová pokusila předložit své paměti při Escrívově procesu beatifikace, ale její žádost byla zamítnuta.⁴⁵

Otec Vladimír Felzmann, britský občan českého původu, řekl o Escrívovi mnoho negativních svědectví. Tvrdil, že Escriva byl liturgickými reformami Druhého vatikánského koncilu tak znechucen, že se zabýval myšlenkou, že přesune Opus Dei do pravoslavné církve.⁴⁶ Felzmann dokonce tvrdil, že Escriva hovořil o tom, že Hitler podle něj nezabil šest miliónů Židů ale maximálně čtyři milióny.⁴⁷ V roce 1994 vydalo nakladatelství Orion Publications v Kolumbii knihu nazvanou Opus Judei, která se zabývala odhalováním údajného skrytého judaismu v Opus Dei.⁴⁸

⁴³Srov. MEDINA BAYO, Javier. Álvaro del Portillo – Věrný muž. Axis, 2016. s. 287-359.

⁴⁴Srov. ALLEN, John L.: Opus Dei. Objektívni pohled na mýty a skutečnosti související s nejkontroverznější silou v katolické církvi, Praha: Knižní klub 2007. s. 49-71. (Dále už jen ALLEN, 2007.)

⁴⁵ Srov. Tamtéž.

⁴⁶ Srov. Tamtéž.

⁴⁷ Srov. Tamtéž. s. 73.

⁴⁸ Srov. Tamtéž. s. 74-80.

3. Opus Dei

3.1. Právní vývoj

Opus Dei bylo založeno v Madridu 2. října 1928, na svátek svatých Andělů Strážných. Ženská větev vznikla o dva roky později. Opus Dei bylo schváleno jako zbožné společenství biskupem z Madridu na svátek svatého Josefa 19. března 1941. Kněžské společenství Svatého kříže vzniklo v Madridu 14. února 1943. Opus Dei obdrželo *Decretum laudis* 24. února 1947, na svátek svatého Matouše, a stalo se sekulárním institutem s papežským právem. Díky apoštolské konstituci *Provida Mater Ecclesia* dosáhlo Opus dei kanonického schválení, ale zároveň tento právní základ stále nevyhovoval povaze Díla. Právní forma, kterou si zakladatel přál pro Dílo od prvních let, byla sekulární struktura s osobní jurisdikcí. Dílo bylo zřízeno jako osobní prelatura apoštolskou konstitucí *Ut sit* svatým otcem Janem Pavlem II. 28. listopadu 1982, tedy sedm let po smrti Escrívy.⁴⁹

Druhý vatikánský koncil vytvořil právní strukturu známou jako osobní prelatura v dekretu *Presbyterorum ordinis*, který stanovil, že kromě jiných institucí mohou být zřízeny „zvláštní diecéze nebo osobní prelatury“ k plnění zvláštních pastoračních úkolů v různých regionech nebo mezi jakýmkoliv rasami v kterékoli části světa. Osobní prelatury jsou závislé na Kongregaci pro biskupy. V čele prelatury stojí prelát, který je stejně jako diecézní biskupové jmenován papežem. Řídící pravomoc preláta je omezena na ty aspekty, které nezasahují do řídicí pravomoci diecézního biskupa. Jurisdikce tedy není spjata s územím ale s osobami.⁵⁰

Opus Dei se řídí ustanoveními obecného církevního práva, apoštolskou konstitucí *Ut sit* (z 28. listopadu 1982) a vlastními stanovami (*Codex iuris particularis Operis Dei*). Tato právní struktura odpovídá jeho povaze, neboť se jedná o jednotný organismus složený z laiků a kněží spolupracujících na pastoračním a apoštolském úkolu.⁵¹

3.2. Poselství Opus Dei

Hlavní poselství Opus Dei spočívá v přesvědčení, že každý křesťan je povolán ke svatosti, bez ohledu na svůj laický, kněžský či řeholní status. Opus Dei pomáhá laikům, aby prožívali požadavky evangelia v každodenním rodinném životě a plnili si dobře své občanské povinnosti. Toto hnutí zdůrazňuje, že povolání laika je cennou a velmi významnou součástí

⁴⁹ Srov. KATECHISMUS der Prelatur vom Heiligen Kreuz und Opus Dei, Rom: 2003 (online), Siebente Auflage. Dostupné z <https://opusfrei.org/show.php?id=552> (12.7.2021). (Dále už jen Katechismus Opus Dei, 2003.)

⁵⁰ Viz. HORÁK, TRETERA. Církevní právo. Praha: Leges, 2016, s. 145.

⁵¹ Srov. INFORMATION Handbook 2018 (online). Dostupné z <https://opusdei.org/en/article/information-handbook/> (12.7.2021). (Dále už jen Information Handbook, 2018.)

církve. Učení Opus Dei podněcuje křesťany, aby každý den usilovali o přiblížení se Bohu prostřednictvím pečlivého a láskyplného plnění svých povinností.⁵²

Účel Opus Dei lze rozdělit na dvě hlavní složky: pastorační a apoštolskou. Z pastoračního hlediska prelát společně se svými duchovními vykonává specifickou pastorační činnost, zaměřenou na podporu a vedení věřících, kteří jsou součástí Opus Dei, při naplňování jejich náročných, asketických, formačních a apoštolských povinností. Tato činnost se tedy zaměřuje především na začlenění věřících do prelatury a na asistenci při jejich duchovním růstu. Jak duchovní i laici Opus Dei vytvářejí jednotu a vykonávají specifický apoštolát. Jejich hlavním cílem je šířit povědomí o univerzálním povolání ke svatosti a apoštolátu ve všech oblastech společnosti. Snaží se ozřejmit, že práce je cesta, kterou lze dosáhnout svatosti a přiblížit se Bohu. Tento apoštolát se zaměřuje na osvětu a vedení lidí ke správnému chápání a žití jejich profesních povinností jako příležitosti pro duchovní růst a dosažení svatosti.

3.3. Organizace Opus Dei

V čele stojí prelát, který reprezentuje Opus Dei jako celek. Regionální vikář nebo vikář delegace zastupují prelaturu vůči svým členům v daném regionu. Jurisdikce preláta se vztahuje na konkrétní apoštolský úkol prelatury, zatímco jurisdikce diecézního biskupa se vztahuje pouze na běžnou pastorační péči o věřící. Laičtí věřící Opus Dei podléhají jurisdikci preláta ve všech záležitostech týkajících se poslání prelatury; ve všech ostatních záležitostech zůstávají podřízeni jurisdikci místního ordináře, stejně jako ostatní laičtí věřící diecéze.

V řízení Opus Dei pomáhá prelátovi generální rada, ve které je: pomocný vikář (pokud zrovna je), generální vikář, ústřední kněžský sekretář pro ženskou část, sekretáři díla svatého Michaela, svatého Gabriela a svatého Rafaela⁵³, regionální delegáti, studijní prefekt a generální administrátor. Ženskou větev řídí prelát spolu s centrální radou, která se skládá z: generální tajemnice, tajemnice rady, tří místotajemnic, regionální delegátky, prefektka pro studium, prefektka pro auxiliárky⁵⁴ a centrální prokurátorka. Regiony jsou území řízená vikářem. Regionálnímu vikáři, nazývanému také regionální konzultor, pomáhají v jeho vedení rady, nazývané regionální komise pro muže a regionální rada pro ženy. Vedení je vykonáváno kolektivně na všech úrovních, čímž se předchází svévoli nebo kultu osobnosti.

V Opus Dei existují dva typy shromáždění: generální kongresy a regionální shromáždění. Regionální shromáždění probíhají jednou za deset let. Generální kongresy jsou

⁵² Srov. ORTIZ, Cesar. Josemaría Escrivá: Profile einer Gründergestalt. Adamas, 2002. s. 27-38.

⁵³ Viz dále.

⁵⁴ Viz dále.

shromážděním účastníků z různých regionů, kteří se scházejí, aby se podíleli na řízení Opus Dei podle norem stanovených ve Stanovách. Existují tři typy generálních kongresů: řádný, mimořádný a volební. Řádné kongresy se konají každých osm let s cílem zhodnotit práci vykonanou od posledního řádného generálního kongresu, připravit jmenování do generální rady a centrální rady a navrhnout prelátovi nové apoštoláty. Mimořádné kongresy se konají v případě potřeby, jak je stanoveno ve stanovách.⁵⁵ Volební kongresy se konají za účelem volby nového preláta. Ženské oddělení se podílí na volbě nového preláta tím, že před zahájením volební akce zašle účastníkům volebního kongresu potřebné informace a návrhy. Informace pocházejí od žen, které zastávají funkce v centrální radě.⁵⁶

3.4. Věřící prelatury

Prelatura Opus Dei je uznávána státem ve všech zemích, kde její členové působí, v souladu s předpisy jednotlivých zemí. Laici začlenění do prelatury Opus Dei se nenazývají členy, protože prelatura není sdružení, ale má hierarchickou povahu, a protože pouto s prelaturou není asociační, ale právní. Tak je tomu i v jiných formách partikulárních církví, jako jsou vojenské ordinariáty nebo diecéze, které nemají členy⁵⁷, ale věřící. Pokud jde o politické strany, Dílo nepřikazuje ani nedoporučuje žádný konkrétní názor – jeho věřící mají stejnou svobodu jako všichni katoličtí občané.⁵⁸

Opus Dei se skládá z preláta, vlastních kněží a laiků mužského a ženského pohlaví. Věřící prelatury jsou zároveň věřící diecéze a farnosti, kde žijí. Věřící Opus Dei nemají nějaký speciální status nebo zasvěcení v církvi. Pocházejí ze všech sociálních vrstev a kultur a vykonávají nejrůznější zaměstnání či profese. Nejsou žádné stupně ve členství v prelaturě, každý člen je plně věřícím prelatury. Jsou jenom rozdíly ve způsobu prožívání téhož povolání podle osobních okolností každého z nich. Tyto okolnosti určují míru objektivní dostupnosti pro úkoly prelatury jako takové a v tomto smyslu existují numeráři, přidružení a supernumeráři.⁵⁹

Většina věřících Opus Dei jsou supernumeráři (okolo 70 %). Jsou to většinou muži a ženy v manželství, jejichž nejdůležitější částí povolání je posvěcování se skrze rodinné povinnosti. Formace a apoštolát, který uskutečňují je svěřen pod patronát svatého Gabriela a

⁵⁵ Stanovy Opus Dei jsou k nalezení v latině na této webové stránce. <https://opusdei.org/cs-cz/article/stanovy-opus-dei/>.

⁵⁶ Srov. KATECHISMUS Opus Dei, 2003.

⁵⁷ Já ve své práci používám pro věřícího Opus Dei označení člen, neboť se jedná o ustálené pojmenování.

⁵⁸ Srov. Katechismus Opus Dei, 2003.

⁵⁹ Srov. Information Handbook, 2018.

svatého Pavla. Každý týden dochází spolu s ostatními supernumeráři na formační kroužek, který je vedený většinou jedním z numerářů. Jednou za čtrnáct dní má supernumerář duchovní rozhovor, také většinou s jedním z numerářů či s knězem Opus Dei. Jednou za rok se supernumeráři na týden sejdou v centru Opus Dei či domu obnovy a věnují se intenzivně formování duchovního života, teologickému vzdělávání a společenským aktivitám.⁶⁰

Numeráři a přidružení se z apoštolských důvodů zavazují k celibátu, aby byli snáze dostupní pro úkoly formace v prelaturě. Celibát nijak nemění jejich identitu běžného věřícího a ani jejich místo v církvi a ve společnosti. Numeráři žijí v malých skupinkách v centrech Opus Dei. Mají vlastní práci a zůstávají k dispozici apoštolským podnikům a formaci ostatních členů. Přidružení žijí tam, kde jim to vyhovuje. Numeráři a přidružení se zavazují, že příjmy z vlastní profesionální činnosti použijí na pokrytí svých osobních výdajů a jinak své veškeré výděly odevzdají prelaturě. Formace a apoštolát numerářů a přidružených je svěřen pod ochranu svatého Michaela a svatého Petra. Všichni numeráři a také ti spolupracovníci, u nichž to osobní okolnosti umožňují, absolvují filozoficko-teologické studium na univerzitní úrovni. Tato studia se řídí stejnými požadavky jako studia na papežských univerzitách.⁶¹

Numerářky *auxiliar* mají jako hlavní úkol domácí povinnosti v centrech Opus Dei, aby byla apoštolská činnost prelatury v duchu křesťanské rodinné atmosféry. Kněží prelatury pocházejí z řad numerářů a přidružených. Jejich pastorační služba je vykonávána především v apoštolských dílech prelatury, ale jsou otevřeni všem lidem, kteří projeví zájem a nejsou členy Opus Dei.

Patronátu svatého Rafaela a svatého Jana je svěřen apoštolát věřících Opus Dei mezi mládeží. Existují i další svatí přímluvci, kterým byly svěřeny některé konkrétní apoštolské potřeby Opus Dei nebo jeho věřících. Přímluvě svatého Pia X., svatého Jana Maria Vianneye a svatého Tomáše Mora jsou svěřeny vztahy Díla a jeho členů se Svatým stolcem, s diecézními biskupy a s civilními úřady. Mikuláš z Bari je svěřeno řešení ekonomických potřeb pro zahájení, udržení a rozšíření apoštolátů, které členové díla vykonávají. Přímluvě svaté Kateřiny Sienské je svěřen apoštolát veřejného mínění, který věřící prelatury rozvíjejí po celém světě.⁶²

⁶⁰ Srov. COVERDALE, F. John. Křesťanské povolání. Povolání do Opus Dei. Praha: Informační kancelář Opus Dei v České republice, 2005. s. 51-69.

⁶¹ Srov. Information Handbook, 2018.

⁶² Srov. Katechismus Opus Dei, 2003.

3.4.1. Formace členů a jejich začlenění

Prostředky formace jsou rozdělené na individuální a společné. Prostředky osobní formace jsou: svátostná zpověď, bratrský rozhovor a bratrské napomenutí. Společné prostředky formace jsou: formační kroužky, studijní kroužky, měsíční rekolekce, dny duchovních cvičení a roční kurzy; různé další kurzy a přednášky. Vzdělávání v Opus Dei by nikdo nemělo skončit.

Věřící prelatury musí studovat dogmatiku, morální teologii, liturgii, právo a dějiny církve. Měli by dobře znát učení a život zakladatele a také ducha, zvyky, historii a právní vývoj Díla. Měli by studovat nebo vykonávat apoštolskou činnost typickou pro členy Opus Dei. Také jsou povinni se co nejlépe připravit na svoji profesi, ať už intelektuální nebo jinou.⁶³

Aby se člověk stal členem prelatury, musí o to svobodně požádat a také musí být přijat autoritami prelatury. Žádost se podává písemně, spolu s dopisem, a přijetí je povoleno po uplynutí minimálně šesti měsíců. Po uplynutí dalšího období v délce nejméně jednoho roku může být osoba dočasně začleněna do prelatury prostřednictvím formálního prohlášení. V souladu s kanonickým právem nemůže být do Opus Dei právně začleněn nikdo mladší 18 let. Po dalších minimálně pěti letech se začlenění může stát definitivní. Opus Dei se zavazuje, že zajistí členu průběžnou formaci v katolické víře a v duchu Opus Dei a také potřebnou péči kněží z prelatury. Člen zůstane zase pod jurisdikcí preláta ve všem, co se týká apoštolských a duchovních cílů prelatury. Respektuje normy, kterými se členové mají řídit a taky by se měl snažit dosáhnout svatosti a konat apoštolát podle ducha Opus Dei. Odchodem z prelatury zanikají vzájemná práva a povinnosti.⁶⁴

3.5. Korporativní díla

Věřící Opus Dei mohou spolu se spolupracovníky a mnoha dalšími lidmi provozovat vzdělávací, charitativní a kulturní podniky. Jsou finančně a odborně řízeny těmi, kdo je založili s plnou osobní odpovědností. Mezi těmito iniciativami a Opus Dei jsou dva typy dohod. Korporativní díla apoštolátu jsou nazývány tehdy, když Opus Dei garantuje křesťanskou orientaci činností, které poskytují. V druhém případě Opus Dei poskytuje duchovní pomoc ve větší či menší míře jako je například poskytování učitelů náboženství. Korporativní díla jsou například střední školy, univerzity, centra na podporu žen, lékařské kliniky v zaostalých oblastech, školy pro zemědělské dělníky, ústavy pro odborné vzdělávání, studentské koleje a kulturní centra. Nejznámějším korporativním dílem je patrně univerzita v Navaře. Nadace

⁶³ Srov. Katechismus Opus Dei, 2003.

⁶⁴ Srov. HLUŠTÍKOVÁ, Jana. *Zakladatel a jeho dílo. Život a dílo Josemarii Escrivy de Balaguer (zakladatele Opus Dei)*. Olomouc: Řád, 1992. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, katedra pedagogiky. Vedoucí práce Doc. PhDr. Drahomíra Holoušková, CSc. s. 42-45.

Kianda v Nairobi, založená v roce 1961, pomáhá například ženám žijícím ve venkovských komunitách v Keni zakládat a provozovat vlastní podniky.⁶⁵

3.6. Kněžské společenství Svatého kříže

Duch Opus Dei zasahuje jakoukoliv lidskou poctivou práci, diecézní kněze nevyjímaje. II. vatikánský koncil doporučuje kněžská sdružení, která by podporovala svatost mezi diecézními knězi. Kněžské společenství Svatého kříže je neoddělitelně spjata s prelaturou Opus Dei. Je to sdružení kleriků, které se snaží povzbuzovat, podporovat a účinně podporovat hledání svatosti mezi diecézními kněžími při výkonu jejich kněžské služby. V duchu Opus Dei poskytuje svým členům duchovní a asketickou pomoc, aby byli důkladně připraveni pro veškerou pastorační činnost. Kněží z řad numerářů a přidružených v prelaturě Opus Dei jsou ipso facto také členy Kněžského společenství Svatého kříže. Měla by pro ně být typická věrná poslušnost vlastnímu biskupu a měli by usilovat o bratrskou atmosféru mezi kněžími a pomáhat jim růst ve svatosti.⁶⁶

3.7. Kontroverze a otazníky ohledně Opus Dei

Prvním tématem, které vzbuzuje otázky, je účast členů Opus Dei ve Frankově vládě. Většina vyznavačů katolického vyznání projevila uspokojení nad triumfem strany pod vedením generála Franca. Občanská válka ve Španělsku (1936-1939) vypukla po neúspěšném vojenském puči generála Franka proti druhé republice. Konflikt mezi republikány a nacionalisty/ frankisty reflektoval hluboké politické a sociální rozpory. Republikáni byli podporováni levicovými silami, zatímco nacionalisté získali podporu od fašistických mocností. Mezinárodní brigády a zahraniční dobrovolníci se zapojili na obou stranách. Nacionalisté nakonec zvítězili, což vedlo k dlouhodobému fašistickému režimu pod vedením Franka.⁶⁷

Frankův režim ve Španělsku (1939-1975) byl autoritářský, fašistický a nacionalistický. Po vítězství v občanské válce etabloval dlouhodobou diktaturu, zdůrazňující jednotu, centralizaci moci a potlačování odlišných politických názorů. Frankismus podporoval silný nacionalismus, katolický fundamentalismus a korporativní ekonomiku. Represe byly běžné, s politickými čistkami a omezením občanských svobod. Režim přežil izolaci v meziválečném

⁶⁵ Srov. INFORMATION Handbook, 2018.

⁶⁶ Srov. LE TOURNEAU, Dominique. Das Opus Dei. Kurzporträt seiner Entwicklung, Spiritualität, Organisation und Tätigkeit. (Überarb. U. erg. Übers. Von: Presses Univ. De France) 1. Auflage. Stein am Rhein: Christiana-Verlag, 1987. s. 132-133.

⁶⁷ Viz podrobněji: CÍLEK, Roman. Krvavá předejhra: Španělsko 1939-1939: občanská válka a zahraniční intervence, 1.vyd. Praha: Epoque, 2004.

období a udržoval přátelské vztahy s nacistickým Německem a fašistickou Itálií. Po Frankově smrti v roce 1975 bylo Španělsko přivedeno k demokratické transformaci.⁶⁸

Opus Dei začalo během Frankova režimu vzkvétat. Jistou roli v tom hraje fakt, že katolíci mohli začít svobodně působit a nemuseli se ukrývat. Členové Opus Dei se však také dostali do Frankovy vlády, zde je jejich výčet: „*Laureano López Rodó (1957-1974: mezi lety 1957 a 1965 byl v úřadu prezidenta, a nikoliv v kabinetu), Alberto Ullastres Calvo (1957-65), Mariano Navarro Rubio (1957-65), Gregorio López Bravo (1962-74), Juan José García Espinosa (1965-1969), Faustino García Monco (1965-1969), Vincente Mortes Alonso (1969-74) a Fernando Herrero Tejedor (březen-červen 1975).*“⁶⁹ Někteří členové však byli v opozici vůči Frankově vládě.⁷⁰ Escríva o obou pozicích členů věděl a nechával to tak být, protože členové podle něj mají svobodu ve světské politice. On sám Franka, v dopisu adresovaném Pavlu VI, popisuje jako dobrého křesťana. Osobně se Escríva s Frankem viděli třikrát. Jednou se stalo, že Escríva pořádal duchovní cvičení pro Franka.⁷¹

Ústřední myšlenkou Opus Dei je posvěcování práce, což z čistě lidského hlediska znamená, že se člověk snaží dělat práci co možná nejdokonaleji. Členové jsou povzbuzováni k úsilí stát se v oboru, ve kterém působí, co nejlepšími. Důvodem je, že pracují pro Boha, a tak by to měli dělat co nejlépe a zároveň kvalitními výsledky člověk získá respekt a uznání druhých. Když jednotlivec s odborným uznáním vyjádří svou náboženskou víru, bude mu poskytnut větší respekt ze strany ostatních lidí. Tato myšlenka však v sobě nese určitá rizika. Členové jsou mnohdy velmi fyzicky i psychicky vyčerpaní, neboť se snaží podávat co nejlepší výsledky. Opus Dei vytváří v tomto ohledu elity napříč celou společností, když se snaží formovat nejlepší lidi ve všech vrstvách společnosti. Opus Dei nemusí mít v úmyslu vytvářet elity, ale svojí formací je každopádně vytváří.⁷² Frekventovaně předkládají druhým jedincům ideu jejich potenciální morální a etické dokonalosti, což může vyvolávat u mnohých jedinců spíše frustraci, jelikož dosud nedosáhli takového ideálu.

Členství členů Opus Dei není veřejnou záležitostí. Členové nenosí žádná rozpoznávací znamení, že patří k Opus Dei. Nechtějí být odlišní od běžných lidí. Tento způsob však není ničím jedinečným. Kromě Opus Dei také sekulární instituty nezveřejňují své členy.

⁶⁸ Viz podrobněji: CHALUPA, Jiří. Jak umírá diktatura. Pád Frankova režimu ve Španělsku. Olomouc: Votobia, 1997.

⁶⁹ Srov. FRIEDLANDER, Noam. Co je Opus Dei? Působení jedné z neaktivnějších tajných společností, Frydek-Místek: Alpress 2006. s. 53. (Dále už jen FRIEDLANDER, 2006.)

⁷⁰ Srov. Tamtéž. s. 41-57.

⁷¹ Srov. ALLEN, 2007. s. 49-71.

⁷² Srov. Tamtéž. s. 83-95.

Argumentem pro udržování anonymity je zajištění snazší infiltrace do společnosti. Členové též mohou proniknout na území s totalitním režimem, kam by oficiální náboženské mise nemohly dosáhnout. Nicméně zachování utajenosti nese s sebou různá rizika a komplikace. Často se stává, že i děti, které se staly členy, neinformují své vlastní rodiče o svém členství. Opus Dei systematicky usiluje o změnu tohoto paradigmatu a snaží se prosazovat větší transparentnost, přičemž uznává, že v minulosti došlo k mnohým chybám v této oblasti. K exemplárnímu příkladu může sloužit období před rokem 1950, kdy bylo členům přísně nařízeno, že mohou hovořit o svém členství pouze s předchozím povolením ředitele centra.⁷³

Další velké téma, které vzbuzuje mnoho otázek, je praktikování tělesných sebezápory. Numeráři Opus Dei, členové žijící v celibátu, praktikují tělesné sebezápory. Používají dŕtky jednou týdně po dobu modlitby Otče náš či Zdravas Maria. Nosí cilicium, kovový ostnatý obojek, na stehně každý den dvě hodiny. Jednou týdně spí na podlaze nebo bez polštáře. Bývá zvykem, že se ráno sprchují studenou vodou, i když to není pravidlem. Také si odřikají různé příjemnosti během dne. Jistě se dá říct, že tyto praktiky vycházejí z tradice církve, ale bičování bývá v církvi dnes již vnímáno spíše negativně. Escriva byl také známý svojí extrémní formou umrtvování. Escriva byl schopný si dát přes tisíc ran dŕtkami s velmi tvrdou razancí. Někteří bývalí členové nevzpomínají v dobrém na tyto formy tělesné askeze.⁷⁴

Numerářské asistentky, členky starající se o chod center Opus Dei, mohou být vnímány jako pozůstatek patriarchální společnosti, kdy se žena starala o domácnost a muž pracoval. Mnohem více členek jsou však supernumerářky a numerářky, které pracují ve světě jako každý jiný člověk. Numerářkám a nemurářům se dostává stejné teologické a doktrinární formace. V Opus Dei existuje segregace mužů a žen v Opus Dei. Centra mužského a ženského odvětví jsou striktně oddělena. Základním argumentem je, že to takto chtěl zakladatel, což vypovídá o poměrně silném kultu osobnosti zakladatele. Členové vnímají v tomto uspořádání další výhody. V čistě mužském nebo ženském kolektivu se o některých tématech mluví snáze a přirozeněji než ve smíšeném. Také se tak přechází situacím, kdy by bylo obtížné splnit závazky celibátu.⁷⁵

Střediska Opus Dei působí mnohdy luxusním dojmem a také jsou často umístěna v luxusních čtvrtích. Společné místnosti v centrech působí velmi vkusně a příjemně. Pokoje, kde bydlí numeráři, jsou však poměrně skromné. Nachází se v něm lůžko, psací stůl a koupelna. Televizory či promítací plátna jsou jen ve společných místnostech. Řada členů je velmi úspěšných ve finančnictví, z čehož plyne podezření, že má Opus Dei značný vliv na finančním

⁷³ Srov. ALLEN, 2007. s. 140-167.

⁷⁴ Srov. Tamtéž. s. 168-183.

⁷⁵ Srov. Tamtéž. s. 184-210.

trhu. Finance v Opus Dei fungují decentralizovaně, každý region je finančně nezávislý. O některém regionu ve světě Opus Dei by se dalo říct, že je bohatý o jiném by se dalo říct, že se topí v dluhách. O tom, zda je region bohatý či chudý, rozhodují výplaty a schopnosti numerářů.⁷⁶

Rychlé svatořečení Escrívy vedlo k domněnkám, že Opus Dei má silné slovo ve vatikánských kruzích. Jeho svatořečení proběhlo skutečně rychle, ale například svatořečení Pia z Pietrelciny⁷⁷ trvalo ještě kratší dobu. Takovými zvláštními odpůrci Opus Dei uvnitř církve bývají vnímáni jezuité. Důvodem je, že již od začátku se jezuité vyjadřovali o Opus Dei velmi kriticky a dále napsali mnoho kritických článků týkajících se Opus Dei. Podezření z privilegovanosti Opus Dei uvnitř katolické církve pramení z jejich specifického právního statutu osobní prelatury, kterou zatím žádné jiné uskupení nemá. Specifický právní statut má také Neokatechumenát, který není osobní prelaturou, ale též je jeho právní statut v církvi zcela jedinečným.⁷⁸

Opus Dei bývá obviňováno z politického konzervatismu. Opus Dei však žádné oficiální politické stanovisko nemá. Každý člen se rozhoduje svobodně v mezích katolické nauky. Nicméně je pravdou, že většina významných politiků, kteří byli z Opus Dei, byli konzervativního ražení. Najdou se však i takoví, kteří jsou v politickém spektru spíše nalevo. Důvodem patrně je to, že konzervativní strany mají většinou blíže ke katolické nauce než ty levicové. Otázka interrupce, homosexuálních sňatků, eutanázie je pro katolíka velmi důležitá, a tak by katolík z hlediska katolického učení měl zachovat v těchto otázkách určité a jasné stanovisko. Dnes však existují politici, kteří jsou katolíci a zároveň nemají problém s těmito otázkami. Tím se však dostávají do sporu s katolickou naukou.⁷⁹

Dalším problematickým bodem je, že existuje mnoho exnumerářů, kteří se o Opus Dei vyjadřují velmi kriticky. Někteří z nich neváhají použít ani slovo sekta. Existuje též značné množství bývalých členů (exnumerářů), kteří prostě dospěli k závěru, že členství není pro ně vhodné, avšak udržují s Opus Dei přátelské vztahy. Pokusím se tedy přiblížit, v čem může být život numeráře náročný. Numerář je povinen oznamovat řediteli centra, co se chystá dělat, v kolik hodin přijde do centra a jiné věci. Často je také novým stylem života nucen výrazně omezit kontakt s rodinou. Na numeráře je dále vyvíjen poměrně velký tlak, aby každý den využíval svůj čas co nejlépe. Má si číst knihy a dívat se na filmy, které jsou Opus Dei doporučené. Duchovnímu vedení by se měl svěřovat úplně se vším. Dále by měl plnit celou

⁷⁶ Srov. ALLEN, 2007. s. 211-327.

⁷⁷ Italský kněz žijící v letech 1887-1968. Vlastním jménem Francisco Forgione.

⁷⁸ Srov. ALLEN, 2007. s. 238-281.

⁷⁹ Srov. Tamtéž. s 282-304.

řadu modliteb a umrtvování předepsaných na každý den. Pokud člověk nemá opravdu silnou motivaci, tak je pravděpodobné, že takový styl života těžko vydrží. Většina exnumerářů odešlo z Opus Dei po pár letech, kdy je formace nejintenzivnější a změny, které se dějí v jejich životě jsou enormní.⁸⁰

Členové jsou vybízeni k tomu, aby navazovali s druhými lidmi přátelství, neboť základem Opus Dei je apoštolát a základem apoštolátu je přátelství. Apoštolát v Opus Dei je poměrně systematický. Člen by si měl udržovat okruh přátel, za které se modlí, a kteří by také mohli rozeznat své povolání k Opus Dei. Opus Dei statisticky dramaticky neroste, avšak oproti církevním řádům roste. V Opus Dei je téměř patrně nejvýrazněji zdůrazňováno téma apoštolátu, což může v některých případech vést k nadměrnému tlaku u některých členů, kteří začnou vyvíjet nátlak na ostatní jednotlivce. Toto chování je často motivováno vnímaným tlakem na dosažení konkrétních výsledků. Tento styl apoštolátu jistě přináší určitá rizika. Člena to může svádět k tomu, aby vytvářel poměrně umělá přátelství. Vyhledává lidi, kteří by mohli pochopit Opus Dei a ostatní u kterých nevidí tento potenciál, tak může zanedbávat. Je otázkou, zda je celý přístup systémově v otázce apoštolátu nezdravý, či je nezdravý pouze u konkrétních jednotlivců.⁸¹

⁸⁰ Srov. ALLEN, 2007. s. 305-346.

⁸¹ Srov. Tamtéž. s. 347-369.

4. Situace katolické církve v Československu mezi léty 1945-1989

4.1 Obecná charakteristika situace

Komunistický režim omezil náboženskou svobodu a zavedl kontrolu nad církvemi. Církevní instituce byly podřízeny státní moci, což ovlivnilo jejich autonomii a rozhodovací pravomoci. Duchovní, zejména katoličtí kněží⁸² a biskupové, byli vystaveni perzekuci. Někteří byli zatčeni, vězněni nebo vystaveni nátlaku ze strany státních úřadů. Komunistický režim znárodnil církevní majetek a omezil finanční prostředky, které byly k dispozici pro katolickou církev. Tím byla církev postavena do ekonomických obtíží. Náboženské slavnosti a bohoslužby byly omezeny nebo kontrolovány. Některé kostely byly uzavírány nebo využívány pro jiné účely. Někteří duchovní byli donuceni spolupracovat s komunistickým režimem, ačkoli to bylo proti jejich přesvědčení. To vedlo ke konfliktům uvnitř církve a ovlivnilo vnímání církve ve společnosti. Byli však i duchovní, kteří s komunistickým režimem spolupracovali dobrovolně (Mírové hnutí katolického duchovenstva – MKHD, Sdružení katolických duchovních Pacem in Terris – SKD-PIT). Tato spolupráce měla různé formy a důvody, ačkoliv nebyla vždy jednoznačná nebo široce podporována v rámci katolické církve.⁸³

4.2. Skrytá církev

Nejprve bude dobré ozřejmit pojem skrytá církev. „*Tento termín, jehož synonymy mohou být slova podzemní, mlčící, neoficiální, tajná apod., je správně interpretován jen tehdy, je-li pod ním rozuměno vše, co bylo v době komunistické totalitní diktatury konáno v rámci katolické církve bez souhlasu a vědomí státních úřadů.*“⁸⁴ Zkušenost nacistického pronásledování pomohla rychlému vzniku skryté církve.

Skrytá církev nebyla důležitá pouze v nahrazování či doplňování činnosti oficiální církve, kde tato zrovna nemohla působit. Vytvářela také svobodné alternativní prostředí, které už jen svojí existencí oslabovalo komunistický režim. Objevovala nové způsoby pastorační činnosti, nové formy správy církevních obcí a též nové způsoby utváření křesťanských společenství. Zánikem komunistického režimu však význam a vliv skryté církve neprestal. Její

⁸² Řeckokatolická církev byla roku 1950 násilně zakázána, obnovena sice již v roce 1968, ale stále byla zásadně omezena.

⁸³ Viz podrobněji: BALÍK, Stanislav; HANUŠ, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945-1989*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007.

⁸⁴ Srov. HANUŠ, Jiří a FIALA, Petr. *Skrytá církev: Felix M. Davídek a společenství Koinótés*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1994. s. 11.

existence slouží jako inspirace a zároveň působí i na dnešní podobu katolicismu v někdejší Československu.⁸⁵

Pod pojmem skrytá církev si můžeme představit různá společenství. Některá byla vytvářena tajně vysvěcenými biskupy, některé skupiny se věnovaly umožněním studia a svěcením kněží jak ve zdejší prostředí, tak i za hranicemi. Pojem skrytá implikuje, že se jedná o činnost z hlediska státu nelegální, ale také vytváří dojem, že vedle sebe koexistovaly dvě odlišné formy katolické církve. Takovéto vnímání výrazně ovlivnilo sjednocení skryté církve s oficiální po roce 1989.⁸⁶

Mezi českou a slovenskou skrytou církví jsou mnohé rozdíly, avšak i uvnitř skryté české církve byly rozdíly. Skrytou církev na Slovensku ovlivňovaly spíše polské zdroje, kdežto v Čechách zase nabývaly největšího vlivu zdroje německé.⁸⁷

Skryté církevní struktury mohly vzniknout na základě tzv. mexických fakult, které původně papež Pius XI. udělil mexické církvi, když byla nelítostně perzekvována. V Sovětském svazu byly poprvé použité v roce 1926. Základem mexických fakult⁸⁸ bylo delegování pravomocí určené biskupům či papeži na nižší klérus. Pomocí těchto fakult mohl biskup dát kompetence určené původně pouze biskupovi i nižším hierarchickým úrovním.⁸⁹

Mexické fakulty byly uděleny litoměřickému biskupovi Štěpánu Trochtovi. Chargé d'affaires Gennaro Verolino nabádal během svých návštěv biskupy, aby možnost těchto fakult zužitkovali a zformovali skrytou hierarchii. Komunistům se Veroliniho působení velmi nelíbilo a byl poměrně brzy v březnu roku 1949 odvolán.⁹⁰

Poměrně záhy byli tajně vysvěceni biskupové v Československu mezi léty 1949 až 1950. Jednalo se o tyto biskupy: Karel Otčenášek, František Tomášek, Štefan Barnabáš, Kajetán

⁸⁵ Srov. FIALA, Petr; HANUŠ, Jiří: Skrytá církev po listopadu 1989. Brno: Proglas: revue pro politiku a kulturu, 1997. s. 3. (Dále už jen FIALA, HANUŠ: Skrytá církev po listopadu 1989.)

⁸⁶ Srov. CUHRA, Jaroslav: Katolická církev a odpor vůči „normalizačnímu“ režimu. s.67-78, In: BLAŽEK, P. Eds. 2005. Opozice a odpor proti komunistickému režimu Československu 1968-89. Dokořán, Praha.

⁸⁷ Srov. NEDOROSTEK, Miroslav. „Moravská“ skrytá církev [online]. Praha, 2016 [cit. 2023-07-21]. Dostupné

z:<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/3615/140057849.pdf?sequence=5&isAllowed=y>. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce prof. PaedDr. Mgr. Miroslav Vaněk, Ph.D. s. 100. (Dále už jen NEDOROSTEK, 2016)

⁸⁸ Viz dostupné z: (online) <http://spcp.prf.cuni.cz/rcp/75/rcp75-mimoradne-fakulty-v-ceskoslovensku-v-letech-1948%E2%80%931989.pdf> (Cit 18.12.2023)

⁸⁹ Srov. VAŠKO, Václav. Neumlčená II.: kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce. První vydání Praha: Zvon, 1990.

⁹⁰ Srov. Tamtéž. s. 111.

Matoušek a Ladislav Hlad. Pražský stolec byl od internace Berana spravován pouze administrátorem.⁹¹

Nadaní kněží, kterým se ošklivil kolaborující postoj některé části oficiální církve, byli prvními, jež vytvářeli základy struktur skryté církve. Byli izolováni od biskupů i od Vatikánu a jednali často mimo církevní směrnice a sami interpretovali církevní normy.⁹²

Jednotlivá skrytá církevní společenství se navzájem velmi lišila, ale měla také řadu shodných znaků. Ve skryté církvi se výrazně uplatnila česká reformátorská tradice, katolická moderna a později jistě také myšlenky a závěry Druhého vatikánského koncilu.⁹³ V celé podzemní církvi měl obrovský vliv Teilhard de Chardin. Další významnou knihou byl holandský katechismus, jež byl plodem reformy druhého vatikánského koncilu.⁹⁴

Běžným úkazem bylo, kdy existovalo ustanovující společenství, kde byla koncentrace různých lidí, kteří pak dále zakládali jiná uskupení a podnikali na centru nezávislou činnost. Jako názorný příklad může posloužit seskupení okolo Václava Dvořáka či nejspíš nejznámější společenství Koinótés.⁹⁵

Řada představitelů skryté církve se znala z vězení z 50. let. Pro dobré utajení mezi sebou jednotlivá společenství nekomunikovala, i když někdy se vyskytla dočasná kooperace. Skupiny o sobě však většinou nějakým způsobem věděly a v případě nutnosti se kontaktovaly. Společenství se zabývala například vyhotovováním samizdatové literatury, pastorační menšího počtu lidí, liturgickou praxí, různými vzdělávacími prostředky, distribucí literatury s křesťanskou orientací a v neposlední řadě se věnovala navazováním styků s představiteli církví v zahraničí.⁹⁶

⁹¹ Srov. NEDOROSTEK, 2016. s. 101.

⁹² Srov. HANUŠ, Jiří: Vybrané rysy spirituality české katolické církve (1948-1989). Jiří Hanuš. *Soudobé dějiny* Roč. 14, č. 2-3 (2007), s. 346.

⁹³ Srov. HANUŠ, Jiří: Tradice českého katolicismu ve 20. století. Hanuš, Jiří. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. s. 110. (Dále už jen HANUŠ, Jiří: Tradice českého katolicismu ve 20. století.)

⁹⁴ Srov. ONDOK, P., Josef: Antonín Mandl – teolog českého ekumenismu. In. *Život se tvoří z přítomné chvíle. Česká katolická teologie po druhé světové válce*. Eds. Lenka KARFÍKOVÁ – Alois KŘIŠŤAN – Josef KUŘE. Brno 1998. s. 56.

⁹⁵ Srov. NEDOROSTEK, 2016. s. 103.

⁹⁶ Srov. Tamtéž. s. 103–104.

Literatura, která se šířila ve skryté církvi, pocházela mimo jiné z Křesťanské akademie v Římě. Do Československa se dostávala za velmi obtížných podmínek. Přinášela především různé oficiální dokumenty z Druhého vatikánského koncilu.⁹⁷

Ve skryté církvi byl kladen veliký důraz na vzdělávání. Mnohdy byl vedoucím skupiny nějaký sebevědomý vzdělanec, který byl leckdy výraznou a charismatickou osobností. Převládalo mínění, že pouze intelektuálně formovaný křesťan je schopný předat evangelium moderní společnosti.⁹⁸ Někteří členové skryté církve se účastnili aktivit, jež nebyly přímo spojeny s propagací křesťanství.⁹⁹ Skrytá církev byla pod drobnohledem Státní bezpečnosti.

Členové skryté církve byli čas od času provázáni též s oficiální církví. Okruh lidí okolo Josefa Zvěřiny a Oty Mádra navázal spojení v roce 1978 s kardinálem Františkem Tomáškem a výrazně kardinálovi pomáhal v jeho veřejné činnosti zejména v osmdesátých letech. Tento okruh lidí se stal jakýmsi Tomáškovým utajeným konzultačním orgánem.¹⁰⁰ Skrze Tomáška získala skupina na oplátku zase bezprostřední kontakt s Vatikánem.¹⁰¹

Biskupové oficiální církve většinou nebyli ochotní svěřit kandidáty kněžství, jež byli připravováni skrytě, a tak se jezdilo do zahraničí zejména do Východního Německa a do Polska.¹⁰²

Postoje skupin ze skryté církve po roce 1989 byli opravdu velmi odlišné. Některá společenství okamžitě vystoupila ze skrytosti a zapojila se do pastorační práce. Některá zase byla opatrnější a spíše důkladně zvažovala, jak by taková integrace měla vypadat a také nechyběl postoj naprosté skepse vůči církvi oficiální.¹⁰³

Skupiny ve skryté církvi, jak již bylo řečeno, leckdy nerespektovaly církevní normy či kodex kanonického práva, a tak pro mnohá společenství znamenal tento zlom v podstatě zákaz činnosti, neboť tato utajovaná podzemní práce již nebyla nutností.¹⁰⁴

⁹⁷ Srov. BALÍK, Stanislav; HANUŠ, Jiří; HRADÍLEK, Pavel; RECHLÍK, Karel: Letnice dvacátého století: druhý vatikánský koncil a české země. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2012. s. 135–136. (Dále už jen BALÍK; HANUŠ: Letnice dvacátého století.)

⁹⁸ Srov. NEDOROSTEK, 2016. s. 104–105.

⁹⁹ Srov. Tamtéž. s. 105.

¹⁰⁰ Viz podrobněji: OPATRŇÝ, Aleš: Kardinál Tomášek a pokoncilní proměna pražské arcidiecéze. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002.

¹⁰¹ Srov. LIŠKA, Ondřej: Církev v podzemí a společenství Koinótés. První vyd. Tišnov: Sursum, 1999. s. 5.

¹⁰² Srov. DVOŘÁK, Václav: Čím to, že jste tak klidný? Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2008. s. 131–138.

¹⁰³ Srov. FIALA, HANUŠ: Skrytá církev po listopadu 1989. s. 3.

¹⁰⁴ Srov. HANUŠ, Jiří: Tradice českého katolicismu ve 20. století. s. 77.

4.3. Katolický exil

Do exilu odcházelo více dělníků než inteligence a také více bezpartijních než s politickým přesvědčením.¹⁰⁵ Český exil byl na rozdíl od toho polského velmi rozdrobený a nebyl schopný se sjednotit převážně kvůli různým představám na řešení komunismu.¹⁰⁶ Poúnorový exil byl typický především nadějí na rychlou změnu poměrů ve vlasti. Když si uvědomil, že režim bude déle trvat, pozměnil pak svoji činnost.¹⁰⁷ Exil by také bylo možné rozdělit na poúnorový a posrpnový.

V padesátých letech projevila zahraniční katolická komunita v exilu aktivitu a ovlivňovala situaci v domácím prostředí. Především tohoto cíle dosahovala prostřednictvím Vatikánského rozhlasu a tisku. Exilová vydavatelství, dostupná v Polsku a NDR, se stala klíčovými zdroji nové náboženské literatury, a tento trend pokračoval až do devadesátých let. V roce 1958 bylo spuštěno vydávání významného katolického exilového časopisu jménem "Studie," zaměřujícího se na prezentaci nejnovějších trendů, včetně teologie osvobození a dalších aktuálních témat.¹⁰⁸

Dobré je také zmínit, že exil československý katolický exil nebyl jednotný i z důvodu národnostního. Kupříkladu kněžský katolický exil by se dal rozdělit na český a slovenský. Slovenští kněží měli autonomistické tendence kvůli zkušenosti se slovenským státem v letech 1939-1945.¹⁰⁹ Český a slovenský katolický exil fungovaly nezávisle na sobě a spíše výjimečně spolupracovali. Pro český katolický exil bylo zásadní uskupení „Křesťanská akademie“. Pro Slováky bylo naopak hlavní uskupení „Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda“.¹¹⁰

Avšak to nebyl jediný rozpor, který panoval mezi exulanty. Exulanti se shodovali na osvobození od komunistického režimu, ale už se neshodovali na ideových východiskách těchto snah. Tyto dva proudy bychom mohli označit jako liberální a konzervativní. Jako představitele liberálního proudu můžeme označit Karla Skalického či Vladimíra Boublíka a za představitele

¹⁰⁵ Srov. KINDL, Martin. *Proměny vztahu českého katolického exilu v Římě po roce 1948 k marxismu a komunismu*. [online] Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/62830/120165385.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [cit. 2023-12-11]. Diplomová práce, vedoucí Putna, Martin. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Katedra obecné antropologie, 2014. s. 15. (Dále už jen KINDL, 2014.)

¹⁰⁶ Srov. PŘIBÁŇ, Michal. Prvních dvacet let: kulturní rada a další kapitoly z dějin literárního exilu 1948-1968. Brno: Host, 2008. s. 24-25.

¹⁰⁷ Srov. ČELOVSKÝ, Bořivoj. Politici bez moci: první léta exilové Rady svobodného Československa. Šenov u Ostravy: Tilia, 2000. s. 145.

¹⁰⁸ Srov. NEDOROSTEK, 2016. s. 74.

¹⁰⁹ Srov. BLAŽEK, O. (2016). Český katolický exil v ideovém sporu o časopis Studie. *Soudobé dějiny*, 23(4). s. 645. (Dále už jen BLAŽEK, 2016.)

¹¹⁰ Srov. KINDL, 2014. s. 24.

konzervativního označme Jaroslava Václava Polce a Rio Preisnera.¹¹¹ Konzervativci měli za to, že moderní filosofie je z větší části neslučitelná s katolickou vírou a k Druhému vatikánskému koncilu se stavěli velmi negativně, čímž se uzavírali tomu, aby mohli oslovit nekatolickou veřejnost.¹¹²

Časopis *Studie*, který Křesťanská akademie v Římě vydávala od roku 1958, má svůj původ v době následující krátce po komunistickém převratu v Československu. V uprchlických táborech v západní Evropě se formovaly skupiny katolických exulantů. V dubnu 1950 tato komunita ustavila celoexilovou instituci s názvem Cyrilometodějská liga akademická, která našla své útočiště v Londýně. Současně s tím rozjela vydávání měsíčníku *Nový život*, který figuroval jako její tiskový orgán s účelem sjednocovat katolické emigranty z Československa a poskytoval oporu perzekvované církvi v boji s totalitním režimem. V květnu téhož roku pak v západoněmeckém Prienu vznikl studijní, informační a dokumentační ústav s názvem Československá křesťanská akademie, známý též pod zkráceným označením Křesťanská akademie. Prvním předsedou této instituce byl Zdeněk Ehler, v období let 1969 až 1983 tuto funkci vykonával Karel Schwarzenberg, a po zbytek exilového období tuto pozici zastával Mikuláš Lobkowicz. Nicméně již v roce 1950 přesunula Křesťanská akademie své centrum do Říma, kde v koleji Nepomucenum získala skvělé zázemí.¹¹³

Hlavní náplní práce Křesťanské akademie byla nakladatelská činnost. Křesťanská akademie tvořila díla opravdu různého rázu. Příkladem můžou být omalovánky pro děti.¹¹⁴ V padesátých a šedesátých letech vykonávala různé aktivity. Také se starala o síť duchovní právy v českých komunitách v zemích s nejvyšším počtem exulantů. Uspořádávala letní tábory pro děti exulantů, poskytovala pomoc nově příchozím jednotlivcům v uprchlických táborech a aktivně podporovala katolickou církev v Československu. Zaměřovala se zvláště na vydávání literatury s bohoslužebným, náboženským, vědeckým a beletristickým obsahem. Zaslala také katolické církvi v Československu léky, knihy, různé tiskoviny, a dokonce některým kněžím obstarala i dopravní prostředky.¹¹⁵

S příchodem Josefa Berana do Nepomucena v roce 1965 spíše posílil liberální proud. Beran také pomohl katolickému exilu, když založil v roce 1966 České náboženské středisko

¹¹¹ Srov. BLAŽEK, 2016. s. 646.

¹¹² Srov. Tamtéž. s. 647.

¹¹³ Srov. BLAŽEK, 2016. s. 647-648.

¹¹⁴ Srov. KINDL, 2014. s. 38.

¹¹⁵ Srov. BLAŽEK, 2016. s. 648.

Velehrad. Časopis studie měl Skalický v úmyslu vést v duchu liberálního katolicismu.¹¹⁶ Ve zkratce se dá říci, že exil se zabýval především diskusemi ohledně Druhého vatikánského koncilu a domácí církve zaměstnával mnohem více boj s komunistickým režimem. Po roce 1976 začala Křesťanské akademie dávat větší prostor politickým tématům, článkům nekatolických autorů, a i dokumentům Charty 77.¹¹⁷

Časopis „Studie“ vznikl především z důvodu, aby se dal prostor spíše vědeckým článkům. Avšak účel časopisu je hlavně křesťansko-misijní. Do časopisu mohli přispívat lidé ze všech koutů světa, avšak udržoval se v českém či slovenském jazyce, i když se postupem času objevily i články cizojazyčné. Články se většinou nějakým způsobem týkaly křesťanství, obzvlášť tedy jeho katolickou formou, i když se postupem času více otevřel i nekatolickým autorům, dokonce byl i dán prostor komunistům, kteří po Pražském jaru emigrovali z Československa.¹¹⁸ Od sedmdesátých let se časopis přeorientoval na vydávání textů vzešlých z Československa a zaměřoval se na opozici vůči československému uspořádání společnosti. Časopis byl určen především exilovému publiku. Vydávání časopisu bylo ukončeno v roce 1990.¹¹⁹

4.4. Kolaborace církevních představitelů s komunistickým režimem

Od začátku existovaly iniciativy od KSČ o vytvoření skupiny kolaborantů mezi katolíky zejména tedy mezi katolickými kněžími. První takové sdružení vzniklo již v roce 1949 pod mystifikujícím názvem Katolická akce.¹²⁰ Tato Katolická akce byla vynálezem komunistické strany a její řízení bylo předáno do rukou StB a Národní fronty. Biskupové vzápětí reagovali výstražným pastýřským listem, ve kterém zdůrazňovali, že tato akce není z jejich strany podporována. Svatý stolec pružně zareagoval a vydal dva dekrety, ve kterých byli exkomunikováni členové státní Katolické akce a aktivní komunisté. Komunisté si uvědomili, že laici nejsou ochotní jít proti vlastním biskupům. Katolická akce se po roce rozpadla a komunisté se pro příště rozhodli, že se zaměří především na duchovní.¹²¹

Dalším pokusem o vytvoření kolaborantského uskupení uvnitř církve byla velká mírová manifestace, která se uskutečnila 3. července roku 1950 na Velehradě. Účastnilo se jí několik

¹¹⁶ Srov. BLAŽEK, 2016. s. 650.

¹¹⁷ Srov. Tamtéž. s. 676-677.

¹¹⁸ Srov. KINDL, 2014. s. 40–42.

¹¹⁹ Srov. Tamtéž. s. 47–48.

¹²⁰ Srov. GRAJEWSKI, Andrzej. Jidášův komplex. Praha: Prostor 2002. s. 44. (Dále už jen GRAJEWSKI, 2002.)

¹²¹ Srov. VAŠKO, Václav. Církevněpolitický vývoj Československa (1938-1989). In: Pražské arcibiskupství 1344–1994: sborník statí o jeho působení a významu v české zemi, Praha: Zvon 1994. s. 281–282. (Dále už jen VAŠKO, Václav. Církevněpolitický vývoj Československa (1938-1989)

stovek kněží proti přání biskupů. Duchovní se zavazovali, že budou věrní Sovětskému svazu a ostře se vymezovali vůči Vatikánu a jiným reakčním kapitalistickým silám ve světě. Na všech církevních územních úrovních byly vytvářeny tzv. Mírové výbory katolické duchovenstva.¹²² Téměř na 2000 kněží se zúčastnilo Prvního celostátního sjezdu katolického duchovenstva. Předsedou byl zvolen Josef Plojhar v Čechách a Alexander Horák na Slovensku. Plojhar později nechvalně proslul jako symbol kolaborace církve s komunistickým režimem. K Celostátní mírovému výboru katolického duchovenstva patřili všichni kněží, ať už chtěli nebo nechtěli. V hnutí bylo velmi málo aktivních kněží, většina jen neúčastně pozorovala. Mírové hnutí tak nějak přežívalo. V roce 1966 se uskutečnil opět celostátní sjezd, na kterém došlo k přeměně názvu na Mírové hnutí katolického duchovenstva (MHKD).¹²³

V době uvolnění poměrů v roce 1968 resignovalo celé české vedení MHKD na popud biskupa Tomáška. Mezi těmi, kteří odstoupili, byl i Josef Plojhar, který byl otevřeně kritizován rezolucí, jež vytvořili bohoslovci z kněžského semináře v Litoměřicích. V polovině roku 1968 se MKHD v podstatě rozpadlo.¹²⁴

V roce 1968 se začalo chystat nové sdružení Dílo koncilové obnovy (DKO), kde hráli úlohu nejen kněží ale i laici a řeholníci. Jejím hlavním účelem bylo uskutečnění konkluzí Druhého vatikánského koncilu a také návrat legitimních biskupů do vedení svých diecézí, což se také začalo dít. Zásadní zlom však nastal vstupem vojsk Varšavské smlouvy 21. srpna 1968 do oblasti Československa. Začala opět tuhá represe a Stb opět začala mobilizovat nějaké nové organizace kněží, která by byla servilní komunistickému režimu.¹²⁵

Sdružení katolického duchovenstva *Pacem in terris* nakonec vzniklo 31. srpna 1971. Vzniku bylo přítomno zhruba 270 kněží. Josef Vrana, olomoucký kapitulní vikář, byl postaven do čela českého křídla SKD. Na Slovensku byl vybrán Mikuláš Višňovský, děkan Římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Bratislavě. Jak na Slovensku, tak v Čechách si sdružení předsevzalo napomáhat budování socialismu a formovat dobré vztahy mezi státem a církví. Na federální úrovni bylo hnutí ustanoveno 17. listopadu 1971. Účastnilo

¹²² Srov. KAPLAN, Karel. Stát a církev v Československu v letech 1948–1953. Brno: Doplněk 1993. s. 77–78.

¹²³ Srov. ZBRANEK, Tomáš Benedikt. *Sdružení katolických duchovních Pacem in terris* [online]. Brno, 2007 [cit. 2023-07-27]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/lbxhi/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Jiří HANUŠ. s. 10–11. (Dále už jen ZBRANEK, 2007.)

¹²⁴ Srov. GRAJEWSKI, 2002. s. 54.

¹²⁵ Srov. VAŠKO, Václav. Církevněpolitický vývoj Československa (1938-1989). s. 286.

se jí necelých 400 kněží z Čech i Slovenska. Předsedou na federální úrovni byl jmenován Václav Medek a místopředsedou se stal již jmenovaný Mikuláš Višnovský.¹²⁶

Do Pacem in terris vstoupilo znatelně víc kněží v Čechách než na Slovensku. V Čechách by se dalo mluvit o jedné třetině, což činilo víc jak 7 stovek kněží. Na Slovensku se jednalo o jednu čtvrtinu přesně o 350 kněžích.¹²⁷ Mnoho kněží vstupovalo do Pacem in terris, aby dostali státní svolení pro výkon kněžské služby, ale jinak fungovali v organizaci jako pasivní přihlížitelé. Na některé kněze zas měli komunisté páku, protože různými způsoby v minulosti selhali a komunisté o tom věděli, a tak byli vydírání, že to bude zveřejněno, pokud do Pacem in terris nevstoupí. Jistě však také nechyběla hojná skupina, která byla vyloženě vůči režimu servilní a netrpělivě a horlivě plnila úkoly pro komunistický režim či pro sekretariát pro věci církevní.¹²⁸

Velkým úspěchem Pacem in terris bylo jmenování jejich představitelů biskupy. Jednalo se o Jozefa Ferance (sídelní biskup banskobystrický), Júlia Gábríše (apoštolský administrátor trnavský), Jána Pásztoru (sídelní biskup nitranský) a Josefa Vransy (apoštolský administrátor olomoucký).¹²⁹ Jednalo se v podstatě o prohru Vatikánu, neboť ve většině diecézí stáli v čele lidé věrný komunistickému režimu.¹³⁰

V roce 1978 se stal papežem Jan Pavel II. S jeho příchodem nastal mnohem razantnější postup vůči komunistickému režimu včetně Pacem in terris a jiných podobných organizací v jiných zemích sovětského svazu a co nejrychleji usiloval o jejich ukončení. Po nástupu Jana Pavla II. se stal také František Tomášek mnohem průbojnější a sebevědomější vůči komunistickému režimu.¹³¹

Dekret *Quidam episcopi* byl vydán v roce 1982 papežem. Tímto dekretem byla zakázána veškerá kněžská uskupení, která se otevřeně či tajně zabývají politickými cíli. Kardinál Silvio Oddi v poskytnutém rozhovoru pro italský tisk uvedl příklady takovýchto sdružení, mezi nimiž i výslovně jmenoval právě nechvalně proslule československé sdružení *Pacem in terris*. Kardinál Tomášek se i v dopise otevřeně ptal do Vatikánu, jestli se jedná i o

¹²⁶ Srov. ZBRANEK, 2007. s. 17–19.

¹²⁷ Srov. Tamtéž. s. 21.

¹²⁸ Srov. GRAJEWSKI, 2002. s. 59–60.

¹²⁹ Srov. ZBRANEK, 2007. s. 24.

¹³⁰ Srov. HALAS, František Xaver. Fenomén Vatikán. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury 2004, s. 621. (Dále už jen HALAS, X., František: Fenomén Vatikán.)

¹³¹ Srov. ZBRANEK, 2007. s. 32.

sdužení Pacem in terris a bylo mu kladně odpovězeno, což ale samotné sdružení razantně odmítalo a což také samozřejmě státní orgány nechtěly vůbec připustit.¹³²

Nicméně dekret měl celkově poměrně devastační dopad na hnutí, neboť již v roce 1983 konstatovala Stb, že se hnutí rozpadá. Velehradská pouť konaná 7. července 1985 byla velikou manifestací proti komunistickému režimu. Na Velehrad přišlo zhruba 200 000 věřících, a to zejména mladí lidé. Nikdo z členů Pacem in terris neměl odvahu na této pouti veřejně vystoupit.¹³³

Roku 1987 se stala velmi ohavná vražda faráře Štefana Poláka, který se vzdal členství v Pacem in terris. Téhož roku bylo Pacem in terris poměrně nepochopitelně oceněno OSN.¹³⁴ Ke konci roku též zemřela přední postava Pacem in terris Josef Vrana.¹³⁵

Představitelé Pacem in terris se i negativně vyjádřili směrem ke Svíčkové manifestaci za dodržování občanských a náboženských práv. Velkou poslední akcí PIT bylo oslava výročí Katolické akce v nejdražším bratislavském hotelu Fórum. Při začínající listopadové revoluci vystoupil i člen hnutí Štefan Janega a ostře odsoudil studentskou nespokojenost s dosavadním režimem. Pád Pacem in terris přišel až s rozpadem celé komunistické vlády.¹³⁶

Česká katolická charita a české katolické nakladatelství Zvon převzalo prostory a inventář, který zůstal po sdružení Pacem in terris. Hnutí bylo tvrdě odsouzeno jako komunistický nástroj narušování církevní jednoty. Motivace jednotlivých kněží, kteří vstoupili do sdružení jsou mnohdy velmi nejednoznačné, a tak je často velmi těžké to nějakým způsobem soudit. Roku 1992 se i všichni biskupové v pastýřském listě omluvili za kolaboraci kněží, zejména těch z Pacem in terris. Velmi málo všech bývalých členů z Pacem in terris se nějakým způsobem veřejně omluvilo za svoji činnost v minulosti, a tak se jedná o ránu, která církvi poměrně těžce zasáhla.¹³⁷

4.5. Vliv druhého vatikánského koncilu v Československu

Koncil byl svolán především proto, aby církev uschopnil pružně reagovat na rychlý vývoj okolního světa. Vliv koncilu byl na českou církev postupný a také do určité míry

¹³² Srov. ZBRANEK, 2007. s. 37–42.

¹³³ Srov. Tamtéž. s. 43–45.

¹³⁴ Srov. ZBRANEK, 2007. s. 47.

¹³⁵ Srov. Tamtéž. s. 48.

¹³⁶ Srov. ŠIMULČÍK, Ján. Katolícka cirkev a nežná revolúcia 1989, Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška 1999, s. 29–31.

¹³⁷ Srov. ZBRANEK, 2007. s. 48–53.

deformovaný.¹³⁸ Některé dokumenty byly vydávány až během uvolnění v době Pražského jara. O koncil se v Čechách začali zajímat i nekatoličtí křesťané. V Jirchářích v Praze existoval během let 1967-1969 ekumenický seminář, kde spolu diskutovali katoličtí i nekatoličtí křesťané. Na svátek svatého Václava 28. září 1968 bylo v Čechách povoleno sloužit mši svatou v českém jazyku.¹³⁹

Pro české prostředí jsou hlavní tři reformní aspekty Druhého vatikánského koncilu: „*a) církev se chápe jako jednota Božího lidu, nikoli pouze jako hierarchická instituce...; b) církev má zájem o to, co se děje v moderním světě, apriorně neodmítá postosvícenecký vývoj, není pouze v obranné pozici, i když si samozřejmě ponechává diferencující a kritický soud...; c) církev usiluje o sjednocení všech křesťanů ... současně také ... otevírá možnosti dialogu s nekřesťanskými náboženstvími a dalšími hnutími náboženskými i nenáboženskými (aktuálně s marxismem)*“.¹⁴⁰

Pro propagaci koncilního katolicismu vzniklo v Čechách v roce 1968 Dílo koncilové obnovy (DKO). Jejich začínající rozsáhlou činnost ukončil vpád vojsk Varšavské smlouvy. I v české církvi se ozývaly nesouhlasné hlasy s koncilem, například se hovořilo o splynutí katolicismu s modernou.¹⁴¹

Koncil neovlivnil pouze teologii či filosofii, ale také výrazně ovlivnil liturgické prostory a celkově sakrální umění. Těž v oblasti liturgické hudby se církev otevřela různým hudebním nástrojům včetně rytmických.¹⁴²

V přípravách na koncil v roce 1962 navázal Vatikán kontakt s představiteli Československa, s cílem umožnit účast československým biskupům na jednání koncilu. Součástí těchto jednání byla diskuse o možnosti vzájemného dialogu. Československá strana přijala tuto nabídku a od roku 1963 až do konce režimu probíhala vzájemná diplomatická jednání.¹⁴³

¹³⁸ Viz podrobněji: Petr FIALA – Jiří HANUŠ (eds.): Koncil a česká společnost. Historické, politické a teologické aspekty přijímání II. vatikánského koncilu v Čechách a na Moravě. Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2000.

¹³⁹ Srov. BALÍK, Stanislav; HANUŠ, Jiří. Katolická církev v Československu 1945-1989. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. s. 285–289. (Dále už jen BALÍK, 2007.)

¹⁴⁰ Srov. BALÍK; HANUŠ: Letnice dvacátého století. s. 9.

¹⁴¹ Srov. BALÍK, 2007. s. 289–291.

¹⁴² Srov. Tamtéž. s. 303.

¹⁴³ Srov. KAPLAN, Karel: Těžká cesta. Spor Československa s Vatikánem 1963-1973. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001. s. 10–15.

Všichni biskupové z Čech i Slovenska byli pozváni na Druhý vatikánský koncil. K prvnímu jednání koncilu nakonec dorazilo 12 církevních představitelů z Československa, z nichž tři byli biskupové. Jednalo se o Františka Tomáška, Ambróze Lazíka, Eduarda Nécseye a jejich doprovod. Nicméně v průběhu jich ubývalo a celkově se všech zasedání účastnilo na pět církevních činitelů z Československa. Důvodem vysokého počtu členů výpravy byla snaha komunistů zasévat nepokoj a celkově se dozvědět informace, neboť do výpravy nasadili svoje lidi. Roku 1962 přijal československou výpravu papež Jan XXIII. na audienci. Motiv svolání koncilu byl zdaleka odlišný od ostatních koncílů, jenž byly v minulosti svolány. Byl svolán kvůli snaze navázat komunikaci se současným světem.¹⁴⁴

Díky účasti československé delegace na probíhajícím koncilu získal Vatikán podrobný obraz o situaci církve v Československu. Naopak pro domácí církev to představovalo možnost obnovení přerušených zahraničních kontaktů, zejména s církevním exilem.¹⁴⁵

Informace o Druhém vatikánském koncilu byly šířeny mezi věřícími prostřednictvím vysílání Československého rozhlasu, exilových rozhlasových stanic a samizdatu. Přestože izolace československé církve minimalizovala přímý vliv koncilu, lidé mohli být informováni o jeho průběhu a rozhodnutích díky těmto alternativním zdrojům. V důsledku Druhého vatikánského koncilu došlo v Československu k rozštěpení církve na konzervativní a reformní proudy. Toto rozdělení však nebylo tak zásadní, neboť veřejná společenská diskuse o církevních tématech nebyla povolena, a také kvůli absenci biskupů. To umožnilo významným osobnostem samotným formovat interpretaci závěrů koncilu a charakter katolictví. Tato situace také výrazně ovlivnila postupně se rozvíjející rozdíly ve skryté církvi.¹⁴⁶

Po ustavení pastorační rady pod vedením arcibiskupa Františka Tomáška vznikla myšlenka na zřízení Díla koncilové obnovy, což se stalo klíčovým nástrojem pro implementaci změn inspirovaných Druhým vatikánským koncilem v Československu.¹⁴⁷

Jednou z klíčových iniciativ směřujících k obnově bylo již zmíněné Dílo koncilové obnovy, jehož vznik proběhl na velehradském zasedání v polovině května 1968. Hlavním cílem této organizace bylo mimo jiné obnovit olomouckou bohosloveckou fakultu a prosazovat

¹⁴⁴ Srov. ŠMÍD, Marek. Vatikán a Československo ve 20. století. Praha: Triton, 2022. s. 334–339. (Dále už jen ŠMÍD, 2022.)

¹⁴⁵ Srov. CUHRA, Jaroslav: Československo-vatikánská jednání 1968–1989. Jaroslav Cuhra. Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 2001. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2001. s. 23. (Dále už jen CUHRA, Jaroslav: Československo-vatikánská jednání 1968–1989.)

¹⁴⁶ Srov. BALÍK, 2007. s. 242, 259.

¹⁴⁷ Srov. HANUŠ, Jiří: Tradice českého katolicismu ve 20. století. s. 67.

závěry Druhého vatikánského koncilu. Členy Díla koncilové obnovy se stali církevní intelektuálové, kteří byli ovlivněni koncilem a současně působili v socialistickém prostředí. Někteří z účastníků měli námitky ohledně toho, že na velehradských schůzích se neřešily záležitosti, které by bylo možné uskutečnit, a hodnotili celou aktivitu jako pochybnou. Krátce po vpádu vojsk Varšavské smlouvy v září 1968 byly stanovy organizace zamítnuty.¹⁴⁸

Druhý vatikánský koncil je odlišný od všech ostatních koncilů, a to mimo jiné počtem přítomných biskupů, účastí jiných náboženských společností a církví a též je pozoruhodný svojí svobodou projevu během debat a také velmi jednotným schvalováním všech dokumentů.¹⁴⁹

Kvůli koncilu byla v Československu založena celostátní komise. Dohromady se sešla šestkrát v letech 1965-1967. Především se zde diskutovalo o tom, jak zavést národní jazyk do liturgie.¹⁵⁰ Došlo k vydání mnoha liturgických knih, které vzešly z reformy druhého vatikánského koncilu a jejichž překlad se ve většině případů používá až dodnes.¹⁵¹

Po roce 1969 se otevřel i teologický kurz pro laiky pod vedením Oty Mádra s názvem Živá teologie. Jeho hlavním účelem bylo přiblížení závěrů II. vatikánského koncilu laikům a celkově veřejnosti. Přednášeli zde zahraniční profesori z germánského prostředí Klemens Tilmann, Bernhard Häring, Karel Klostermann nebo pravděpodobně z nich nejznámější Karl Rahner.¹⁵² Což však bylo v období normalizace opět zakázáno. V roce 1969 se České liturgické komisi též podařilo přeložit mešní řád do českého jazyka.¹⁵³

4.6. Vztahy Vatikánu s Československem

Když zesílila pozice komunismu po roce 1945 jak ve východní, tak ve střední Evropě, tak okamžitě začal masivní útok na náboženské hodnoty. Ve všech zemích postupovali komunisté obdobně. Vyháněli vatikánské diplomaty, minimalizovat vliv církve na společenský prostor, zpřetrhat místní církevní kontakty na Vatikán, oddělit a dehonestovat vrchní pastýře od věřících. Již v roce 1945 začaly po celé Evropě procesy s vrchními církevními představiteli

¹⁴⁸ Srov. CUHRA, Jaroslav: Dílo koncilové obnovy v kontextu státně-církevní politiky Pražského jara. s. 116–117. POJSL, Miloslav: Obnova Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Olomouci a vliv II. Vatikánského koncilu na teologické vzdělání. In. Koncil a česká společnost. Eds. FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří. Brno 2000, s. 139–141.

¹⁴⁹ Srov. PETRÁČEK, Tomáš. Církev, tradice, reforma: odkaz Druhého vatikánského koncilu. Praha: Vyšehrad, 2016. s. 11.

¹⁵⁰ Srov. BALÍK; HANUŠ: Letnice dvacátého století. s. 159–161.

¹⁵¹ Srov. Tamtéž. s. 168–169.

¹⁵² Srov. MÁDR, Oto; POLÁKOVÁ, Jolana. V zápasech za Boží věc. Vzpomínky, texty a rozhovory. Mádr, Oto. [Výběr a uspořádání]: Poláková, Jolana. Praha: Vyšehrad. s. 59–61.

¹⁵³ Srov. VAŠKO, Václav. Ne vším jsem byl rád: Vlastní životopis. Vaško, Václav. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. s. 302.

například s pražským arcibiskupem Josefem Beranem, ostříhomským arcibiskupem Józsefem Mindszentyem či varšavským arcibiskupem Stefanem Wyszyńskim a dalšími.¹⁵⁴

Sám Josef Beran byl nejdříve přesvědčen, že komunistický režim ponechá náboženskou svobodu, což dokládá jeho dopis papeži v roce 1947. Poměrně kontroverzním se stalo, když Josef Beran sloužil slavnostní *Te Deum* po zvolení Gotwalda prezidentem za jeho účasti a také účasti členů vlády. Komunisté to brali jako potvrzení svojí legitimacy, kdežto Beran to vnímal spíše pouze jako modlitbu a prosbu o Boží pomoc.¹⁵⁵

Pro složitost situace katolické církve v Československu udělil papež Pius XII mexické fakulty¹⁵⁶, jež umožňovaly tajně světit biskupy a kněze, zpovídat bez restrikcí, poskytovat biřmování, celebrovat mši svatou všude, kde je to možné a také možnost dispenzu od eucharistického půstu a další.¹⁵⁷

Již v roce 1947 začal vysílat do Československa Vatikánský rozhlas, jež informoval o dění v Československu. Komunisté vysílání rušili, a tak začal Petr Ovečka vysílat v latině, což komunistům nevadilo, protože tomu nerozuměli. Pro mnoho věřících však bylo vysílání morální i duševní podporou.¹⁵⁸

Agostino Casaroli byl nejvýznamnějším diplomatem Vatikánu ve 20. století. Ve své knize *Trýzeň trpělivosti* shrnul zkušenosti se zeměmi východního bloku v letech 1963-1989. V roce 1962 projevil Vatikán snahu obnovit jednání s Československem. Komunistický režim liknavě souhlasil zejména kvůli mezinárodní prestiži. Vatikán chtěl diskutovat především o výuce náboženství, o kněžských seminářích, o volném kontaktu mezi biskupy a Vatikánem, o uvedení biskupů do úřadu a také ohledně otázky apoštolských administrátorů. Komunisté zas měli zájem řešit pouze otázku Josefa Berana, redukci působení katolického exilu a dosazování do biskupských funkcí lidí, kteří spolupracovali s komunisty. K prvnímu jednání došlo v roce 1963 ve Zbraslavi u Prahy. Zatímco Josef Beran byl ochotný vzdát se arcibiskupského titulu, bude-li si to papež přát, József Mindszenty, maďarský primas, se odmítal vzdát titulu ostříhomského arcibiskupa a důrazně nesouhlasil s vatikánskou východní politikou.¹⁵⁹

¹⁵⁴ Srov. ŠMÍD, 2022. s. 263–264.

¹⁵⁵ Srov. Tamtéž. s. 286–290.

¹⁵⁶ Viz výše.

¹⁵⁷ Srov. ŠMÍD, 2022. s. 302–309.

¹⁵⁸ Srov. Tamtéž. s. 310–311.

¹⁵⁹ Srov. Tamtéž. s. 340–346.

Trvalý odchod z Československa vnímal Josef Beran jako nutný ústupek, který musel udělat, aby mohla pokračovat jednání mezi Vatikánem a Československem. Josef Beran zemřel roku 1969. Jeho poslední vůlí bylo, aby byl pochován v Československu, což komunisté nedovolili. Nicméně v roce 2018 se převoz jeho ostatků uskutečnil a byl pochován v pražské katedrále svatého Víta.¹⁶⁰

Významným okamžikem pro církve byla neočekávaná volba Poláka Karola Wojtyly (Jana Pavla II.) jako papeže v říjnu 1978. Nový papež byl socialistickým blokem přijímán s nedůvěrou a obavami ohledně možného zvýšení protisocialistických aktivit ze strany Vatikánu. Wojtyla ihned na počátku svého pontifikátu naznačil záměr změny a ukončení diplomacie malých krůčků.¹⁶¹

V roce 1982 došlo k jedné z klíčových událostí, která ovlivnila jednání mezi státem a Vatikánem. Tato událost spočívala ve vydání dekretu *Quidam episcopi*, který se zaměřil proti Sdružení katolického duchovenstva „*Pacem in terris*“. Na základě tohoto dokumentu odňal kardinál Tomášek církevní souhlas Sdružení katolického duchovenstva a Katolickým novinám, a odvolal církevního cenzora Jana Lebedu.

Následně se od Sdružení distancoval i kapitulní vikář Ludvík Horký a mnozí další. Pro režim bylo klíčové udržet Sdružení, které reprezentovalo loajální křídlo duchovenstva. Proto byla spuštěna kampaň proti "agresivní politice" Vatikánu. Navzdory těmto rozporům byli státní vyjednávači nuceni pokračovat v diplomatických jednáních s Vatikánem, zejména kvůli neotřesitelnému postoji kardinála Tomáška. Avšak v průběhu času se kardinál stal stále odvážnějším a nepředvídatelným, zasahoval dokonce i do trestních procesů, což se stalo hlavním neúspěchem státních vyjednávačů, kteří se pokoušeli přesvědčit Vatikán, aby odstranil starého Tomáška.¹⁶² Pro komunistický režim představovalo výrazné překvapení Tomáškovu pozvání Jana Pavla II. k návštěvě Československa, které podepsalo sedmnáct tisíc lidí. K tomu navíc v roce 1984 Československo přivítalo návštěvu Matky Terezy.¹⁶³

¹⁶⁰ Srov. ŠMÍD, 2022. s. 351–359.

¹⁶¹ Srov. CASAROLI, Agostino: *Trýzeň trpělivosti*. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2001. s. 17.

¹⁶² Srov. CUHRA, Jaroslav: *Československo-vatikánská jednání 1968–1989*. s. 143–153.

¹⁶³ Srov. SKALICKÝ, Karel: *Zápasy o zítřek aneb Quo Vadis Ecclesia* Ježek, 2000. s. 87, 90. (Dále už jen SKALICKÝ, Karel: *Zápasy o zítřek aneb Quo Vadis Ecclesia*.)

5. Příchod Opus Dei do Československa

5.1. Členové Opus Dei českého původu působící v době komunismu mimo Československo

Podkapitola má za cíl především přiblížit život člena, jenž utekl z Československa v roce 1947. V zahraničí se seznámil s Opus Dei a poměrně záhy měl touhu rozšiřovat poselství Opus Dei i do země, odkud pocházel. Tato podkapitola vychází z poměrně specifických pramenů. První část vychází z autobiografie Petra Kopy, jež nese název *Můj život v Opus Dei*¹⁶⁴. Jedná se o vzpomínky na jeho celý život. Část této knihy využiji k vylíčení toho, jak mohl vypadat život exulanta původem z Čech, jenž se setkal během svého života s Opus Dei.

Autobiografie je poměrně specifický pramen a je třeba k němu přistupovat s určitou obezřetností. Autoři mohou upravovat či vynechávat události tak, aby lépe odpovídaly jejich vlastnímu vyprávění. Také bývá v autobiografii náchylnost k cenzuře, kdy dotyčný upravuje své vzpomínky tak, aby se vyhnul kontroverzním tématům. Často se také objevuje tendence neuvádět události v kompletním kontextu. Konkrétně tato autobiografie neobsahuje ani jednu negativní vzpomínku na život Opus Dei. Tento člen bude také figurovat v poslední podkapitole o Opus Dei v Čechách, neboť právě on byl mezi prvními, jenž v Československu s prací Opus Dei začínali. V druhé části podkapitoly se věnuji Josefu Pustkovi, kde vycházím především ze složky vedené StB a také z některých jeho dopisů, které psal během svého pobytu v Římě do Československa. Jedná se o zcela odlišný typ pramene i příběh než u pana Kopy.

Petr Kopa se narodil v Praze roku 1944. Jelikož byl pan Kopa z otcovy strany německého původu, tak se na něj vztahovaly Benešovy dekrety.¹⁶⁵ Příbuzní jim dali peníze na cestu do Paraguaye. Z Československa odjeli v roce 1947.¹⁶⁶

V hlavním městě Paraguay, Asunciónu, chodil do školy, která se nazývala Goethe Schule, protože uměl německy kvůli otci. Od přátel se dozvěděl, že existuje univerzitní centrum, kde by mohl studovat a zároveň dostávat křesťanskou formaci. Setkal se s Opus Dei v roce 1964 pouhé dva roky poté, co začalo působit v Paraguayi. Centrum na něj udělalo velmi dobrý dojem. Zároveň na něj udělalo úplně jiný dojem, než cokoliv předtím viděl v katolické církvi. V té době také chodil s jednou dívkou. Nicméně jeden člen Opus Dei mu navrhl, aby se stal numerářem Opus Dei a on o tom začal intenzivně přemýšlet. V roce 1965 se rozešel se svojí

¹⁶⁴ Srov. KOPA, Petr. *Můj život v Opus Dei*. Praha: powerprint s.r.o., 2022, první vydání. s. 122. (Dále už jen KOPA, Petr, 2022.)

¹⁶⁵ Viz podrobněji: STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha: Academia – NV, 1991. s. 536.

¹⁶⁶ Srov. KOPA, Petr, 2022. s. 3-11.

dívkou a zažádal o přijetí do Díla jako numerář. Rozhodnutí vstoupit do Opus Dei vnímá takto zpětně jako nejlepší rozhodnutí, které v životě udělal, i když se to rodičům ze začátku velmi nelíbilo. Jeho rodiče se nakonec mohly vrátit do Německa, kde získaly doživotní důchod. Během let 1965-1969 prošel základní formací v Díle. Měl na starost klub chlapců od 12 let, se kterými pořádal různé výlety a tábory. Petr Kopa se stal druhým numerářem v Paraguayi.¹⁶⁷

V roce 1969 odletěl do Říma, kde měl žít v ústředí Opus Dei. Nakonec však ještě strávil několik dní se svými rodiči a do centra Opus Dei v Římě se dostal až 5. ledna 1970, kde byl vřele přijat samotným zakladatelem. Na koleji v Římě v té době žilo na 130 numerářů. Během roku a půl vystudoval dvouleté filosofické studium a čtyřleté studium teologické. Také se účastnil každý týden besedy se zakladatelem. Píše o tom, že zakladatele těch 130 numerářů poslouchalo s naprostým soustředěním a pak ještě o jeho slovech meditovali v kapli. Escríva mluvil o tom, že kdo vstoupí za jeho života do Opus Dei, bude spoluzakladatelem Díla, což tehdejší členy naplňovalo hrdostí. Mnoho z těch 130 numerářů se stalo kněžími, avšak pan Kopa se rozhodl, že se bude nadále věnovat odborné světské práci.¹⁶⁸

V roce se 1970 se pan Kopa zeptal zakladatele, kdy půjde Opus Dei také do Československa. Zakladatel mu řekl, že nepošle nikoho tam, kam by ho neposlala jeho vlastní matka, jakmile však to bude možné, tak tam začne s prací. V roce 1971 odjel do Pamplony, kde studoval na Navarské univerzitě do roku 1973. Pomáhal zde v klubu pro chlapce, kde je učil modelování letadel. Již v roce 1973 odcestoval do Německa.¹⁶⁹

V Německu pobyl jen krátce a v roce 1973 odešel na žádost zakladatele do Curychu, kde bylo potřeba více lidí, kteří by uměli německy. Dílo začalo působit ve Švýcarsku v roce 1954. Opět měl na starosti klub, kam docházeli mladí chlapci mezi léty 14-18 let, se kterými pořádal různé výlety, zejména lyžařské. V roce 1975 zemřel zakladatel Opus Dei. Tento rok vnímá jako veliký předěl, neboť zodpovědnost za fungování a rozšiřování Díla se mnohonásobně zvětšila na každého člena. Pan Kopa pracoval v nadaci Limmat a také fungoval jako finanční poradce. V těchto funkcích měl příležitost cestovat různě po světě. V roce 1990 za ním přijel člen Opus Dei z Vídně, aby mu jménem preláta Álvara del Portilla nabídl začít s Opus Dei v Československu. Ve finančním poradenství nakonec pokračoval, což později umožnilo, aby byl region Opus Dei v Československu finančně nezávislý.¹⁷⁰

¹⁶⁷ Srov. KOPA, Petr, 2022. s. 28-39.

¹⁶⁸ Srov. Tamtéž. s. 49-51.

¹⁶⁹ Srov. Tamtéž. s. 51-58.

¹⁷⁰ Srov. Tamtéž. s. 59-67.

Pan Kopa chápe Dílo jako něco zároveň zcela nového v církvi, a tak rozumí, že poměrně mnoho katolíků neví, co si o Opus Dei má myslet. Mělo by se pochopit, že nejvyššího stupně svatosti mohou dosáhnout i ti, kteří se pohybují ve velice prestižních kruzích, ať už v profesním či politickém smyslu. Dříve byla církev poměrně spjata s elitami světa jako se šlechtou, avšak v nynějším světě jí nové elity poměrně unikají. Pozornost církve by se měla upínat i na významné lidi, kteří působí ve všech sférách společnosti, stejně jako na obyčejné lidi. Opus Dei se zaměřuje především na lidskou, křesťanskou a odbornou formaci. Některá centra Opus Dei jsou bohatá, protože numeráři dávají veškeré své příjmy Opus Dei, takže když je mají velké, tak je potom má i dané centrum.¹⁷¹

V druhém příběhu vycházím ze zpráv StB, které si vedli na Josefa Pustku, kterého nazývali krycím jménem Floutek. Josef Pustka je první československý supernumerář a pravděpodobně i druhý supernumerář v celé Itálii. Z hlediska české historiografie jsou zajímavé jeho vztahy s katolickým historikem a lidoveckým politikem Bohdanem Chudobou. Někdy se také jedná o dopisy, které si psal se známými v Československu.

Josef Pustka se narodil v roce 1919 v Kozlovicích. Ve zprávách Stb je veden jako bohoslovec, kterým však nebyl. V roce 1948 odjel do Říma po vánočních svátcích. Měl nastoupit vojenskou službu. Ve spisech se píše, že se zapojil do protistátní organizace, což je patrně Opus Dei. O Opus Dei však komunisté nemohli nic vědět. Pustkovi byl zabaven majetek, neboť uprchl před vojenskou službou a dopustil se podle tehdejšího režimu protistátní činnosti. Podle zpráv z roku 1949 pracoval pro bývalého lidoveckého poslance Bohdana Chudobu. Komunisté si dále mysleli, že byl zapojen do vatikánské tiskové a špionážní agentury.¹⁷²

Byl komunisty vnímán jako někdo, kdo má dobré styky s církevními kruhy. Objevuje se ve spisech, že nějakou dobu studoval bohosloví, ale později toho nechal. Píše, že podnikl cesty do Španělska, což je reálně nejspíše kvůli Opus Dei, to však komunisté nemohli tušit. Ve spisech se také objevuje agent Josef, který byl s Pustkou v kontaktu a donášel na něj. Pustka mu patrně důvěřoval, neboť se mu svěřoval s poměrně důvěrnými informacemi. Pustka prý obstarával rekvisity potřebné k Trochtovu biskupskému svěcení, protože to byl dle jejich mínění jeho salesiánský spolubratr, což tedy není pravda, neboť byl členem Opus Dei. Pustka se v Římě zajímal především o církevní rodinné právo. Byl také v poměrně úzkém kontaktu s

¹⁷¹ KOPA, Petr. 2022. s 72-77.

¹⁷² Výťah z objektového svazku I. správy SNB č.j. 10442/347 vedeném na Josefa Pustku, krycím jménem „Floutek“. s. 2–4. Archiv bezpečnostních složek.

nějakým zbraslavským děkanem Šebkem. Komunistům nebylo známo z čeho Pustka žije. Jen opět zdůrazňují, že je v intenzivním kontaktu s Bohdanem Chudobou.¹⁷³

5.2. Konec komunistického režimu

V roce 1985 se Jubilejní cyrilometodějská pouť na Velehradě stala přes nepřítomnost papeže a zásahy státních orgánů veřejnou demonstrací podpory církvi a Vatikánu. Pouti se zúčastnilo nečekaných, přibližně sto tisíc lidí, z větší části mládež, a bylo zřejmé, že zde lze vidět plody podzemní církve, například mniši v hábitech apod. Velehrad se stal počátkem masové obliby poutí v osmdesátých letech.¹⁷⁴ Jedním z vrcholů církevního roku bylo svatořečení Anežky České, které se uskutečnilo 12. listopadu 1989 a získalo symbolický význam předznamenávající pád režimu. Během této události se uskutečnila římská pouť, které se zúčastnilo na deset tisíc československých věřících. „Malým“ listopadovým vítězstvím pak byl přímý televizní přenos celého ceremoniálu.¹⁷⁵

Během roku 1989 se začal rozpadat celý Sovětský svaz. V červnu 1989 prohráli komunisté v Polsku ve volbách. Tadeusz Mazowiecki, čelní tvář Občanského hnutí Solidarita¹⁷⁶, vytvořil novou vládu s malou účastí komunistů. V srpnu 1989 se komunistická strana v Maďarsku distancovala od roku 1968, kdy společná vojska Varšavské smlouvy vpadla do Československa. Posléze se sama rozpustila a přetavila se v Maďarskou socialistickou stranu. Po dohodě s maďarskou demokratickou opozicí byla ustanovena Maďarská republika. Rozpad Německé demokratické republiky byl urychlen migrací mnoha lidí do Spolkové republiky Německa. Kolaps byl dovršen hromadnými demonstracemi a otevřením berlínské zdi. Dlouholetý generální tajemník Bulharské lidové republiky, Todor Živkov, odstoupil ze své funkce. Politická tvář střední Evropy se během několika měsíců výrazně proměnila. Revoluční události na sebe nenechaly dlouho čekat také v Československu.¹⁷⁷

Sametovou revolucí bylo v církevním kontextu symbolicky dokončeno rozpuštění kolaborantského Pacem in terris, které následovalo po pádu vlády Adamce dne 7. prosince 1989, a zánik Sekretariátu pro věci církevní v lednu 1990.¹⁷⁸ Proces normalizace a narovnání vztahů v církvi bylo provázeno řadou problematických záležitostí. Církev se zabývala

¹⁷³ Výťah z objektového svazku I. správy SNB č.j. 10442/347 vedeném na Josefa Pustku, krycím jménem „Floutek“. s. 5–15. Archiv bezpečnostních složek.

¹⁷⁴ Srov. SKALICKÝ, Karel: Zápasy o zítřek aneb Quo Vadis Ecclesia. s. 87, 88.

¹⁷⁵ Srov. CUHRA, Jaroslav: Československo-vatikánská jednání 1968–1989. s. 220–221.

¹⁷⁶ Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność“.

¹⁷⁷ Srov. RYCHLÍK, Jan. *Rozdělení Československa: 1989-1992*. Jan Rychlík. Vyd. ve Vyšehradu 1. Praha: Vyšehrad, 2012. s.79.

¹⁷⁸ Srov. GRAJEWSKI, Andrzej, 2002. s. 73.

především dvěma hlavními otázkami. Jak by se měla integrovat do církve skrytá církev a jak naložit s duchovními, kteří kolaborovali s komunistickým režimem.¹⁷⁹

V Celém Československu začalo velké množství demonstrací. Konečné události se začaly dít kolem 18. listopadu. V Praze vzniklo Občanské fórum, které mělo komunikovat s představiteli moci ohledně transferu pravomocí. Protesty probíhaly mírnou formou, a tudíž se ujal pojem „sametová revoluce“. Velikým průlomem bylo, když státní televize přenášela přenos demonstrací a deníky informovaly o brutálním chování policistů během těchto protestů. Předání moci proběhlo poklidně a 27. listopadu bylo již po revoluci. Novým prezidentem se stal bývalý známý disident a bojovník za lidská práva Václav Havel.¹⁸⁰

Posledním znakem pádu režimu se stal odchod sovětských vojsk, který probíhal až do poloviny roku 1991. Velikým tématem té doby byla transformace z centrálně plánované ekonomiky na tržní hospodářství. Byly různé návrhy, ale nakonec vyhrál návrh Václava Klause, který byl poměrně radikální. Česko a Slovensko se od začátku nového režimu v některých otázkách a v celkovém směřování odlišovalo, což nakonec vyústilo v jejich rozdělení na dvě samostatné země. Zdaleka ne všichni lidé ve společnosti z obou zemí byli z rozdělení nadšeni.¹⁸¹

Po pádu komunismu byla mnohými katolíky vnímána vzájemná souvislost mezi Sametovou revolucí a svatořečením Anežky České. Mysleli si, že opět mezi společností a církví nastane vzájemný velmi dobrý vztah, což se nakonec neukázalo, i když přímo po pádu to tak mohlo působit.¹⁸² V roce 1992 došlo k rovnoprávnému uznání civilního a církevního sňatku, a v následujících letech 1993 a 1996 došlo k reorganizaci hranic diecézí.¹⁸³ Krátce po pádu režimu započala dlouhá debata ohledně církevního majetku a již v letech 1990 a 1991 došlo k částečnému navrácení klášterního majetku a školních budov, což zahrnovalo celkem 270 objektů.¹⁸⁴

5.3. Situace církve po roce 1989

Církev měla patrně veliký kredit ke konci režimu, neboť se jednalo nejspíš o jedinou velkou legální a nekomunistickou organizaci. Problematickým však bylo, že řada lidí se hlásila

¹⁷⁹ Srov. ŠUBRT, Jaroslav – PŘÍHODA, Petr: O podvracení církví. S polským historikem o působení komunistických tajných služeb v církvi. *Katolický týdeník, Perspektivy*, 1995, č. 6. s. 3.

¹⁸⁰ EMMERT, František. *Moderní české dějiny*. Mladá fronta, 2019, 1. vydání, s. 277-279.

¹⁸¹ Viz. RYCHLÍK, Jan. *Rozdělení Československa: 1989-1992*. Jan Rychlík. Vyd. ve Vyšehradu 1. Praha: Vyšehrad, 2012.

¹⁸² Srov. HANUŠ, Jiří: *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. s. 74.

¹⁸³ Srov. *Tamtéž*. s. 75.

¹⁸⁴ Srov. HALAS, X., František: *Fenomén Vatikán*. s. 636.

k víře a chodila do kostela, protože to bylo svým způsobem manifestace proti stávajícímu režimu. Někteří církevní představitelé se přímo účastnili „sametové revoluce“. Můžeme jmenovat například Václava Malého a jeho modlitbu Otče náš na Letné či jeho výstup na balkóně Melantrichu.¹⁸⁵

Již v roce 1989 nepůsobila církev až tak atraktivně jako dříve. Zaprvé začínala působit jako jedna z mnoha variant, které si je možné vybrat a také kladla značně náročné požadavky na jednotlivce a také zkrátka zmizel společný nepřítel, který mnohdy spojoval i lidi značně odlišných názorů. Diecéze po pádu komunistického režimu se musely ujmout řízení a organizace, co se týče náboženské, památkářské a finanční stránce. Dříve totiž byly tyto činnosti vykonávány spíše komunistickým státem. Diecéze neměly mnoho zaměstnanců, a tak je museli začít shánět. Dále se řešilo obsazení biskupských stolců, jež byly prázdné.¹⁸⁶ Plzeňská diecéze byla zřízena v roce 1993 a jejím prvním biskupem se stal František Radkovský. Dále odtržením od mateřské olomoucké arcidiecéze vznikla v roce 1996 diecéze ostravsko-opavská a do jejího čela byl stanoven František Václav Lobkowicz.¹⁸⁷

Velkým problémem, se kterým se stát musel po pádu režimu vyrovnat bylo majetkové vyrovnání s církví. V době komunismu byl církvi násilně zabrán rozsáhlý majetek. Po „sametové revoluci“ však bylo zřejmé, že navrácení stejně bude znamenat pouze zmírnění některých křivd, protože důsledky státního vlastnictví během komunismu byly přinejmenším zarážející.¹⁸⁸ Formálně k obnovení řádných vztahů s Vatikánem došlo tak, že u nás byl jmenován papežský nuncius a do Vatikánu zase přišel náš velvyslanec František Halas. Prvním nunciem se u nás stal Giovanni Coppa, který zde pobýval 11 let.¹⁸⁹

Kardinál Duka si uvědomuje, že většinová společnost v Čechách nevnímá církev jako potřebnou. Nejspíš by se většinový postoj společnosti dal shrnout do věty, že víru klidně přijmou, ale církev nebo církev nevidí jako potřebnou. Členství v církvi nepovažují za důležité. Mnoho lidí vnímá církev jako organizaci, která usiluje o peníze, mocenské posty či si vytvářejí obrázek z různých skandálů nebo všechno dohromady.¹⁹⁰ V církvi po revoluci přibyla v církvi nová

¹⁸⁵ Srov. DUKA, Dominik, BADAL, Milan, *Bílá kniha církve s černou kapitolou. 20 let svobody 1989–2009*, Kostelní Vydří 2009. s. 15-17. (Dále už jen DUKA, Dominik, 2009.)

¹⁸⁶ Viz podrobněji: HRUDNÍKOVÁ, M., KREJČÍŘ, M., PALA, J. (1995): *Katolická ročenka 95 – data, čísla, fakta*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří, 197 s.

¹⁸⁷ Srov. DUKA, Dominik, 2009. s. 17-20.

¹⁸⁸ Srov. Tamtéž. s. 27-28. Podrobněji

¹⁸⁹ Srov. Tamtéž. s. 34-35.

¹⁹⁰ Viz podrobněji: ŠUBRT, Jiří – VINOPAL, Jiří *Historické vědomí obyvatel České republiky perspektivou sociologického výzkumu*. Jiří Šubrt, Jiří Vinopal a kolektiv. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2013.

skupina, a to trvalí jáhnové. V tomto trendu nadále církev pokračuje. Též přibyli pastorační asistenti a asistentky a katecheti a katechetky. V devadesátých letech¹⁹¹ byl taky opravdu enormní zájem o studium kněžství a semináře takřikajíc praskaly ve švech, což se kupříkladu nyní opravdu říci nedá. Po revoluci se také začalo uplatňovat nová demokratičtější správa farností, kdy se laici podílejí na řízení farností v ekonomických a pastoračních radách.¹⁹²

Po pádu komunismu se začalo též s poměrně s obtížemi rozbíhat církevní školství. V církevních školách jsou vítáni i nevěřící děti. S pádem komunismu též přišla obnova teologických fakult. Již v roce 1990 byla Katolická teologická fakulta přičleněna do Karlovy univerzity. Byla nově založena teologická fakulta v Českých Budějovicích a teologická fakulta Palackého v Olomouci byla též v roce 1990 začleněna jako autonomní fakulta v rámci univerzity.¹⁹³

Církev se také začala věnovat rozvíjení vlastních nakladatelství. Začalo se také vydávat mnoho různých časopisů jako Světlo, Zdislava, Nové město a další. Dále také vznikla rozhlasová stanice Radio Proglas. Také působí v mediálním prostoru televize Noe, jenž též vysílá náboženský obsah. Dále církev působí na internetu na mnoha platformách. Pražské arcibiskupství založilo Vyšší odbornou školu žurnalistiky, čímž chtěla formovat novináře. Nicméně výsledek pro církev není nějak zvlášť pozitivní.¹⁹⁴

Též byla zakládána již v devadesátých letech v diecézích pastorační centra, jež měla pomáhat vytvářet dobré a zdravé rodiny. Můžeme jmenovat některé programy, jež se v těchto centrech uskutečňují. Jedná se o „*kurzy pro úspěšné a trvalé partnerské vztahy, předporodní přípravy, o programech pro otce a syny, matky a dcery, o nabídce společných dovolených za přijatelné finanční náklady v nejrůznějších církevních zařízeních, o kurzech přirozeného plánování rodičovství, o práci s osamělými rodiči atd.*“ Kvůli lepší práci s mládeží začaly v diecézích též vznikat Diecézní centra mládeže. Dále se pořádají jednou za několik let celostátní setkání mládeže v nějakém městě České republiky. Existuje také akademické farnosti, které se zaměřují na vysokoškolskou mládež.¹⁹⁵ Československo se také již v roce 1989 zapojilo do Papežských misijních děl a podílí se na misiích ve světě.¹⁹⁶

¹⁹¹ Obrázek si můžeme udělat z počtu mužů v přípravném ročníku. Viz podrobněji: <https://konvikt.povolani.info/historie/>

¹⁹² Srov. DUKA, Dominik, 2009. s. 39-45.

¹⁹³ Srov. Tamtéž. s. 47-50.

¹⁹⁴ Srov. Tamtéž. s. 69-74.

¹⁹⁵ Srov. DUKA, 2009. s. 77-81.

¹⁹⁶ Srov. Tamtéž. s. 91.

5.4. Náboženská situace po roce 1989 v Československa zejména v České republice s ohledem na mimocírkevní prostředí

Oživení zájmu o náboženství v Československu v osmdesátých letech bylo důsledkem rozkladu komunistického režimu a skeptického pohledu na jeho ideologii. Výsledkem těchto událostí byla masová oslava cyrilometodějského milénia na Velehradě, Svíčková manifestace v Bratislavě a další akce, vrcholící svatořečením Anežky České a návštěvou Jana Pavla II. v roce 1990. První svobodné sčítání lidu o rok později odhalilo, že téměř čtyřicet procent občanů se hlásí ke katolické církvi.¹⁹⁷

Po pádu komunistického režimu byla na okamžik vidět naděje, že by se Češi mohli vracet ke křesťanství. Avšak následující roky odhalily, že tato naděje byla krátkodobá iluze či možná promrhání potenciálu. Problémy, jako byly restituce církevního majetku a návrat religiozity do veřejného života, v médiích a ve školství, spolu s konkordátem s Vatikánem, vytvářely nové výzvy. Podle sčítání lidu z roku 2001 se pouze 27 % Čechů hlásilo ke katolické církvi, což představuje úbytek, který nelze vysvětlit pouze úmrtími starších věřících, ale celkově novou dobou, jež přinášela dosud nevídané možnosti.¹⁹⁸ V roce 2011 jich je už pouze přibližně 10 % a v roce 2021 jich je kolem 9 %.

Po politických změnách v roce 1989 došlo přirozeně k úpravě legislativního rámce pro fungování náboženství. V České republice byla právní existence církví a náboženských obcí regulována především Listinou základních práv a svobod, Zákonem č. 308/1991 Sb. o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností a Zákonem České národní rady č. 161/1992 Sb. o registraci církví a náboženských společností.¹⁹⁹ Dne 27. listopadu 2001 schválil český parlament nový zákon, který v určité míře liberalizoval požadavky a postup při registraci nějaké nové náboženské skupiny.²⁰⁰

Vývojové trendy české religiozity vykazují podobnosti s těmi, které probíhají v západní Evropě. Současně se od nich však odlišují vzhledem k historickým a sociokulturním kořenům a struktuře české společnosti. První případ zahrnuje zbožnost mimo rámec církevních struktur, a dokonce i antiklerikální tendence. Dochází také k nárůstu nových spirituálních možností, buď

¹⁹⁷ Srov. NEŠPOR, Zdeněk R. 2007. „Křesťané mimo církve. Víra a církve v české společnosti po roce 1989.“ *Proglas* 18 (2): s. 41-43.

¹⁹⁸ Srov. Tamtéž. s. 41-43.

¹⁹⁹ Srov. LUŽNÝ, Dušan. (ed.). 2004. „Stát, média a (nová) náboženství.“ V Nešpor, Zdeněk: *Jaká víra? Současná česká religiozita/spiritualita v pohledu kvalitativní sociologie náboženství*. Sociologické studie / Sociological Studies 04:05. Praha: Sociologický ústav AV ČR. s. 92.

²⁰⁰ Srov. Tamtéž. s. 103–104.

spojených s tzv. religiozitou New Age, nebo s novými charismatickými hnutími v rámci křesťanství.²⁰¹

Důležitým aspektem dnešní společnosti je tzv. alternativní náboženství. „*Podstatným rysem tohoto alternativního náboženství je přitom snaha ovládat transcendentní síly, stejně jako zaměření na sebe sama, synkretičnost, důraz na autenticitu a spontaneitu a většinou minimální morální požadavky. Rozšíření alternativní religiozity přitom není okrajovou záležitostí, ale podle některých autorů se necírkevní náboženské formy stávají do značné míry mainstreamovou kulturou.*“²⁰²

V sociologii se mnohdy mluví v souvislosti s moderní dobou jako o tzv. deskularizaci. Náboženské představy se výrazně vrací do společnosti, avšak v jiných formách a podobách než dříve. V mimoevropském prostoru zažívá jak křesťanství, tak islám spíše oživení. Evropané mají jakýsi odpor k institucionalizované formě náboženství, ale mnohdy věří v nadpřirozené a nemateriální síly a jsou ochotni tomu věnovat poměrně mnoho financí, času i pozornosti. Jako příklady můžeme uvést parapsychologii, věštění, horoskopy, víru ve schopnosti léčitelů, různé meditační techniky či New Age a další. Z hlediska toho, jak často chodíme na bohoslužby nebo se hlásíme k náboženskému vyznání, tak patříme mezi nejsekulárnější země Evropy, ale vírou v různé nadpřirozené síly patříme mezi země, kde je tento typ víry nejrozšířenější.²⁰³

V roce 1950 se ke katolické církvi hlásilo 76 % lidí, v roce 1991 39 % lidí a v roce 2001 necelých 27 %.²⁰⁴ V devadesátých letech se dařilo zvýšit počty členů především Církvi bratrské, Apoštolské církvi a různým křesťanským sborům. Počet Svědků Jehovových se rozrostl o polovinu. K náboženství se také hlásí spíše starší obyvatelé. Lze říci, že s postupujícím věkem roste zájem o náboženství, a to z různých důvodů. Patrně to však může být způsobené mimo jiné tím, že starší generace v dětských letech a v mládí do kostela chodila. Jak vyplývá z výzkumů, tak ženy jsou ve všech věkových kategoriích vždy o něco více náboženské než

²⁰¹ Srov. NEŠPOR, Zdeněk R. (ed.). 2004. *Jaká víra? Současná česká religiozita/spiritualita v pohledu kvalitativní sociologie náboženství*. Sociologické studie / Sociological Studies 04:05. Praha: Sociologický ústav AV ČR. s. 34–35.

²⁰² Srov. HAMPLOVÁ, Dana a ŘEHÁKOVÁ, Blanka. 2009. „Úvod“ s. 14 in Hamplová, Dana, Blanka Řeháková. *Česká religiozita na počátku 3. tisíciletí. Výsledky Mezinárodního programu sociálního výzkumu ISSP 2008 - Náboženství*. Sociologické studie / Sociological Studies 09:2. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

²⁰³ Srov. HAMPLOVÁ, Dana. 2009. „Náboženství v evropském prostoru: cesta k ateismu, nebo detradicionalizované religiozité?“ s. 17–28. in Hamplová, Dana, Blanka Řeháková. *Česká religiozita na počátku 3. tisíciletí. Výsledky Mezinárodního programu sociálního výzkumu ISSP 2008 - Náboženství*. Sociologické studie / Sociological Studies 09:2. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

²⁰⁴

https://www.czso.cz/csu/czso/nabozenske_vyznani_obyvательства_podle_vysledku_slbd_2001753951

muži. Je třeba také říci, že náboženské vyznání se velmi liší dle regionu. Avšak návštěvnost bohoslužeb se mezi léty 1991 až 2001 vlastně nijak nezměnila. Bohoslužby také výrazně více navštěvují ženy než muži. O polovinu více žen, než mužů navštěvují bohoslužby alespoň jednou měsíčně. V roce 2006 se katolicismus v Čechách těšil, aspoň jak vyplývá z výzkumu, poměrně velkým sympatiím.²⁰⁵

Oproti roku 2001 se enormně zvedl počet obyvatel, kteří svoje náboženské přesvědčení neuvedli, přestalo to totiž být povinně políčko při sčítání lidu. Tato skupinu tvořila v roce 2011 přibližně polovinu české populace. Pravděpodobně můžeme vnímat velkou část této skupiny jako nevěřící lhostejné k náboženství (tzv. apatheisté) a část můžeme chápat jako věřící, kteří však svoje náboženské přesvědčení z různých důvodů skrývají. Nevyplnění otázky po náboženském vyznání spíše ukazuje odpor českého obyvatelstva sdělovat své osobní informace. Apatheisté se v jiných evropských zemích maskují spíše pod formální příslušnost k některým z církví.²⁰⁶

5.5. Začátky Opus Dei v České republice v pohledu životopisné knihy nejstaršího člena Opus Dei v Čechách

Jako duchovní začátek Opus Dei v České republice můžeme vnímat modlitbu zakladatele Opus Dei ve vídeňské katedrále k obrazu Panny Marie potšské roku 1955, kde se modlil za rozvinutí Opus Dei v Rakousku a v zemích za železnou oponou.²⁰⁷ Jak již bylo zmíněno, tak se pan Kopa ptal Josemarií již v roce 1970, kdy bude možné začít s prací Opus Dei v Československu. Ten odpověděl, že jakmile padne komunismus a on ať si mezitím udržuje češtinu. V roce 1989 se tato možnost otevřela a pan Kopa byl připravený na svou novou životní etapu. Praktikující katolíci v Čechách podle pana Kopy obtížně chápali poselství, jež Opus Dei přinášelo. Českoslovenští věřící byli silně ovlivněni klerikalismem a pohrdáním světa, jež je v ostrém protikladu k poselství Opus Dei, jež líčí svět jako místo, které si musíme zamilovat. Pan Kopa to však vnímal jako něco velmi dobrodružného, neboť málokdo má

²⁰⁵ Srov. HAMPLOVÁ, Dana a ŘEHÁKOVÁ, Blanka. 2009. „Kdo patří do církve?“ s. 30–50 in Hamplová, Dana, Blanka Řeháková. *Česká religiozita na počátku 3. tisíciletí. Výsledky Mezinárodního programu sociálního výzkumu ISSP 2008 - Náboženství*. Sociologické studie / Sociological Studies 09:2. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

²⁰⁶ Srov. FIALOVÁ, Kamila; NEŠPOR, Zdeněk. r. 2018. „Nevěřící, apatheisté nebo skrytí věřící? Charakteristika osob, které se v rámci sčítání lidu nepřihlásily k žádné denominaci.“ *Religio: Revue pro religionistiku* 26 (2): s. 205–230.

²⁰⁷ Členové v České republice a v Rakousku mají patrně k tomuto obrazu zvláštní úctu. Viz. příloha č.3. Soukromý archiv Opus Dei v Praze.

příležitost šířit Opus Dei v tak specifickém prostředí. Od března roku 1991 sem pan Kopa létal každý měsíc, aby obhlídl situaci a zároveň kvůli pracovním příležitostem.²⁰⁸

V září roku 1991 si nechal přestěhovat veškerý nábytek a dokumenty z kanceláře v Curychu. Pronajal si kancelář ve Vodičkově ulici a byt v Jungmannově ulici. Ke konci září přiletěl také Gustavo Monge, numerář Opus Dei a na začátku října dorazil také Manuel Lobo, kněz z Opus Dei. Oba dva nově příchozí byli ze Španělska a museli se naučit česky, a tak se zapsali na intenzivní kurzy češtiny na Karlově univerzitě. Ještě před příjezdem těchto tří členů, zde pracovně působil jeden člen z USA, Tom McDonough, jež využíval dobré příležitosti na trhu s nemovitostmi. Pana Kopu učila matka doma češtinu, takže to pro něj bylo jednodušší.²⁰⁹

Než na novém místě začnou pracovat členové, tak mají ve zvyku navštívit preláta Opus Dei v Římě. Zde to však bylo obráceně a prelát Opus Dei navštívil Československo. V lednu roku 1992 přijel tehdejší prelát Opus Dei, Alvaro del Portillo, ještě se svým doprovodem. Byli ubytováni v hotelu Diplomat. Procházeli se po Praze a celkově návštěva měla působit jako přátelské povzbuzení k práci. Prelát také navštívil pražského arcibiskupa Miloslava Vlka. Pozvali ho také k sobě na byt, který ho zjevně příliš nenadchl, protože jim doporučil, aby pokud možno co nejdříve sehnali velký dům pro centrum Opus Dei. Návštěva trvala tři dny.²¹⁰

Již v květnu roku 1992 koupili budovu v ulici Na Baště sv. Jiří, ale ještě nebylo možné se do ní přestěhovat, protože byla nutná rekonstrukce pro účely centra Opus Dei.²¹¹ V květnu také proběhlo Escrivovo blahorečení, na které sehnali autobus naplněný padesáti lidmi. Lidi zvali různě na ulicích a na náměstích. Přibližně po roce v Československu se přesunuli do řadového domku v Jinonicích. Chtěli více prostoru, aby mohli ubytovat novou posilu, Anselma Ulbricha, brazilského kněze z Opus Dei a zároveň chtěli zřídit klub pro mládež.²¹² V Jinonicích působili čtyři roky a kde se také podnikali první kroky k rozvoji Opus Dei u nás. Nejprve se hledali mladí lidé, kteří by rozuměli duchu Opus Dei, což však bylo velmi těžké, neboť církev byla po komunistickém pronásledování silně klerikální. Prvním ředitelem centra v Praze se nakonec stal právě Američan Tom McDonough.²¹³

²⁰⁸ Srov. KOPA, Petr, 2022, s. 78-81.

²⁰⁹ Srov. Tamtéž. s. 82-85.

²¹⁰ Srov. Tamtéž. s. 86-90.

²¹¹ Srov. Tamtéž. s. 91-93.

²¹² Viz příloha č. 6. Náborový leták do klubu Opus Dei z roku 2017. Zajímavé je, že žádným způsobem není zmíněno, že je klub vedený Opus Dei. Ze soukromého archivu Opus Dei v Praze.

²¹³ Srov. Tamtéž. s. 94-97.

Roku 1996 je navštívil nový prelát Opus Dei Javier Ecchevaria v domku v Jinonicích²¹⁴. O domácnost se jim starala jedna starší paní. Z garáže u domku vytvořili prostor vhodný pro klub pro mládež. Od ředitele Arcibiskupského gymnázia v Praze získali kontakt na chlapce starší patnácti let. Mysleli si, že právě z nich by mohli přijít první povolání, ale nakonec z nich nikdo nevstoupil do Opus Dei. V létě uspořádávali zase letní tábory, kde se mohli lidé nenásilně seznámit s Opus Dei.²¹⁵

V říjnu roku 1996 se přestěhovali do domu na Baště. Díky sousedovi se seznámili s místními chlapci, kteří začali do domu docházet. V lednu roku 1997 přistála další posila v podobě venezuelského člena Quica Mata Marcana. Dům začal rychle fungovat jako vysokoškolská kolej a 16 míst bylo brzo obsazeno vysokoškolskými studenty. Porevoluční atmosféru vnímá pan Kopa jako velmi příznivě nakloněnou katolické církvi. S těmito studenty také přišla nová povolání do Opus Dei. Díky práci pana Kopy nebyl problém s finančními záležitostmi. Pořídili si také byt v Brně a postavili vzdělávací centrum Palouček u Sázavy přibližně 40 kilometrů od Prahy.²¹⁶

V Brně začalo Opus Dei také poměrně rychle se svým působením. V prvních letech zde pořádali jednou za měsíc tříhodinové rekolekce²¹⁷. První duchovní cvičení²¹⁸, která trvají několik dní, pořádali v hotelu Karlík, který je vzdálený asi 25 kilometrů od Prahy. Blízký kostel využívali pro rozjímání a pro sloužení mše svaté, což neznamena, že měli nějaká vztah s tamní farní komunitou. Nejspíše se pouze domluvili s místním knězem. Dům vhodný pro duchovní cvičení, již zmiňovaný Palouček, nakonec koupili také kvůli ženám z Opus Dei, kterým se tento objekt velmi líbil. Z toho jde vidět, že mezi mužskou a ženskou sekcí Opus Dei panuje určitá komunikace. Toto místo funguje jako místo odpočinku, relaxace a modlitby již od roku 2002. Je zde možné ubytovat až 18 osob najednou. Centrum je poměrně značně využíváno, neboť od 1. května až do 30. září jsou všechny dny plně obsazené.²¹⁹

Roku 2002 byl svatořečen zakladatel Opus Dei, Josémaría Escríva de Balaguer. Při této příležitosti byla také sloužena mše svatá v češtině v Římě.²²⁰ V roce 2007 vznikl samostatný

²¹⁴ V příloze přikládám, jak vypadala pozvánka na besedu s prelátem Opus Dei Javierem Echevarriou roku 2005. Viz. příloha č.4. Soukromý archiv Opus Dei v Praze.

²¹⁵ Srov. Tamtéž. s. 98-101.

²¹⁶ Srov. KOPA, Petr, 2022, s. 102-106.

²¹⁷ Termín rekolekce se v Opus Dei používá pro vyhrazený čas, kdy je člověk v tichu, modlí se, vede rozhovor s duchovním vůdcem a zkrátka se snaží najít duchovní sílu do dalších dní.

²¹⁸ Duchovní cvičení mají obdobný význam jako rekolekce. Trvají však několik dní a pořádají se jednou za rok a rekolekce se pořádají jednou za měsíc.

²¹⁹ Srov. KOPA, Petr, 2022, s. 107-114.

²²⁰ Viz příloha č. 5. Soukromý archiv Opus Dei v Praze.

region Opus Dei Česká republika a Slovensko, jež dříve spadaly pod vídeňské vedení. Nyní spadá dříve samostatný region Česká republika a Slovensko pod polský region patrně kvůli poměrně malému počtu členů v České republice a na Slovensku. Pro samostatný region bylo však potřeba najít nové sídlo, kde by mohlo být sídlo regionální komise Opus Dei. Nakonec se podařilo sehnat budovu poblíž budovy na Baště v ulici U Písecké brány. Jedná se o krásnou vilu z roku 1912. Nicméně dům opět potřeboval rekonstrukci. Až v roce 2012 se tedy přestěhovali do definitivního domu.²²¹

Kolem roku 2012 založili v Praze z většiny členové²²² Opus Dei dvě mateřské školky. V pronajatém zámečku v Dobřejovicích ještě základní školu. Nejdříve začínali se skupinou pěti žáků, ale v roce 2019 měla škola 150 žáků a další rodiny měly o školu zájem. Škola funguje na bázi mentoringu a s každým žákem se pracuje individuálně. Škola je vedena tak, aby žáci byli formováni v oblasti lidských ctností a zároveň se jim dostávalo křesťanské formace. Ve škole je kaple, kde se jednou týdně slouží mše svatá a kněz zpovídá. V obci Světice byla zahájena stavba nové školy, jež bude mít počáteční kapacitu 300 žáků.²²³ Se stavbou se začalo v září roku 2019 a dnes již existuje.²²⁴ V roce 2023 žije v České republice 41 členů Opus Dei z toho 14 numerářů a 27 supernumerářů, ale jsou mezi nimi i cizinci.

5.6. Vzpomínání prvních tří členů na působení Opus Dei v České republice

Zakladatel od začátku počítal s tím, že se Opus Dei rozšíří po celém světě včetně zemí střední a východní Evropy. Během komunismu však pro to nebyly vhodné podmínky. Opus Dei nepůsobilo v zemích východního bloku, dokud v nich trval komunismus. Po sametové revoluci se však situace změnila. Pan Petr Kopa v té době působící ve Švýcarsku měl přání působit v Československu velmi dlouho. Pan Monge již dříve při rozhovorech se členy ve Španělsku říkal, že by rád šel pracovat za železnou oponu. Jak se tedy železná opona odhrnula, tak mu tato možnost byla nabídnuta a on ji přijal. Mladému knězi Manuelovi Lobovi působícímu ve Španělsku to bylo navrhuto a on bez váhání souhlasil. Region Opus Dei ve Vídni zařídil povolení u místního pražského biskupa Miloslava Vlka²²⁵. Též členové z Rakouska zařídili byt, do něhož přijeli již zmiňovaní členové v roce 1991.

²²¹ Srov. KOPA, Petr. 2022. s. 115-117.

²²² Za ty léta se stalo členy desítky lidí. Zejména přibylo supernumerářů, tedy členů žijících v rodinách.

²²³ KOPA, Petr, 2022. s. 118-120.

²²⁴ Viz její webové stránky: <https://www.skoly-navis.cz/>

²²⁵ Viz příloha č. 9. Povolení působení Opus Dei na území České republiky udělené arcibiskupem Miloslavem Vlkem.

Přání rozšířit Opus Dei do Československa existovalo mnohem dříve před „sametovou revolucí“. Ještě v době hlubokém komunismu²²⁶ se zeptal Petr Kopa zakladatele Opus Dei, kdy bude možné rozšířit Opus Dei i do Československa: „*Já jsem na tohle zeptal zakladatele a on mi řekl, že jakmile padne komunismus, že přijdeme sem, a tak se to stalo. Mně řekl a ty nezapomeň tvoji češtinu a dopisuj si s Milošem Sýkorou²²⁷ ve Venezuele a tak dále. Abys byl připravený. Já jsem to pak nějak zapomněl. Jsem myslel, že to byl takový rétorický obrat, ale pak jsem pochopil, že vůbec. Že on skutečně věděl, nebo Bůh mu asi řekl nebo nějak ukázal, že padne komunismus. Ta informace, on jí jako spousta dalších lidí, kteří jsou zodpovědní za církev věděl. Oni věděli, že padne komunismus.*“²²⁸

Jak víme, samizdat v katolickém prostředí poměrně fungoval, takže již během totalitní doby se někteří lidé mohli seznámit se spiritualitou Opus Dei a celkově něco věděli o tomto proudu v církvi: „*No tady byla celá řada lidí, kteří se zajímali o Opus Dei a vydávali v samizdatu informace o Opus Dei. Já jsem si přečetl v Žürychu takovou bichli o Opus Dei, která byla přeložená od Thierry, to je numerář, který napsal něco ve francouzštině. Tady se to přeložilo do češtiny. Ten tisk byl ale velice z technického hlediska špatný (smích). A tak já jsem musel nějak odhadovat smysl textu, protože to bylo mlhavý, ale takových je spíše v archivech spousta.*“²²⁹ Pan Monge ještě doplňuje a konkretizuje, že zná lidi, kteří měli přístup k *Cestě*²³⁰: „*Myslím, že pan Bláha, vrátný biskupského paláce, používal Cestu. Oni si ručně kopírovali Cestu, a to nějak kolovalo. Konkrétně pan Bláha měl přístup k Cestě.*“²³¹

V roce 1991 sem přišli tři numeráři rozšiřovat Dílo do tehdejšího Československa. Nejdříve se však muselo povolit účinkování Opus Dei v Československu u tehdejšího arcibiskupa Miloslava Vlka, se kterým komunikoval region Opus Dei z Vídně, jak jsem již zmiňoval. V Československu však již nějakou dobu působil již zmíněný člen Opus Dei z Ameriky, který zde však byl spíše kvůli pracovním příležitostem. Každý numerář měl svou specifickou cestu do Československa. Někdo projevil zájem sám, někdo byl požádán nadřízeným a nabídku přijal. Jasným kandidátem byl Petr Kopa, který emigroval z Čech do Paraguaye jako malý kluk po druhé světové válce a následně se sem po „sametové revoluci“

²²⁶ Bylo to někdy v 60. letech 20. století.

²²⁷ Člen Opus Dei české národnosti žijící v té době ve Venezuele.

²²⁸ Viz příloha č. 1. Rozhovor vedený s doktorem Petrem Kopou 22.7.2021 v Praze. (Dále už jen příloha č. 1.)

²²⁹ Tamtéž.

²³⁰ Viz. ESCRIVÁ, Josemaría de Balaguer. *Cesta*, nakladatelství Cesta, Brno, 1995.

²³¹ Rozhovor vedený s Gustavem Mongem 27.7.2021 v Praze. Soukromý archiv Josefa Sterzika. (Dále už jen rozhovor s panem M.)

vrátil. „*My jsme přijeli přesně ke konci září, protože 2. 10. bylo výročí založení Opus Dei. Jsme slavili spolu v Adria, taková restaurace na Národní třídě. Si pamatuju, že pro nás tady všechno bylo za babku. My jsme měli valuty a tehdy jsme dostávali hodně korun a ty ceny byly tady hodně nízký.*“²³²

Když mají členové začít působit v nějaké nové zemi, tak většinou přijedou do Říma na pár dní za prelátem. Tentokrát však na vytváření vikariátu Opus Dei nebyli členové nějak zvlášť připravováni. „*Zakladatel Díla vždycky říkal, že když se někde začíná, tak se musíme chovat jako malé kačeny, který najednou musí skočit do vody a plavat no. Nejde to jinak. To se říká ve španělštině: „patos al aqua“. V tom procesu se totiž naučí určitý věci, který souvisí se situací jedné konkrétní země nebo státu.*“²³³ Nejstarší ze skupiny byl pan Petr Kopa, který měl za sebou již poměrně bohatou pracovní zkušenost. Pan Monge přijel ještě jako velmi mladý asi ve svých 23 letech: „*Já jsem přijel jako úplně mladý student. Nebo mladý profesionál, který začal svou profesní kariéru. Jsem nedostal žádné školení, jak bych tady měl působit. Jsem se musel všechno naučit za pochodu. Svým způsobem my jsme hodně důvěřovali Dílu a Otcí v Římě, který nás sledoval a nám požehnal. My jsme se snažili zasadit to semínko Díla, trošku rozšířit a předat dál, ale my jsme neměli žádné školení, aspoň my tři. Já vím, že v jiných zemích mají nějaký pobyt v Římě s prelátem. Stráví tam pár dnů a jsou možná trošku víc připravený. My jsme přijeli přímo sem bez nějaký přípravy.*“²³⁴ Kněz Manuel Lobo se o tom vyjádřil takto: „*Není potřeba, protože to je prostě normální obyčejný život. Nepotřebuješ se učit obyčejnému životu. Nikdo se neučí, jak má doma žít. Každý je jiný, každá domácnost je jiná (smích), ale ty lidi jsou tam spokojený a šťastný. Není žádná taktika, strategie.*“²³⁵

I když před příjezdem nebyli členové u preláta Álvara del Portilla v Římě, ten jim to brzy vynahradil, neboť přišel na návštěvu do Československa poměrně záhy. Jeho návštěva měla i konkrétní dopady například pro Petra Kopu. „*Například jenom to, že nám řekl, že máme hledat sídlo pro Dílo. Například. Já hned jsem se dal, možná jinak bysme neměli Na Baště, protože já jsem se hned dal do práce. Já jsem se hned dal do hledání a jsem našel spousta objektů a tohle byl ten, řekněme, užší výběr.*“²³⁶

²³² Viz příloha č.1.

²³³ Tamtéž.

²³⁴ Rozhovor s panem M.

²³⁵ Rozhovor vedený s doktorem Manuelem Lobem 19. 8. 2021 v Praze. Soukromý archiv Josefa Sterzika. (Dále už jen rozhovor s panem L.)

²³⁶ Viz příloha č.1.

Kněz Manuel Lobo vnímal návštěvy preláta spíše jako rodinnou návštěvu bez nějakých praktických dopadů. „Návštěvy pomáhají určitě. Pomáhají lidem z Díla, kteří jsou tady, že ho vidí, že Opus Dei je víc než tady těch pár lidí, které vidíme každý den, že Dílo je něco univerzálního. V tom smyslu to určitě pomáhá, vidět otce, je to jiný pohled. Je to člověk, který je pro nás otec. Prostě to hodně posiluje ty lidi. Je to asi jako když člověk navštíví rodiče, nebo když rodiče přijedou na návštěvu, tak je to posila. Rodiče mají rádi ty děti, tak prostě něco takového.“²³⁷

Na začátku apoštolské práce bylo přece jenom zapotřebí, aby se co nejvíce lidí dozvědělo o Opus Dei. A tak byly podnikány akce, které nejsou pro Opus Dei příliš typické. Kněz Manuel Lobo se rozhovořil nejvíce o konkrétních krocích, které byly podniknuty, aby se Opus Dei více dostalo do povědomí v české církvi. „Navenek jsme na začátku vytiskli nějaký informační list o blahořečení Josemarií. Ty informační listy, takové brožurky, jsme roznášeli po celé republice fakticky. Město po městě dostali jsem balíčky a kartičky s modlitbou k němu a opravdu hodně lidí se k tomu přihlásilo, aby dostali informace. Bylo tam přes tisíc lidí, co se přihlásili, a tak ti dostali informace. Jinak někteří lidé už věděli, nebo slyšeli o Opus Dei taková ty víc věřící samozřejmě. Takže to bylo takový hlavní a potom jsme organizovali cestu do Říma na blahořečení. To bylo v květnu 1992.“²³⁸

Petr Kopa blíže popsal pout', která byla organizována právě na blahořečení zakladatele Opus Dei. „My jsme organizovali nějakou výpravu do Říma, protože náš otec Josemaría Escriva de Balaguer byl nejdříve blahořečen. A to bylo 17.5. 1992. Jeli jsme tam s jedním autobusem, plno lidí. Samozřejmě ty lidi jsme nějak, nebyli to. No byl to normální průřez českého obyvatelstva. Všelijaký mladý, starý, ženy, muži, všechno, studenti. A bylo to, byla to taková velká akce. Pak jsme poznali postupně spoustu lidí, stovky a tisíce.“²³⁹

Odpovědi na otázku, zda se Opus Dei zaměřuje ze začátku na nějakou sociální vrstvu²⁴⁰, byly rozdílné. Petr Kopa odpověděl trochu odlišně, i když to může být tím, že mluvil příliš konkrétně. Z toho vyplývá, že to každý člen vnímá trochu jinak. „Opus Dei na celém světě se

²³⁷ Rozhovor s panem L.

²³⁸ Tamtéž.

²³⁹ Viz příloha č. 1.

²⁴⁰ Vysokoškolští studenti jsou jistě sociální vrstva, na kterou se Opus Dei významným způsobem zaměřuje. Přednášky pořádané v centrech Opus Dei mají fungovat jako apoštolské příležitosti, při které studenti nebo členové Opus Dei pozvou svoje známé, a tak se kupříkladu nenásilnou formou mohou noví lidé blíže seznámit s Opus Dei. Viz příloha č. 7 – Soukromý archiv Opus Dei v Praze.

zaměřuje hodně na intelektuály. Na leaders, ale leaders²⁴¹ spíše po stránce intelektuální než finanční. Proč? Protože oni mají veliký vliv na společnost a jsou schopní podle svých pozic jako profesori na univerzitách nebo velcí manažeři jsou schopní dělat obrovský apoštolát. Si můžeme představit, co to znamená například pro právníka. Právník, který je dobrý křesťan, může z toho dělat krásnou věc. Pomáhá lidem a nebude podporovat rozluky v manželství a takové věci. Tohle je takový trochu, jak se říká v němčině Schwerpunkt. Ale jinak samozřejmě je Opus Dei otevřené pro všechny lidi, kteří mají nějakou poctivou práci. Chtějí něco, někam život dotáhnout. Drtivá většina jsou to ženatí lidi, který mají rodinu a pak samozřejmě taky jsou hodně důležitý pro Dílo kněží. Zakladatel dokonce vytvořil pro kněze speciální Kněžskou společnost Svatého Kříže. Na srdci Díla vždycky hodně leželi a leží kněží.²⁴²

Pan Monge zase zmiňuje svou zkušenost: „My jsme samozřejmě dělali, co jsme mohli. Kontaktovali jsme lidi, které jsme mohli a nebyli jsme nějak vybíraví. Aspoň z mojí zkušenosti. My jsme dělali apoštolát na našich pracovištích, kde byli lidi. Nemyslím si, že jsme se zaměřili na nějaký segment populace, který má třeba menší vliv. Možná jsme o tom vůbec neuvažovali a nevím, jestli to byla chyba. My jsme se zaměřovali na lidi, kteří s námi přišli do styku přes práci.“²⁴³

Manuel Lobo popsal, jak funguje apoštolát členů Opus Dei: „Apoštolát Opus Dei je osobní, takže každý s lidmi, se kterými se kamarádí. Takže kamarádíš s lidmi, kteří jsou tobě podobní, to je celý, nebo mají podobný zájmy, koníčky a podobně. Tohle to je apoštolát Opus Dei, souhrn apoštolátu každého člena, a proto podle toho jaký budou ti členové tak, ale nezaměřuje se na nic zvláštního. Je fakt, že všichni numeráři mají vysokou školu, ne? Takže většinou numeráři se kamarádí s lidmi, kteří mají vysokou školu. To je normální, přirozený. To je jenom otázka času. Budou jiní, kteří zase budou dělat apoštolát mezi svými kolegy. Já si pamatuju, že jsem slyšel takový příběh, snad je to pravdivý. Jeden člověk byl taxikář, někde v Jižní Americe, on si myslel, že všichni lidé z Opus Dei jsou taxikáři, protože jeho kamarádi z Opus Dei byli taxikáři. Tak si říkal: Aha tak to je asi něco pro taxikáře (smích).“²⁴⁴

Všichni tři členové pozorovali po revoluci poměrně pozitivní náladu ve společnosti vůči církvi. Tak například Petr Kopa vidí situaci takto: „Já jsem vždycky měl ten dojem, že Češi

²⁴¹ Všimněme si, že pouze pan Kopa mluví o tom, že se Opus Dei zaměřuje na významné lidi ve společnosti. Pan Monge mu v podstatě kontruje tím, že se na nějakou složku ve společnosti nijak zvlášť nezaměřovali.

²⁴² Viz příloha č. 1.

²⁴³ Rozhovor s panem M.

²⁴⁴ Rozhovor s panem L.

*respektují katolickou církev mnohem více než Švýcarsko, kde jsem dřív žil. Proč? Protože církev byla spolu s většinou Čechů pronásledována, nebo jak bych to řekl, nebo se s nima špatně zacházelo. Vznikla taková sympatie. Ateisti nemají žádný protiřímský afekt, řekněme. To je takový terminus technicus ve Švýcarsku, v Rakousku trochu méně ale zejména v Německu. To je takový kolaterální plod protestantský reformy, no.*²⁴⁵

Po pádu režimu nastalo takové trochu náboženské nadšení v celé společnosti, což bylo překvapivé pro kněze Manuela Loba zvyklého ve Španělsku na trochu jiný přístup: „*Já jsem měl dojem, že lidi tady jsou velice přívětiví pro mě osobně jako kněze, když viděli lidi kněze na ulici tak prostě je. Já jsem šel do obchodu a nemluvil jsem česky a všichni se na mě usmívali, žádný fronty, pojd'te pojd'te, takovýhle věci, jo. Tak to jsem koukal. Ve Španělsku to bylo spíše obráceně. Tady ty lidi byli velice pozitivní, pozitivně naladěný. Nevěděli samozřejmě nic, jenom věděli, že je to kněz. Věděli, že někteří ty kněží trpěli za komunismu. Za tohle jsem samozřejmě nemohl, ale byli tady místní svatí kněží, kteří byli kolikrát mučedníci a podobně, kteří dávali církvi obrovskou sílu.*“²⁴⁶

Členové vnímali, že českoslovenští věřící mají silně ovlivněnou mentalitu i také díky skrytí církvi: „*Tady ta situace církve byla jiná, protože to byla spíš taková podzemní církev. Katolíci nemohli dát najevo svou víru, protože to obnášelo nějaká rizika. To znamená, že ta situace byla trošku zvláštní. Katolíci fungovali po svém, trošku jako partyzáni častokrát. Taková tajná organizace. Podzemní církev.*²⁴⁷ *My jsme vždycky jednali s místní církví. Místní biskup o nás věděl. Měli jsme s ním nějaké setkání. On věděl, co děláme. To je v rámci naší praxe velice doporučeno, aby ten místní biskup věděl, co děláme. Potřebovali jsme třeba povolení, aby tady mohl být svatostánek. Vždycky bylo třeba jednat transparentně a dobře s tím biskupem. A situace církve, to jsme vůbec neřešili (smích). Možná někteří lidi, kteří působili v těch podzemních strukturách se stali členy Opus Dei. Byli někteří kněží, kteří kolaborovali s hnutím Pacem in Terris*²⁴⁸. *My jsme nikoho nezahnali. My jsme byli spíš takoví otevření pro všechny lidi. Lidi o nás věděli a tak dále.*“²⁴⁹

Pro některé byla čeština velmi obtížná. Pro některé to bylo tak těžké, že se museli vrátit nazpátek. Pro pana Kopu to však až takový problém nebyl: „*Já jsem byl ten jediný, který uměl*

²⁴⁵ Viz příloha č. 1.

²⁴⁶ Rozhovor s panem L.

²⁴⁷ Viz podrobněji: HANUŠ, Jiří a FIALA, Petr. Skrytá církev: Felix M. Davídek a společenství Koinótés. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1994.

²⁴⁸ Viz podrobněji: ZBRANEK, Tomáš Benedikt. Sdružení katolických duchovních Pacem in terris. Brno, 2007. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Jiří HANUŠ.

²⁴⁹ Rozhovor s panem M.

trochu česky. Říkám trochu, protože. Já jsem mluvil s maminkou v Paraguayi. To byla taková kuchyňská čeština. To byl ten základ, důležitý základ. Já jsem měl ten správný cit pro ty pády a tak, víš víceméně, ale musel jsem to nějak vykopat z podvědomí. Pomalinku jsem se rozvíjel, dřív jsem nemluvil jen tak češtinou. To se vrátilo pomalu, ale u mě hodně rychle, protože já už jsem někdy mluvil, takže je to docela jiná věc.“²⁵⁰

Pro jednoho Američana to byl takový problém, že se musel vrátit zpátky do Ameriky: „*No ten Tom se vůbec nemohl naučit. On študoval, študoval. Mu to nešlo, nešlo. No, a to byl jeden důvod, proč se musel vrátit, no, nebo chtěl se vrátit, protože mu to nešlo no. Čeština je velice, je to kruhárna například pro Angličana nebo Američana. Všechno nejsou regule, všechno jsou výjimky a ...*“²⁵¹

Region Česká republika a Slovensko se osamostatnil až v roce 2007 závislosti na regionu Vídeň a museli si najít nové sídlo pro svoji vlastní regionální komisi Opus Dei. První kontakty mezi českou církví a Opus Dei probíhaly přes Vídeň: „*My jsme na začátku byli část regionu Rakouska. Tam byl intenzivní kontakt samozřejmě. Oni jezdili sem nebo my tam, ale samozřejmě pak se vědělo, že ten jazyk je problém. Oni nemohli mluvit, neuměli češtinu, žádný nemohl přímo mluvit s lidma tady. V roce 2007 jsme přešli jako region, jako plnohodnotný region. Ted' jsme přímo napojení na generální radu v Římě.*“²⁵²

O povolení působit na území musí vždy Opus Dei žádat místního ordináře, pokud si biskup nebude přát, aby Opus Dei působilo na území jeho diecéze, tak to může zakázat. „*No tak jako vždycky, než začne nějaké centrum Opus Dei, tak vikář navštěvuje místního biskupa, tam kde bude nějaké centrum a prosí ho o povolení, takže je to vždycky se souhlasem místního ordináře, takže to není tak, že my jsme tady a dejte nám něco. Vždycky nejdřív se prosí o to povolení a když se to povolení dostane, tak se pak může začít a takhle to bylo. Takže přijeli tady z Rakouska a prosili o povolení.*“²⁵³

Katolická mentalita po komunismu mohla být pro pochopení Opus Dei problém. V kontaktu s lidmi si uvědomili, že někteří mají problém porozumět tzv. „laickému duchu“²⁵⁴, jež panuje v Opus Dei: „*Tak podívej tady je jeden trochu, ale to je všude možná. Lidi, kteří jsou*

²⁵⁰ Viz příloha č.1.

²⁵¹ Tamtéž.

²⁵² Tamtéž.

²⁵³ Rozhovor s panem L.

²⁵⁴ Laická mentalita či laický duch znamená, že členové Opus Dei usilují o posvěcení běžných každodenních činností prostřednictvím víry a služby Bohu ve světě, nikoli izolovaně od světské reality. Tato mentalita podporuje úsilí o dosažení svatosti prostřednictvím běžných pracovních situací v životě laiků.

*praktikující věřící a speciálně tehdy a ti lidé prostě potřebují někoho, kdo jim pomůže, aby vydrželi. Tihle lidé byli hodně spojení s některými řády, nebo s nějakým farářem a velice těsně spojení. Trochu byli takhle formovaní, řekl bych trochu klerikálně a Opus Dei není vůbec klerikální, je to pro obyčejný věřící, kteří žijí ve světě a pracují. Samozřejmě že potřebují kněze, svátosti a učení a podobně, a to je úkol kněze, ale to je jedna věc a něco jiného je zapojení do těch církevních struktur. Takže věřící hodně fungovali v těch církevních institucích. Byli v různých farnostech, rádech a hnutích, jako dobrý věci, ale právě to je problém pro to pochopení Díla, protože Dílo takhle nefunguje. Lidi z Opus Dei nejsou zapojení do církevních institucí různých apoštolských, protože obyčejní věřící se nepotřebují zapojit do žádných církevních institucí, takže církev mu dává, co potřebuje a on žije své povolání ve světě. Takže lidé, kteří byli víc církevní, abychom to tak řekli. Tak pro ně to Dílo trochu skřípe, protože nejsou vedeni k tomu, aby se zapojili do nějaké farní akce nebo nějaký farní úkol, poslání na faře nebo u nějakého řádu. Ne, dělej, co chceš, ale dělej apoštolát ve světě. To je tvoje poslání, prostě běž tam. Takže tohle pochopit bylo obtížný.*²⁵⁵

Ze strany biskupů v Čechách podle Gustava Mongeho bývá Opus Dei kladně přijímáno, i když se někdy vyskytly nějaké pochybnosti či nepochopení: *„Tomášek zemřel brzo a pak převzal štafetu kardinál Vlk. On možná byl trošku zklamán, že jsme nechtěli převzít nějakou farnost na starost. Chtěl nám svěřit nějakou farnost u Karlova náměstí. My jsme nechtěli, protože to pro nás nebylo to, co Opus Dei dělá, provozovat farnost. To je laická záležitost, a aby si to lidi zbytečně nespojili. Proto možná to bylo občas trochu těžké před kardinálem Vlkem, ale my jsme ho pozvali sem a byl tady na besedě a myslím si, že nás měl rád, i když měl svou povahu. Byl možná zklamán, že jsme od něj nepřijali nabídku od něho. Jinak si myslím, že biskupové tady mají Dílo rádi. Důvěřují Dílu a nikdy nekladli překážky. Možná v Brně ten biskup Cikrle nebyl vždycky úplně nakloněný, ale možná že to bylo tím že nějaký člověk, který byl v kontaktu s Dílem a pak přestal být, tak snad rozšířil nějaké fámy a on se podle toho trošku řídil. Já osobně jsem byl přítomen na více návštěvách u biskupa v Plzni, biskup Radkovský a vždycky to bylo velmi milé, velmi milé. Víím, že otec byl v Ostravě za biskupem Lobkowiczem, za Baxantem, Vlkem, Radkovským, za Paďourem. Oni všichni znali Opus Dei a byli rádi, že tady působí Opus Dei.*²⁵⁶

Opus Dei je stále v České republice velice malé, a tak česká společnost Opus Dei podle pana Mongeho moc nevnímá a ani neřeší: *„Já si myslím, že my jsme byli takoví malí. Malí,*

²⁵⁵ Rozhovor s panem L.

²⁵⁶ Rozhovor s panem M.

nevýznamní. Parta. Ta společnost si nás nějak nevšímala. My jsme byli prostě takoví normální lidi. Mezi námi nebyli žádní super vědci nebo akademici, super chytří nebo super známí podnikatelé. My jsme byli úplně normální lidi. My jsme vůbec nerezonovali ve společnosti. My jsme tady zřizovali kolej a snažili jsme se působit mezi studenty, aby se vzdělávali.²⁵⁷ My jsme organizovali věci pro formační setkání, pro lidi a postupně jsme se dostali do vědomí. Ale ta společnost nevnímala Opus Dei nějak zvlášť, protože my jsme byli malí, nevýznamní.“²⁵⁸

Dílo však vždy nebývá pochopeno, a to ani uvnitř církve. Důvody jsou k tomu různé. Některé důvody jsou patrné ze začátků Opus Dei, jak jsem se snažil popsat na začátku své práce. Takto vnímá nepochopení pan Petr Kopa: „Dílo ne vždycky je dobře chápáno v církvi, jsou spousta lidí, kteří se dívají na Dílo, buď lhostejně nebo to obdivují, ale nechápou. Mají předsudky, si myslí, že to je, nebo se říká, že Dílo má peníze. Samozřejmě vidějí krásný domy, které nepatří církvi, tak si plno lidí říká: „Aha, odkud to berou.“ Protože to se nevidělo, že se laici najednou sami umí žít, jo. Samozřejmě to nebylo dobré. V historii lidi mockrát využívali církve, aby získali časné výhody. A najednou jde vidět lidi, kteří říkají, že žijou pro Boha a mají hezký domy a mají hezký auta a pracují jako ředitelé bank nebo mají dobré pozice v životě, no tak je to podezřelý. Lidi nebo katolík ne moc vzdělaný to nemůže chápat, protože jim chybí ten nadpřirozený horizont. Nemají místo, nemají žádnou vnitřní škatuli, kam to hodit, žádnou kategorii. A když není kategorie, tak lidi najednou začínají podezírat: „Aha, asi takhle nebo takhle.“ Dokonce (smích) jednou v jižní Americe jsem slyšel takový předsudek, že Dílo je bílá mafie v katolické církvi, mafia blanca (smích).“²⁵⁹

Češi začali žádat o přijetí do Díla až po několika letech. Prvotní aktivity se většinou týkají mladých lidí, a když tyto aktivity dělají členové tak mladých mužů. Ženy z Opus Dei zase působí mezi dívkami: „No to bylo. Já jsem na začátek, jsem tehdy byl mnohem mladší. Jsme rychle vytvořili klub. Jsme žili několik měsíců na Jungmannově 5, pak jsme se přestěhovali do Jinonic, tam jsme měli aspoň jednu garáž a v té garáži jsme vytvořili klub.²⁶⁰ Tam jsem organizoval dar dvaceti počítačů ze švýcarských bank, použitých samozřejmě. No jo ale tehdy počítače to byla super přitažlivá věc. Lidi tam chodili, si hráli nebo se učili na počítači a pak byl fotbal a takový věci. Ne ale, byla tam spousta takových kluků, kteří přicházeli z Arcibiskupského gymnázia. Já jsem si myslel, že asi tam najdeme ty správný, ale měli hodně

²⁵⁷ Nejprve pan Monge říkal, že se na nikoho nezaměřovali a teď mluví o tom, že se snažili působit mezi studenty.

²⁵⁸ Rozhovor s panem M.

²⁵⁹ Viz příloha č.1.

²⁶⁰ Viz příloha č.6. Pro představu náborový plakát do klubu Opus Dei.

klerikální mentalitu. Těžko chápali Dílo. Z těch žádnéj nakonec nepřišel. To je ale absolutní normálka, vždycky na začátku jsou věci těžký. Člověk musí vytrvat. ²⁶¹

První členové v Čechách se seznámili s Opus Dei skrze své známé: *„Opus Dei nedělá reklamu. My neděláme veřejný akce, proto někteří lidé říkají vy jste tajní, protože neděláte reklamy na vaše akce. Ne neděláme reklamy, protože takhle se Dílo nerozšiřuje. To není duch Opus Dei. Duch díla je osobní, osobní přátelství, proto jsme nedělali reklamy a velký akce, ale tohle osobní je to nejlepší. Z těch velkých akcí nakonec člověk stejně neví, co z toho zůstane a nezůstane.* ²⁶²

Další členové Opus Dei přicházeli na pomoc většinou ze zemí Jižní Ameriky nebo Španělska. Poměrně hodně se z nich vrátilo zpátky do svých zemí z různých důvodů: *„Zakladatel vždycky říkal, že když se někdo v takové nové zemi necítí moc dobře, že mu to hodně vadí a tak dál, že je lepší, aby se vrátil. Vždycky je volnost se vrátit. A nikdy není obligo někam jít. Vždycky můžou člena Díla někam pozvat, ale když nechce, tak nechce. Se mu zdá, že je to pro něj moc velký sousto, no tak nemusí.*“ ²⁶³

Manuel Lobo udává i jiné důvody, proč se vraceli zpátky do zemí, z kterých přišli. *„Tak to bylo různě. Ten, co tady byl na doktorátu, tak ten tady skončil a vrátil se. Potom Tom McDonough se vrátil, protože se nedokázal naučit česky. Prostě to nešlo. Otec Anselmo se vrátil, protože tady už budou další kněží a v Brazílii tam potřebují kněze, už tam nemají. Tak ho prosili, aby se vrátil, takže jsou různé důvody, ale především to že je někoho potřeba anebo se tady člověk nenaučí. Když neumíš jazyk, tak jaký můžeš dělat apoštolát. Můžeš dělat apoštolát s lidmi, který neumí tvůj jazyk, ale to není tak přirozený, není to ono.*“ ²⁶⁴

Někteří členové však po čase prostě z Opus Dei odejdou: *„No samozřejmě. Ne všichni (smích). Řekněme, povolání to je, je to volná věc. Je to veliký privileg, ale to neznamená, že každý dokáže skutečně být věrný. Lidi se můžou unavit, nebo si najednou mohou myslet, že to není ono. Nevím, je to velice osobní. Já si myslím, že člověk, který byl v Dílu tak pět šest let numerář, jo. Ten zná Dílo tak dobře, že když odejde, tak proto, že se mu chce, nebo se může stát, že každý člověk je křehký jako suchý list, řekněme. Když například člověk nepečuje o vnitřní život, tak a začíná kultivovat určitý pouta, je napoután na peníze, na vlastní ego, to je to největší, tak odevzdání Bohu v Díle a zapomenout sám na sebe může být veliký problém. To*

²⁶¹ Viz příloha č.1.

²⁶² Rozhovor s panem L.

²⁶³ Viz příloha č.1.

²⁶⁴ Rozhovor s panem L.

jsou vnitřní procesy, to jsou ty procesy, jak se generuje ta nevěrnost, ale vždycky je možnost, že si to člověk uvědomí a přehodí kormidlo.“²⁶⁵

Kněz Manuel Lobo vnímá odchod členů jako přirozený proces, který se děje ve všech lidských uskupení. *„To se stává. Věrnost je důležitá ctnost, ale ne vždycky je člověk věrný, tak to vidíme ve společnosti bohužel. Hodně lidí se rozvádí. Věrnost není, ale tak to je otázka. Člověk nemůže soudit druhé lidi, když člověk toho nechal, že nebylo to pro něj a je to různý, ale to je běžný a je to součástí toho procesu. Taký je dobře, že když někdo není spokojený, že tak je jenom do počtu no tak co. To nemá smysl, speciálně v Dile nebo v církvi, kde jsi, abys sloužil. Abys dělal něco a když nic neděláš, tak to nemá smysl. To se očišťuje a tím pádem se tam i ta atmosféra udržuje, tedy ten nadpřirozený duch, to skutečné hledání svatosti. Taký je otázka pro lidi z Díla, jestli jsme dělali něco, co nebylo v pořádku. To už je osobní záležitost.*“²⁶⁶

Jsou však bývalí členové²⁶⁷, kteří o Opus Dei nemluví či nepišou dobře, a dokonce existuje i webová stránka²⁶⁸, kde bývalí členové kritizují Opus Dei. Kritika většinou bývá ohledně tělesného umrtvování²⁶⁹, násilného získávání členů a odcizení členů od rodin. Dále mezi členy existuje seznam doporučené a nedoporučené literatury a filmů. Negativních svědectví bývalých členů je opravdu celá řada. Stávající členové však vidí problémy spíše v mezilidských vztazích a chyby nevnímají jako systémové. Ohledně webové stránky kritické k Opus Dei se vyjádřil pan Monge takto: *„Takhle. Nestrávil jsem u toho skoro žádný čas. Vím, že existuje a abych řekl pravdu, tak z toho nemáš nic, nemáš nic, protože lidi, kteří jsou šťastní a opustí cestu a chtějí tě za něco obviňovat a oni jsou fakt zranění a píšou jenom ošklivý a hořký věci. Já nemám potřebu to sledovat, protože tuším, co se stalo. Je to jenom pár lidí, nejsou to ty starý. Nemá člověk potřebu to sledovat, protože tuší, co se stalo a jenom můžu litovat, že třeba i někdo v Dile udělal chybu. Je to možné, tím chci říct, že ty lidi, kteří jsou v Dile, nejsou dokonalí, mají spoustu chyb, a jestli se v nějakém momentě ty lidi v Dile zachovali špatně, nebo zranili někoho a tak dále. To je špatně. Musíme se všichni poučit.*“²⁷⁰

²⁶⁵ Viz příloha č. 1.

²⁶⁶ Rozhovor s panem L.

²⁶⁷ Viz podrobněji: DUBORGEL, Veronique. Útěk z pekla Opus Dei. Vydavatelství Víkend: 2009. s. 189. Či v cizojazyčném prostředí spíše: TAPIA, Maria del Carmen. Beyond the Threshold A Life in Opus Dei: The True, Unfinished Story. Continuum: Revised edition, 1998. s. 378.

²⁶⁸ https://odan.org/questionable_practices.

²⁶⁹ Jak jsem již psal v úvodu, touto problematikou se zabývala ve své práci *Opus Dei a jeho vztah k lidskému tělu* Johana Pižlová. PIŽLOVÁ, Johana. Opus Dei a jeho vztah k lidskému tělu. Masarykova Univerzita, Filozofická fakulta – ústav religionistiky. Bakalářská diplomová práce, Brno 2008. Vedoucí práce: PhDr. David Václavík, Ph.D. s. 78.

²⁷⁰ Rozhovor s panem M.

Všichni členové, kteří odejdou, však Opus Dei nezavrhnou. Někteří jsou nadále se členy v kontaktu. Pan Lobo se také vyjádřil i k webové stránce, kde bývalí členové²⁷¹ kritizují Dílo. „Já bohužel osobně nikoho neznám z těch lidí. To je trošku tak, jako když je rozvod, víš. Lidi vytahují věci, které se jim nelíbily vždycky, protože to je sebeobrana. Ty nemůžeš říct já jsem špatný, a proto odejdu, ale někdy to někdo přiznává, že udělal jsem chybu a prostě jsem to nevydržel, ale takový člověk nekritizuje. Ten kritizuje sebe, ale jsou lidi, kteří nechtějí připustit, že dělali něco špatného, tak špatný musí být ten druhý. To je prostě vždycky v těch rozvodech, pardon velice často. Chyby jsou vždycky na obou stranách, jako když je rozvod. Jako lidi, kteří odejdou a kritizují, tak já to taky chápu, že se cítí nějak uražený nebo ukřivděný, tak se musí bránit, ale něco jiného je, co je na tom objektivního. To už je otázka. Možná někdo má důvod, aby se cítil ukřivděný, ale nevím, myslím, že je to spíš jako když člověk opustí církev. Když člověk opustí církev, tak asi taky nebude říkat, že církev je svatá a já jsem lump.“²⁷²

Centra Opus Dei mají určité věci, které by v nich měly být, ale zároveň se vzhled přizpůsobuje místním zvyklostem. „Centra Opus Dei mají nějaký systém. Dejme tomu nějaký architektonický způsob, aby fungovala ta administrace, ten úklid, ten systém. Ten barák se k tomu nějak přizpůsobí, aby v něm mohli fungovat dvě samostatná centra, a to pro administraci a pro rezidenci. A to je vymakáno. To je velice bohatá zkušenost. A potom se centra přizpůsobí místním zvyklostem. Jdeš do Holandska a vidíš, že ty domy jsou typický holandský domy. Jdeš do Anglie a je to typický anglický dům. Přizpůsobeno, aby ta separace administrace a rezidence fungovala. Jenom tohle bych řekl.“²⁷³

Pan Monge ještě doplňuje: „Takže musí tam být kaple. To je hlavní a potom musí taky být jídelna (smích). To jsou věci, které jsou ve velikých rodinách, ale není daný, jak to má vypadat. Kaple musí být a ta se řídí podle liturgických zákonů, takže to je něco jiného, tam jsou určité liturgické omezení. Liturgické předpisy se musí dodržovat. Potom taky nějaký obývací. V domě pro studenty je také třeba, aby studovali, takže je tam studovna. Když je to centrum, kde se dělá práce s dětmi, tak je tam takový klub pro děti, ale každý to dělá, jak může. V zásadě je tam kaple, jídelna, obývací pro setkání, abychom se sešli, protože v centru se scházíme jako v rodině každý den na besedu a potom podle toho, jaký to je centrum, jestli je to pro mladší lidi. Jestli je to velký centrum, studentská kolej pro 100 lidí, tak to pak potřebuješ větší prostory a tak dále, a to je dáno tím, prostě normálně. Dbá se na to, aby se vždycky zachovala ta rodinná

²⁷¹ S velmi negativním svědectvím přichází Antonín Steinhauser. Viz příloha č.2.1. nebo Pavel Pernica příloha č. 2.2.

²⁷² Rozhovor s panem L.

²⁷³ Rozhovor s panem M.

atmosféra, aby to nevypadalo jako kasárna nebo jako vysoká škola. Vždycky se dbá na to, aby to vypadalo jako rodinný dům a tak dále. ²⁷⁴

Všichni tři členové se shodli, že Opus Dei je v České republice zatím na začátku, ale přesto již určitý vliv má. *„Řekněme, že je to v plenkách. Samozřejmě ten růst byl krásný, práce, co se dělala. Spousta lidí je v kontaktu s Dílem. Ale pořád je to malý plamínek, ale tenhle plamínek jednak vyzařuje světlo, a i když je malý, tak se lidi můžou orientovat, to teplo se necítí, ale vidí se ten plamínek a je to orientace, kterým směrem se má kráčet a tohle je dneska v církvi hrozně důležitý, aby někdo něco ukazoval, ale s tím, že se nevytahuje. Zůstává, kde je, tichý, dělá svou práci, ale je to alternativa, nebo určitý model, nebo pramen inspirace pro spoustu lidí.* ²⁷⁵

Konkrétně zatím členové Opus Dei působí v některých školách. ²⁷⁶ *„Je na začátku. Tady máme veliký zájem, aby rodiny z těch škol nabraly ideály, hodnoty, a aby se kolem těch škol česká a slovenská rodina nechala inspirovat. Ty školy začaly teprve nedávno, tak to je na začátku. My jsme na začátku, protože tady máš několik velkých měst. My jsme pořád v Brně, v Praze a v Bratislavě. Přirozeně bychom měli začínat třeba v Olomouci, v Košicích a tak dále. My jsme na začátku.* ²⁷⁷

Jak by to mohlo vypadat, až to bude rozvinutější, zodpovídá Manuel Lobo: *„No tak já myslím, že by mělo být víc center všeho druhu. Ted'kon máme fakticky centrum jenom pro starší a pak pro studenty, ale nemáme třeba pro středoškoláky, pro lidi z průmyslovky. Nemáme takové ty hotelové školy. Není ani vysoká škola. Školy víceméně začínají nějakým způsobem fungují, ale je to ve vývoji. Podle mě to jde, ale jde to dobře ale ještě pomalu, ale chybí spousta věcí, co tady nemáme, co tady tvoří ten velký region, ale tak to je taky otázka času a povolání.* ²⁷⁸

Krátce tedy shrnu a zopakuji začátek a rozvoj Opus Dei na území České republiky. Začátek myšlenky šíření Opus Dei v České republice můžeme spatřovat v modlitbě zakladatele před obrazem Panny Marie poštské ve vídeňské katedrále roku 1955. Dalším impulzem bylo, když se zeptal roku 1970 pan Kopa zakladatele, kdyby bylo možné začít s prací Opus Dei také v tehdejší Československu. Během komunismu se někteří lidé v České republice seznámili

²⁷⁴ Rozhovor s panem L.

²⁷⁵ Viz příloha č. 1.

²⁷⁶ Webové stránky školy na jejímž založení se podíleli členové Opus Dei: <https://www.skoly-navis.cz/>

²⁷⁷ Rozhovor s panem M.

²⁷⁸ Rozhovor s panem L.

s tiskovinami, jejíž autorství patřilo zakladateli Opus Dei. Ne V roce 1991 začalo působení Opus Dei na území České republiky přijetím dvou numerářů a jednoho kněze. Nejprve však museli dostat povolení od pražského arcibiskupa Miloslava Vlka. Bez povolení biskupa nemůže Opus Dei působit na daném území.

V té době zde také působil jeden americký člen, neboť chtěl využít výhodné situace na trhu po pádu komunismu, takže zde působil spíše kvůli pracovní příležitosti. Nebyli nějakým způsobem školení, jak by měli začít s prací v nové zemi. Před příjezdem do nové země obvykle členové navštěvují preláta Opus Dei v Římě. V našem zkoumaném případě to však bylo naopak a prelát Opus Dei sám přijel do Československa a pobyl zde několik dní. Návštěva preláta byla také impulzem pro pana Kopu, aby začal shánět nové větší a reprezentativnější sídlo pro Opus Dei. Z počátku se snažili rozšířit poselství Opus Dei pro Opus Dei velmi netypickým způsobem. Roznášeli různé informační listy o blahorečení jejich zakladatele, které se snažili dostat různě do farností. Dále organizovali cestu do Říma, jež měla také fungovat jako akce, při které se obyčejní lidé více dozví o Opus Dei.

Když přijde Opus Dei do nové země, tak se zaměřuje nejprve na vysokoškolské studenty a skrze ně se pak snaží proniknout do celé společnosti. Členové vnímali porevoluční dobu jako dobu, která je pozitivně nakloněná katolické církvi a celkově náboženství, z čehož však nějakým způsobem nevyplývalo, že by jim to usnadnilo práci při získávání nových členů. Český jazyk byl pro nově příchozí poměrně velkým problémem. Kvůli češtině se někteří členové museli vrátit zpátky do zemí, odkud přišli.

Mentalita lidí, se kterými přicházeli do styku byla pro členy poměrně problematická. Členové to přičítali jejich zvláštní křesťanské formaci během komunismu. Vnímali, že čeští katoličtí věřící poměrně těžce chápají spiritualitu Opus Dei. Pan Monge si myslí, že bylo Opus Dei ze strany biskupů kladně přijímáno. V české společnosti jejich příchod vůbec nerezonoval, neboť se jednalo o velmi málo početné a nevýrazné společenství. Češi začali žádat o přijetí do Opus Dei až přibližně v roce 1996. Z těchto prvních povolání nakonec v Opus Dei nikdo nezůstal. Opus Dei se rozšiřovalo téměř jenom osobním přátelstvím jednotlivých členů.

Další členové přicházeli na pomoc do České republiky především ze Španělska či Jižní Ameriky. Mnoho z nich se však také vrátilo zpátky do svých zemí. Důvody jejich návratu byly různé. Necítili se zde dobře, neuměli se naučit česky, anebo byli převeleni jinam. Je celá řada negativních svědectví bývalých členů o Opus Dei. Ne všichni bývalí členové Opus Dei kritizují. Negativita bývalých členů vůči Opus Dei je různě intenzivní. V příloze č. 2.jsem uvedl ten

nejvíce negativní příklad bývalého člena Opus Dei, ale otázky, které jsem pokládal Antonínu Steinhauserovi jsem položil také jiným bývalým členům a jejich odpovědi byly stručnější. Některé byly spíše neutrální, ale ve většině bylo vnímatelné poměrně silné negativní vnímání Opus Dei.

5.7.Obraz Opus Dei v médiích ke konci devadesátých let a na počátku třetího tisíciletí

Obraz v médiích o Opus Dei by se dal rozdělit na slepě obdivující až hagiografický. O dalším typu by se dalo hovořit jako o senzacechtivém až bulvárním stylu. Poslední výpověď je výpovědí bývalé členky Opus Dei, jež přináší patrně ze všech médií nejvíce objektivní obraz, avšak i svědectví může být emočně zabarvené. To nic nemění na tom, že každého subjektivního svědectví bychom si měli vážit a brát ho ve vší vážnosti.

V katolickém tisku bylo Opus Dei zpravidla prezentováno v pozitivním světle. V článku mezinárodního reportu je Opus Dei popsáno jako legitimní cesta ke svatosti uvnitř katolické církve. V mezinárodním reportu z roku 1996 se kladně vyjadřuje k životu zakladatele Opus Dei, Josémarií Escrivy. Autor zdůrazňuje pozitivní aspekty Escrívovy osobnosti a jeho přínos k duchovnímu dědictví katolické církve. Charakteristické rysy této instituce jsou v reportu prezentovány jako pečlivé plnění každodenních povinností s maximální oddaností, neustálé úsilí o dosažení osobní svatosti a angažovanost v apoštolátu.²⁷⁹

S premiérou Šifry mistra Leonarda v roce 2006 si můžeme v tisku všimnout poměrně pochopitelně zvýšeného zájmu o Opus Dei.²⁸⁰ Nicméně jedná se především o bulvární a senzacechtivé články, které se však v základech zakládají na pravdě. V magazínu Dnes se nejdříve objevuje rozhovor s hlavní postavou filmu Tomem Hanksem. Následuje rozhovor s tehdejším pražským ředitelem Matem Marcanem. V textu si můžeme všimnout velkého důrazu na tělesné umrtvování, jež se v Opus Dei provozuje. Autor článku píše o ostnatém pásu, jež nosí každý den dvě hodiny pod oblečením a povinném týdenním bičování. Opus Dei bylo při premiéře onoho filmu všude po světě poměrně transparentní, neboť zájem o Opus Dei se po vydání filmu výrazně zvýšil. Ve filmu bylo Opus Dei vylíčeno velmi dehonestujícím a nepravdivým způsobem a Opus Dei se bránilo vydáváním různých rozborů filmu a ukazovalo v čem je film nepravdivý a zavádějící. Podobný rozbor také vydala v psané podobě také Opus Dei v České republice, kde líčilo, v čem se film mýlí.²⁸¹

²⁷⁹ SCHMITT, William. Mezinárodní report, srpen, 1996, s. 26-27.

²⁸⁰ RUBEŠ, Jan. Magazín Dnes, 20/2006. s. 12-16.

²⁸¹ Šifra mistra Leonarda, Opus Dei a katolická církev, Informační kancelář Opus Dei v České republice, autor a rok vydání neznámí. Soukromý archiv Opus Dei v Praze.

Článek charakterizuje Opus Dei jako pevnost konzervativního katolicismu. Ve zmíněném textu se objevují některá nesprávná tvrzení, zejména co se týče členství, kdy je mylně uvedeno, že mezi členy Opus Dei patří laici, kněží a řeholníci. Je třeba zdůraznit, že řeholníci nejsou součástí tohoto institutu a nemohou se stát jeho členy. Text dále reflektuje osobní zkušenost bývalé členky Opus Dei, která pobytem v ženském centru v Praze nahlédla do fungování tohoto společenství. Původní pozitivní dojem z inteligentní, vkusné a vybrané společnosti postupně ustoupil nepříjemné atmosféře, kterou vnímala v rámci vztahů uvnitř organizace. Kritizuje také nedostatek spontánnosti mezi členkami. Bývalá členka po dvou letech v Opus Dei dospěla k závěru, že pro ni toto povolání není vhodné. Nicméně po opuštění organizace pocítila výrazný tlak. Jedním z hlavních důvodů její nespokojenosti s Opus Dei bylo uplatňování normativních pravidel na všechny členy bez ohledu na individuální rozdíly. Zmiňuje také, že týdenní zpověď, kterou v rámci Opus Dei praktikovala, pro ni byla nevyhovující. Během svého členství byly výrazně omezeny její mezilidské vztahy, ovlivněn byl vztah s rodinou a přáteli. Rovněž se v textu objevuje její obava z komplikací na cestě ke spasení po opuštění Opus Dei.²⁸²

5.8. Zkušenosti bývalých členů Opus Dei

Z 9 oslovených exčlenů bylo 5 ochotných poskytnout mi odpovědi na dotazník na jejich zkušenosti s Opus Dei se zvláštním zřetelem na kontroverzní praktiky. Kontroverze ohledně Opus Dei čerpám především z knihy Johna Allena. Kromě pánů Pavla Pernici a Antonína Steinhausera, kteří byli ochotni poskytnout své odpovědi ke zveřejnění, jde o tři respondenty, kteří si nepřáli být uvedeni. Abych lépe ochránil jejich identitu, která by z některých odpovědí mohla být odhalena či vytušena, uvádím výňatky z jejich odpovědí v různém pořadí. V odůvodněných případech uvádím i dva výňatky z jedné odpovědi. Někteří respondenti na pár otázek neodpověděli, či odpověděli velmi krátce. Dále jsem položil několik velmi otevřených otázek, kde se pak každý respondent věnoval různým tématům, což sice znesnadňuje syntézu odpovědí do nějakého smysluplného celku, ale na druhou stranu ukazuje různost perspektiv jednotlivých exčlenů. Proto a také v zájmu zachování stručnosti analýzu odpovědí na některé otázky vypouštím. Celé odpovědi na dotazník jsou uschovány v soukromém archivu autora. Celé otázky je také možno číst v přílohách, kde jsou uvedeny dotazníky s Pavlem Pernicou a Antonínem Steinhauserem.

Analýza odpovědí na jednotlivé otázky

²⁸² PLÁTENÍKOVÁ, Jana; VOJTÍŠEK, Zdeněk. Čí je to dílo? In DINGIR, 2004, 7. ročník. (online) Dostupné z <https://www.dingir.cz/archiv/Dingir105.pdf> (cit. 23/12/2023).

4. Jakou úlohu myslíte, že má zakladatel v životě věřícího Opus Dei?

Respondenti se shodují, že zakladatel hraje v životě věřících významnou roli. Někteří ho vnímají jako světce, který je uctíván a vzor hoden následování, jiným úcta k němu připadá přehnaná. Tři lidi uvádějí, že bývá prezentován jako zcela bezchybný. Z některých odpovědí se přinejmenším zdá, že je to více o Escrívovi než o Kristu.

- a) Je vzorem v oblastech, které souvisejí s Duchem Opus Dei.
- b) V podstatě je prezentován jako dokonalý člověk, který snad ani nezhřešil.
- c) Nevím, že by někde bylo prezentováno nějaké jeho selhání.
- d) Velmi důležitou, v Opus Dei se o něm mluví velmi často, všude jsou jeho fotky, každý člen čte určitě několik jeho životopisů, postupně všechny spisy, atd.
- e) Je to ten nejšílenější kult, který jsem kdy v životě zažil. Když otevřete jakýkoliv text o životě zakladatele Opus Dei, nedočtete se o tom, že by tento člověk udělal jednu jedinou věc špatně či měl jednu jedinou špatnou vlastnost.
- f) Je to kultovní postava s naprosto vylhanými životopisy

5. Myslíte, že existuje nějaká sociální vrstva, na kterou se Opus Dei zaměřuje jako první, když přijde do nové země?

Opus Dei bývá někdy obviňováno z elitářství a zaměřování se především na bohaté a vlivné. Většina exčlenů tuto hypotézu buď jednoznačně nebo alespoň částečně potvrzuje. Jako další cílovou skupinu uvádí tři respondenti studenty, kteří jsou formovatelní, ovlivnitelní a zároveň se jedná o budoucí elitu.

- a) Řekl bych, že prioritou jsou vlivní, bohatí, intelektuálně zaměření lidé.
- b) Studenti, možná trochu bohatí
- c) Vysokoškolští studenti.
- d) Opus Dei se obecně zaměřuje na dvě skupiny lidí. První, která jim zajistí (spolu)financování aktivit a druhá, která jim zajistí provozní existenci čili noví členové. Horší je to v té druhé skupině s tím, že Opus Dei hledá do svých řad pouze zmanipulovatelné lidi, nikdo jiný totiž nemá šanci v Díle vydržet.
- e) Ano. Lidé, ze kterých se dají tahat peníze a parazitovat na jejich sociálním kapitálu. Sociální vrstvy, jejichž příslušníci tohle neposkytují (protože jsou chudí a zároveň nejsou ničím významní), Opus Dei reálně vůbec nezajímají.

7. Cítil jste nějaký tlak, abyste získával nové členy?

Všech 5 respondentů se zde shoduje, že cítili tlak na získávání nových členů. Liší se v intenzitě, s jakou tento tlak pociťovali. Uvádějí například následující

- a) Ano, neustále nám to bylo zdůrazňováno.
- b) Určitě tam nějaký tlak byl, ale zase bych neřekl, že něco extrémního.
- c) Samozřejmě. To byl asi vůbec hlavní tlak ze strany ředitelů i kněží.
- d) Ano silný tlak. Je to součástí spirituality. Často se opakuje citát sv. Josemarii, který tvrdí, že člověk by neměl být klidný, pokud nezíská 5 nových členů ročně.
- e) Pokud jste o něčem přesvědčen, je pochopitelné, že danou věc chcete šířit dál, proto byl vyvíjen tlak na získávání členů Opus Dei.

8. Jaké vztahy panovaly uprostřed Opus Dei?

Na otázku odpověděli jenom 4 exčlenové. Tři z nich považovali vztahy za umělé. Tři respondenti také mluvili o tom, že byli odrazováni od toho mít „partikulární přátelství“.

- a) Asi jako všude, kde spolu lidé bydlí. Některé povahy si sedí více, některé méně.
- b) Absurdní a umělé.
- c) Zdvořilé, korektní, často formální. Dřív byli osobní vztahy snadno označeny za "partikulární přátelství" a odmítány. To se myslím změnilo
- d) Velmi strojené, manipulativní, skrze zákaz přátelství je celý způsob vztahování se v Opus Dei artificiální, a to vede mimo jiné k sociální deprivaci a posléze k emocionální zploštělosti všech zúčastněných.

10. Co si myslíte o praktikách tělesného umrtvování v Opus Dei?

Exčlenové mají různé názory na praktikování tělesného umrtvování v Opus Dei, každopádně všichni se shodují, že takové praktiky v Díle existují.

- a) Numeráři mají docela přísný režim, včetně tělesného umrtvování - používání žíněného roucha (ostnatý řetěz, který se utáhne na stehně 1 hodinu denně), používání dūtek, spaní na zemi. Je to docela náročné. Myslím si, že je to jako ze středověku.
- b) V církvi tradiční formy umrtvování, takže já jsem je vítal. Pokud tomu někdo nerozumí, tak ať to nedělá.
- c) V podání Opus Dei se jednalo často o snůšku ostentativních aktů, které se tak ze své podstaty vymykaly v duchovní rovině svému účelu a působily strašně směšně.

- d) Sv. Josemaria to zavedl v době, kdy to bylo v církvi normální. Teď se to drží, aby se nezměnilo charisma, ačkoliv je to bizár. Nevím kolik lidí to reálně dělá, tipuju, že docela málo.

12. Neodcizují se členové vlastním rodinám?

Čtyři respondenti uvedli, že se členové odcizují svým rodinám, zatímco jeden si pouze myslí, že se to někdy může stát. Někteří respondenti toto odcizování vnímají jako systémové a sektářské.

- a) Ano, v mém případě a v případě mnoha jiných určitě.
- b) Někdy se to stát může. Každopádně je to třeba vnímat tak, že Opus Dei je teď má nová rodina.
- c) Trochu jo. Do jisté míry je to bráno jako součást odevzdanosti.
- d) Zcela zásadním způsobem se odcizují rodičům nesupernumerářům, a to minimalizací kontaktu.
- e) Odcizují. To ale dělá každá sekta, že musí u svých rekrutů redukovat všechny funkční sociální kontakty, aby byli donuceni uspokojovat své sociální potřeby co nejvíce skrze sektu.

14. Co pro vás znamenaly normy, jež jste musel v Opus Dei vykonávat?

Normy jsou modlitby, které se mají členové pravidelně modlit. Denně zaberou dvě až tři hodiny času. Dva respondenti se k nim vyjadřují jednoznačně negativně. Většina respondentů zmiňuje náročnost každodenního plnění a stěžuje si na přílišný důraz na jejich prioritu.

- a) Bral jsem to jako prostředek pro udržování vztahu s Bohem.
- b) Bylo dost náročné plnit je.
- c) Pokrytectví nejvyššího stupně. V případě nějakých zásadních okolností byla možnost jejich množství snížit, nicméně byl tlak na to plnit je v plném rozsahu.
- d) Především projev pelagianismu a farizejství. Zpočátku jsem se snažil to brát vážně, ale neustálý tlak na enormní kvantitu a úplné ignorování kvality mi je naprosto znechutilo.
- e) Ne vždy jsem plnil všechny, je toho fakt dost. Přijdou mi super, ale jsou tlačeny způsobem "normy na prvním místě".

15. Cítil jste se v Opus Dei svobodně?

Ze čtyřech odpovědí se všechny shodují v tom, že se exčlenové v Opus Dei svobodně necítili.

Respondenti uvedli následující upřesnění, v čem se necítili svobodní:

- a) Je to víceméně taková školka pro dospělé
- b) U mnoha věcí je dáno, co si má člověk myslet.
- c) V podstatě jsem stíhal jen plnit, co jsem dostával za úkol.
- d) Opus Dei kontroluje všechny výdaje numerářů, protože ti musí odevzdávat celý svůj příjem a na výdaje si musí potřebnou sumu vždy vyžádat.
- e) Příkazy, které jsou svou povahou vnitřně rozporné, takže nesplnitelné, nebo alespoň nesplnitelné pro svůj enormní objem, což vede k neustálému pocitu viny.
- f) Neustálý mikromanagement životů až do nejmenších detailů.

17. Jak se zpětně díváte na své členství v Opus Dei?

Jeden respondent na tuto otázku neodpověděl. Všichni ostatní se na své členství v OD dívají negativně.

- a) Měl jsem odejít dřív. Je těžké odejít.
- b) Dost negativně.
- c) Své členství v Opus Dei bych ještě přirovnal v rovině partnerského vztahu k první skutečné životní lásce, která vám nevyjde (stává se), kdy přes růžové brýle nedokážete vidět v tom druhém egocentrického, násilnického tyrana beze špetky sebereflexe.
- d) Víceméně ztracený čas. Strávený s neobvykle amorálními, patologicky prolhanými a bezskrupulózními lidmi.

Odpovědi, které jsem od exčlenů získal, se ukázali být užitečným zdrojem pro získání vyváženějšího pohledu na Opus Dei. Odpovědi byly často rozsáhlé, takže jsem v zájmu zachování stručnosti neuváděl vždy celé odpovědi a neanalyzoval odpovědi na všechny uvedené otázky. Pro další studium se nabízí získat větší množství respondentů, aby byl vzorek dostatečně reprezentativní. Dále porovnat odpovědi exčlenů s výpověďmi současných členů a prozkoumat, co o kontroverzních praktikách uvádí oficiální literatura prelatury.

6. Závěr

Během psaní práce jsem důkladně poznal osobu zakladatele a jeho Dílo. V porovnání s ostatními pracemi jsem se snažil více zaměřit na konkrétní působení členů ve světě. Popisoval jsem situaci církve během komunismu, aby bylo zřejmé, že v Československu byla tato situace oproti západním zemím v mnoha aspektech velmi odlišná. Opus Dei má v katolické církvi z celosvětového měřítka poměrně významné postavení, proto by o něm člověk, zajímající se o církevní dějiny, měl mít alespoň základní povědomí.

Členové Opus Dei, kteří přišli do Československa, se setkávali s různými problémy. První důležitý fakt je, že se jednalo o postkomunistickou zemi. Situace zde byla v mnohém odlišná od západních zemí, ze kterých členové pocházeli. Vedl jsem rozhovory se třemi členy a každý zmiňoval jinou motivaci, která ho vedla k příchodu do Československa. Petr Kopa měl k Čechám zvláštní vztah, neboť to bylo místo jeho narození. Po druhé světové válce odjel do Paraguaye, jakmile se vyskytla příležitost, bez váhání se vrátil rozšiřovat poselství Opus Dei i do naší země. Gustava Mongeho lákala celé mládí oblast střední a východní Evropy, a tak se sám v prelatuře nabídl, že by mohl jít do těchto zemí. V případě kněze Manuela Lobo jej prelát požádal, zda může odejít do Československa a on souhlasil.

Ze začátku bylo pro nově příchozí nejtěžší naučit se český jazyk, který je objektivně považován za náročný k osvojení. Petr Kopa ovládal tuto dovednost nejlépe, neboť v dětství češtinu používal pro komunikaci s matkou. Během pár let začali přicházet noví členové. Je pravda, že mnoho mladých věřících mělo spíše klerikální mentalitu, takže se členové často setkávali s nepochopením. Jejich první rozsáhlejší činností bylo otevření koleje pro vysokoškolské studenty v roce 1996.

Na pomoc přijížděli členové Opus Dei z dalších zemí. Někteří zde zůstali, někteří se vrátili z různých důvodů. Někdo z nich se nemohl profesně uplatnit, pro někoho bylo příliš složité naučit se češtinu a někomu se zde jednoduše nelíbilo. Opus Dei se zaměřuje na všechny vrstvy společnosti. Nejvyhledávanějšími jsou však studenti a mladí lidé, kteří jsou plní energie a života a mohou snáze šířit dále poselství Opus Dei. V Čechách tedy členové pracují zejména v křesťansky založených školách. Zdaleka ne všichni však pracují ve školském systému. Každý člen má takovou profesní kariéru, kterou si zvolil a působí tak ve svém okolí.

Prvotní aktivity, které Opus Dei provozovalo v Československu, byly dost netypické. Jednalo se o jednorázové velké akce, kde lidé měli možnost seznámit se s Opus Dei. Když už začínali mít Češi povědomí o této prelatuře, bylo možné přejít k běžnému způsobu jejich apoštolátu. Jako hlavní instituce pro šíření myšlenek Opus Dei slouží Univerzitní centrum na Baště v Praze, které je zároveň vysokoškolskou kolejí.

Univerzitní centrum na Baště v Praze je kolejí pro vysokoškolské studenty a zároveň významným pastoračním centrem spojeným s hnutím Opus Dei. Jeho posláním je poskytovat studentům prostředí pro integraci vysokoškolského vzdělání s duchovním rozvojem. Opus Dei v tomto centru působí prostřednictvím pastorační nabízející modlitby, reflexní setkání a programy podporující osobní a náboženský růst. Centrum se stává místem setkávání studentů, kteří chtějí prozkoumat a prohloubit svou víru v kontextu univerzitního prostředí. Tímto způsobem Univerzitní centrum na Baště realizuje vizi Opus Dei, podporující aktivní zapojení laiků v náboženském životě a integraci náboženských hodnot do každodenního studijního a životního prostoru. Celkově tato dynamika reflektuje důraz Opus Dei na laickou spiritualitu a angažovanost ve světě.

Skrze osobní kontakt se členy začalo více lidí seznamovat s Opus Dei. Nepochopení ze strany společnosti či církve vnímají členové například v tom, že mají dobře zařízené domy, mají často i dobré postavení ve společnosti.

Členové se jistě nebrání společenskému i profesnímu růstu, neboť pomocí něj mohou významněji ovlivnit společnost. Ze strany církve zase přichází nepochopení v otázce tzv. laického ducha. Domy Opus Dei se jmenují vždy jako světské budovy, ne jako církevní. Na členech nejde poznat, že by patřili k Opus Dei. Členové také obvykle nepracují v církevních zařízeních. To vše se může zdát některým katolíkům poměrně zvláštní. Kritiku z řad bývalých členů vnímají stávající členové především jako selhání v mezilidských vztazích. Bývalí členové však vnímají pochybení jako systémová. Z analýzy dotazníku bývalých členů lze spatřovat většinou negativní zkušenosti s tímto hnutím. Dle slov Pavla Pernici, bývalého člena Opus Dei, se jedná jen na první pohled o dobře fungující organizaci, ale uvnitř funguje naprosto nezdravě až destruktivně.²⁸³

Téma Opus Dei však mojí prací zdaleka není vyčerpáno. Bylo by možné se podívat i na ženskou větev a blíže popsat fungování těchto dvou větví mezi sebou. Dále by bylo dobré podrobněji rozebrat kritiku z řad bývalých členů, která je poměrně rozsáhlá. Negativní

²⁸³ Viz příloha č. 2.2.

zkušenosti jsou celosvětové a nevyhýbají se ani České republice. Bylo by také možné srovnávat vývoj Opus Dei a zkušenosti členů a bývalých členů v jednotlivých postkomunistických zemích. Je také více zdrojů, se kterými by se dalo pracovat, jako například kroniky center Opus Dei, které jsem zmiňoval v úvodu. Vystává však otázka, zda k nim bude v budoucnu umožněn přístup.

Seznam literatury

Prameny

COVERDALE, F. John. Křesťanské povolání. Povolání do Opus Dei. Praha: Informační kancelář Opus Dei v České republice, 2005.

DUBORGEL, Veronique. Útěk z pekla Opus Dei. Vydavatelství Víkend: 2009.

DUKA, Dominik, BADAL, Milan, *Bílá kniha církve s černou kapitolou. 20 let svobody 1989–2009*, Kostelní Vydří 2009.

ESCRIVÁ, Josemaría de Balaguer. Cesta, nakladatelství Cesta: Brno, 1992.

KOPA, Petr. Můj život v Opus Dei. Praha: powerprint s.r.o., 2022, první vydání.

PLÁTENÍKOVÁ, Jana; VOJTÍŠEK, Zdeněk. Čí je to dílo? In DINGIR, 2004, 7. ročník. (online) Dostupné z <https://www.dingir.cz/archiv/Dingir105.pdf> (cit. 23/12/2023).

Rozhovory s mons. Escrivou de Balaguer. Brno: Cesta, 2002. Ze španělského originálu přeložil Petr Čermák.

RUBEŠ, Jan. Magazín Dnes, 20/2006. s. 12-16.

SCHMITT, William. Mezinárodní report, srpen, 1996, s. 26-27.

Archivní výzkum

Archiv bezpečnostních složek

Výtah z objektového svazku I. správy SNB č.j. 10442/347 vedeném na Josefa Pustku, krycím jménem „Floutek“.

Osobní archiv Josefa Sterzika

Rozhovor vedený s doktorem Manuelem Lobem 19. 8. 2021 v Praze. Uloženo v mém osobním archivu.

Rozhovor vedený s doktorem Petrem Kopou 22.7.2021 v Praze. Uloženo v mém osobním archivu.

Rozhovor vedený s Gustavem Mongem 27.7.2021 v Praze. Uloženo v mém osobním archivu.

Soukromý archiv Opus Dei v Praze

Náborový leták do klubu Opus Dei z roku 2017.

Obraz Panny Marie potšské.

Povolání působení Opus Dei na území České republiky udělené arcibiskupem Miloslavem Vlkem.

Pozvánka na besedu s prelátem Opus Dei Javierem Echevarriou v roce 2005.

Pozvánka na mši svatou v Římě v češtině u příležitosti svatořečení zakladatele Opus Dei.

Pozvánka na přednášku Odkaz bratří Mašinů v Univerzitním centru Na Baště roku 2006.

Šifra mistra Leonarda, Opus Dei a katolická církev, Informační kancelář Opus Dei v České republice, autor a rok vydání neznámí.

Sekundární literatura

ALLEN, John L.: Opus Dei. Objektivní pohled na mýty a skutečnosti související s nejkontroverznější silou v katolické církvi, Praha: Knižní klub 2007.

BALÍK, Stanislav; HANUŠ, Jiří. Katolická církev v Československu 1945-1989. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007.

BALÍK, Stanislav; HANUŠ, Jiří; HRADÍLEK, Pavel; RECHLÍK, Karel: Letnice dvacátého století: druhý vatikánský koncil a české země. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2012.

BERGLAR, Peter. Opus Dei. Life and Work of its Founder, Princeton: Scepter Publishers, 1994.

CASAROLI, Agostino: Trýzeň trpělivosti. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2001.

CÍLEK, Roman. Krvavá předehra: Španělsko 1939-1939: občanská válka a zahraniční intervence, 1.vyd. Praha: Epoque, 2004.

CUHRA, Jaroslav: Československo-vatikánská jednání 1968-1989. Jaroslav Cuhra. Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 2001. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2001.

ČELOVSKÝ, Bořivoj. Politici bez moci: první léta exilové Rady svobodného Československa. Šenov u Ostravy: Tilia, 2000.

DVOŘÁK, Václav: Čím to, že jste tak klidný? Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2008.

EMMERT, František. Moderní české dějiny. Mladá fronta, 2019, 1. vydání.

FIALA, Petr; HANUŠ, Jiří: Skrytá církev po listopadu 1989. Brno: Proglas: revue pro politiku a kulturu, 1997.

FRIEDLANDER, Noam. Co je Opus Dei? Působení jedné z neaktivnějších tajných společností, Frýdek-Místek: Alpress 2006.

GRAJEWSKI, Andrzej. Jidášův komplex. Praha: Prostor 2002.

HALAS, František Xaver. Fenomén Vatikán. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury 2004.

HANUŠ, Jiří a FIALA, Petr. Skrytá církev: Felix M. Davídek a společenství Koinótés. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1994.

HANUŠ, Jiří: Tradice českého katolicismu ve 20. století. Hanuš, Jiří. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005

HORÁK, Záboj a TRETERA, Jiří Rajmund. Církevní právo. Praha: Leges, 2016.

- CHALUPA, Jiří. Jak umírá diktatura. Pád Frankova režimu ve Španělsku. Olomouc: Votobia, 1997.
- KAPLAN, Karel. Stát a církev v Československu v letech 1948–1953. Brno: Doplněk 1993.
- KAPLAN, Karel: Těžká cesta. Spor Československa s Vatikánem 1963-1973. Kaplan, Karel. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001.
- KŘÍŽ, Jakub; VALEŠ, Václav. Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2013.
- LE TOURNEAU, Dominique. Das Opus Dei. Kurzporträt seiner Entwicklung, Spiritualität, Organisation und Tätigkeit. 1. Auflage. Stein am Rhein: Christiana-Verlag, 1987.
- LIŠKA, Ondřej: Církev v podzemí a společenství Koinótés. První vyd. Tišnov: Sursum, 1999.
- MÁDR, Oto; POLÁKOVÁ, Jolana. V zápasech za Boží věc. Vzpomínky, texty a rozhovory. Praha: Vyšehrad, 2007.
- MEDINA BAYO, Javier. Álvaro del Portillo – Věrný muž. Axis, 2016.
- ORTIZ, Cesar. Josemaría Escrivá: Profile einer Gründergestalt. Adamas, 2002.
- PETRÁČEK, Tomáš. Církev, tradice, reforma: odkaz Druhého vatikánského koncilu. Praha: Vyšehrad, 2016.
- PŘIBÁŇ, Michal. Prvních dvacet let: kulturní rada a další kapitoly z dějin literárního exilu 1948-1968. Brno: Host, 2008.
- RYCHLÍK, Jan. *Rozdělení Československa: 1989-1992*. Jan Rychlík. Vyd. ve Vyšehradu 1. Praha: Vyšehrad, 2012
- SKALICKÝ, Karel: Zápasy o zítřek aneb Quo Vadis Ecclesia Ježek, 2000.
- STANĚK, Tomáš. Odsun Němců z Československa 1945-1947. Praha: Academia – NV, 1991.
- ŠIMULČÍK, Ján. Katolícka cirkev a nežná revolúcia 1989, Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 1999.
- ŠMÍD, Marek. Vatikán a Československo ve 20. století. Praha: Triton, 2022.
- TAPIA, Maria del Carmen. Beyond the Threshold A Life in Opus Dei: The True, Unfinished Story. Continuum: Revised edition, 1998.
- VANĚK Miroslav a MÜCKE. *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie. 2.*, přepracované a doplněné vydání Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum: Fakulta humanitních studií, 2015.
- VAŠKO, Václav. Církevněpolitický vývoj Československa (1938-1989). In: Pražské arcibiskupství 1344–1994: sborník statí o jeho působení a významu v české zemi, Praha: Zvon 1994.
- VAŠKO, Václav. Ne vším jsem byl rád: Vlastní životopis. Vaško, Václav. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999.

VÁŠKO, Václav. Neumlčená II.: kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce. První vydání Praha: Zvon, 1990.

VÁZQUEZ DE PRADA, Andrés. Zakladatel Opus Dei – díl 1., Madrid, 1997 – neoficiální překlad ze španělštiny.

VÁZQUEZ DE PRADA, Andrés. Zakladatel Opus Dei – díl 2., Madrid, 1997 – neoficiální překlad ze španělštiny.

VÁZQUEZ DE PRADA, Andrés. Zakladatel Opus Dei – díl 3., Madrid, 1997 – neoficiální překlad ze španělštiny.

Články

BLAŽEK, Ondřej. (2016). Český katolický exil v ideovém sporu o časopis *Studie. Soudobé dějiny*, 23(4).

CUHRA, Jaroslav: Katolická církev a odpor vůči „normalizačnímu“ režimu. s.67-78, In: BLAŽEK, P. Eds. 2005. *Opozice a odpor proti komunistickému režimu Československu 1968-89*. Dokořán, Praha.

FIALOVÁ, Kamila; NEŠPOR, Zdeněk. r. 2018. „Nevěřící, apatheisté nebo skrytí věřící? Charakteristika osob, které se v rámci sčítání lidu nepřihlásily k žádné denominaci.“ *Religio: Revue pro religionistiku* 26 (2).

HAMPLOVÁ, Dana. 2009. „Náboženství v evropském prostoru: cesta k ateismu, nebo detradicionalizované religiozité?“ s. 17–28. in Hamplová, Dana, Blanka Řeháková. *Česká religiozita na počátku 3. tisíciletí. Výsledky Mezinárodního programu sociálního výzkumu ISSP 2008 - Náboženství. Sociologické studie / Sociological Studies 09:2*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

HAMPLOVÁ, Dana a ŘEHÁKOVÁ, Blanka. 2009. „Úvod“ s. 14 in Hamplová, Dana, Blanka Řeháková. *Česká religiozita na počátku 3. tisíciletí. Výsledky Mezinárodního programu sociálního výzkumu ISSP 2008 - Náboženství. Sociologické studie / Sociological Studies 09:2*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

HAMPLOVÁ, Dana a ŘEHÁKOVÁ, Blanka. 2009. „Kdo patří do církve?“ s. 30–50 in Hamplová, Dana, Blanka Řeháková. *Česká religiozita na počátku 3. tisíciletí. Výsledky Mezinárodního programu sociálního výzkumu ISSP 2008 - Náboženství. Sociologické studie / Sociological Studies 09:2*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

HANUŠ, Jiří: Vybrané rysy spirituality české katolické církve (1948-1989). Jiří Hanuš. *Soudobé dějiny* Roč. 14, č. 2-3 (2007), s. 341-353.

LUŽNÝ, Dušan. (ed.). 2004. „Stát, média a (nová) náboženství.“ V Nešpor, Zdeněk: *Jaká víra? Současná česká religiozita/spiritualita v pohledu kvalitativní sociologie náboženství. Sociologické studie / Sociological Studies 04:05*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

NEŠPOR, Zdeněk R. 2007. „Křesťané mimo církve. Víra a církve v české společnosti po roce 1989.“ *Proglas* 18 (2).

NEŠPOR, Zdeněk R. (ed.). 2004. Jaká víra? Současná česká religiozita/spiritualita v pohledu kvalitativní sociologie náboženství. Sociologické studie / Sociological Studies 04:05. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

ONDOK, P., Josef: Antonín Mandl – teolog českého ekumenismu. In. Život se tvoří z přítomné chvíle. Česká katolická teologie po druhé světové válce. Eds. Lenka KARFÍKOVÁ – Alois KŘIŠŤAN – Josef KUŘE. Brno 1998.

ŠUBRT, Jaroslav – PŘÍHODA, Petr: O podvracení církvi. S polským historikem o působení komunistických tajných služeb v církvi. Katolický týdeník, Perspektivy, 1995, č. 6.

Bakalářské, diplomové a dizertační práce

HLUŠTÍKOVÁ, Jana. Zakladatel a jeho dílo. Život a dílo Josemarii Escrivy de Balaguer (zakladatele Opus Dei). Olomouc: Řád, 1992. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, katedra pedagogiky. Vedoucí práce Doc. PhDr. Drahomíra Holoušková, CSc.

KAUCKÁ, Helena. Osobní prelatura Opus Dei. Univerzita Karlova v Praze, Katolická teologická fakulta – katedra fundamentální a dogmatické teologie. Diplomová práce, Praha 2014. Vedoucí práce ThLic. Prokop Brož, Th.D.

KINDL, Martin. Proměny vztahu českého katolického exilu v Římě po roce 1948 k marxismu a komunismu. Diplomová práce, vedoucí Putna, Martin. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Katedra obecné antropologie, 2014.

NEDOROSTEK, Miroslav. „Moravská“ skrytá církev. Praha, 2016. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce prof. PaedDr. Mgr. Miroslav Vaněk, Ph.D.

PIŽLOVÁ, Johana. Opus Dei a jeho vztah k lidskému tělu. Masarykova Univerzita, Filozofická fakulta – ústav religionistiky. Bakalářská diplomová práce, Brno 2008. Vedoucí práce: PhDr. David Václavík, Ph.D.

ZBRANEK, Tomáš Benedikt. Sdružení katolických duchovních Pacem in terris. Brno, 2007. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Jiří HANUŠ.

Internetové zdroje a odkazy

INFORMATION Handbook, 2018. Dostupné z <https://opusdei.org/en/article/information-handbook/>

KATECHISMUS der Prelatur vom Heiligen Kreuz und Opus Dei, Rom: 2003, Siebente Auflage. Dostupné z <https://opusfrei.org/show.php?id=552>

Stanovy Opus Dei. Dostupné z <https://opusdei.org/cs-cz/article/stanovy-opus-dei/>

Článek k mexickým fakultám. Dostupné z <http://spcp.prf.cuni.cz/rcp/75/rcp75-mimoradne-fakulty-v-ceskoslovensku-v-letech-1948%E2%80%931989.pdf>

Počty mužů v přípravném ročníku ke studiu kněžství v devadesátých letech a na začátku třetího tisíciletí. Dostupné z <https://konvikt.povolani.info/historie/>

Webové stránky školy, kterou spoluzakládali členové Opus Dei. Dostupné z <https://www.skoly-navis.cz/>

Webová stránka shromažďující negativní svědectví bývalých členů Opus Dei. Dostupné z https://odan.org/questionable_practices

Český statistický úřad – údaje dostupné z https://www.czso.cz/csu/czso/nabozenske_vyznani_obyvatelstva_podle_vysledku_slb_2001_753951

Přílohy

1. Příloha č. 1: Rozhovor vedený s doktorem Petrem Kopou 22.7.2021 v Praze

Já: Tak bych se zeptal, jestli byste mohl popsat, jak jste se dostal do Paraguaye?

Petr Kopa: To už stojí v té knížce, ale můžu. Chcete to?

Já: No jenom tak.

Petr Kopa: Tak velice jednoduše. Já jsem narodil v roce 1944, ve válce. Končila válka, otec byl v Terezínu. Opustil a pak se vrátil. Fyzicky se dal do pořádku, protože měl 44 kilo. Padnul z 80 na 44 kila. Jednou jsme se vrátili do Košíře, tam jsme měli takový domek a rodiče nemohli jít dovnitř, protože byla konfiskována, zaplombována a museli jsme opustit zem za 48 hodin. Tak bylo to hodně rychlý a to na základě Benešových dekretů, ale my stejně uvažovali opustit zem kvůli komunismu, který se, se vědělo už tehdy, že bude komunismus bude u nás etablován a to je a to bylo relativně jednoduchý a dramatický taky. My jsme si nemohli vybrat jen tak celou zemi, jsme mohli jít jen do jižní Ameriky anebo do takových zemí, který nebyly v alianci s Amerikou. Například Brazílie byla v alianci s Amerikou. Ani jsme nemohli jen tak jít do USA, a tak jsme šli do Paraguaye – jednoduše.

Já: A byl jste už odmala vedený ke katolické víře?

Petr Kopa: Ne, takhle moje rodiče byli katolíci, ale nepraktikovali, ale měli veškeré k tomu patřící ctnosti. Byli velice vzorní ve všem, a to je hrozně důležitý základ a bez toho by nic jinýho nebylo tak dobrý. Oni se pak vrátili k praxi, chodili pak, poté co jsem já začal, tak oni také začali chodit do kostela v neděli na svatou mši.

Já: V kolika letech jste se tak seznámil s Opus Dei a při jaký příležitosti?

Petr Kopa: Já jsem měl devatenáct let, když jsem poznal Opus Dei v Asunciónu. Nějaký kámo mě tam pozval, že mě to může zajímat, jako vždycky, velice jednoduchý všechno.

Já: Jak dlouho to trvalo, než jste se rozhodl učinit to definitivní...

Petr Kopa: No to po nějakým měsíců nebo půl roku. Jeden z Dila, jeden Španěl, přišel nějaký malý tým, jako sem. Sice jich bylo více, jich bylo čtyři, pět. Měli tam už nějaký dům. Se mě zeptali, jestli nechci být numerářem. Mi vysvětlili, co to obnáší. Já jsem si to nechal projít v hlavě asi celý rok. Tak už jsem měl nějaký věk. Už jsem měl dvacet a tak dále. (Telefon zazvonil – krátká pauza)

Já: Co bylo nakonec důvodem, že jste se rozhodl stát numerářem?

Petr Kopa: Samozřejmě, ten důvod je (smích) stručně řečeno samý Bůh. Člověk má takový určitý neklid, že by měl něco dělat. O tom mluvím v biografii. Můj otec s náma velice dlouho mluvil, jaký problémy a tak. Já jsem si myslel, že nemůžu jen tak. Každý člověk v tomhle věku hledá nějakou náplň pro svůj život. Optimální, která mu nejvíc vyhovuje, podle srdce, a tak u mě to bylo podobně jako u dalších spousty tisíc numerářů po světě. Každý, samozřejmě jsou takové věci jsou rozhodovány s velkou, s velkým působením Boží milosti. Jinak se nedá vysvětlit to vytrvání a tak dále. To není něco jenom na pozejtří, že jo. To obsahuje celý život a hluboce a tak. Jako každá veliká láska. Člověk, který se vdává nebo žení, tak taky ví, že celý život bude až do smrti hluboce poznamenán od té situace. Otec, který má děti, nemá povinnost jen o sebe.

Já: A to byl Váš popud, že jste chtěl jít do Říma?

Petr Kopa: To ne. To přišlo mnohem pozdějc. Já jsem na začátku myslel, že zůstanu v Paraguayi nebo někam. Ta věc Říma, já jsem byl pozván najednou jít do Říma a já jsem řekl beze všeho, tak jsem šel do Říma a pak.

Já: A ten důvod do toho Říma?

Petr Kopa: No, ten důvod je dokončit biennium a quadrigennium. Každý numerář studuje dva roky filozofii a čtyři roky teologii a pak by měl ještě většinou dokončit doktorát. To byl ten důvod a zároveň

ten důvod byl, že z těch, který chodili do Říma jako já, tak z těch pak byli pozváni hodně, možná i všichni, aby se stali kněžími. Oni sami se k tomu mohli přihlásit. Ale nemuseli, ale drtivá většina se stala kněžími a já jsem zůstal laik.

Já: A tam jste potkal zakladatele. Jakou úlohu myslíte, že má zakladatel v životě věřícího Opus Dei?

Petr Kopa: No úlohu (smích). Akorát žít a mluvit, slyšet zakladatele Opus Dei během jednoho a půl roku v Římě pro mě a pro všechny to byl obrovský zážitek, obrovský privileg, protože zakladatel měl tu schopnost dotýkat se srdce, nebo jak bych to řekl (smích). On mluvil velice nadpřirozeně a vysvětloval nám spoustu detailů ducha Díla a jak se má dělat to a ono. Hodně nám doporučil být velice upřímný, to je alfa a omega vytrvalosti, nenechat si žádný konflikt, problém pro sebe, a tak no. Bylo to s ním velice příjemný, když on mluvil, tak lidi byli tichý. Si mohl slyšet pád špendlíku na zem (smích), tak ticho bylo. A pak když končily tyhle rozhovory s ním. Všichni jsme chodili do kaple. Bylo rozmístěno, ja nevím, dvanáct kaplí v těch budovách. A každěj zase znova to probíral, jo v rozjímání a tak. Zapisoval a tak dále.

Já: A kdy přišla ta myšlenka, že byste mohl rozšiřovat Opus Dei do Český republiky?

Petr Kopa: Já jsem na tohle zeptal zakladatele a on mi řekl, že jakmile padne komunismus, že přijdeme sem, a tak se to stalo. Mně řekl a ty nezapomeň tvoji češtinu a dopisuj si s Milošem Sýkorou ve Venezuele a tak dále. Abys byl připravený. Já jsem to pak nějak zapomněl. Jsem myslel, že to byl takový rétorický obrat, ale pak jsem pochopil, že vůbec. Že on skutečně věděl, nebo Bůh mu asi řekl nebo nějak ukázal, že padne komunismus. Ta informace, on jí jako spousta dalších lidí, kteří jsou zodpovědní za církev věděl. Oni věděli, že padne komunismus.

Já: Ten člověk ve Venezuele se tam dostal podobným způsobem jako vy?

Petr Kopa: Ne, ne. On přímo, ja nevím, možná v roce 1968. Nevím už, se dostal do Venezuely.

Já: Jako přitom když bylo Pražský jaro, kdy se to trochu uvolňovalo.

Petr. Kopa: Já nevím kdy, víš. Co já vím, on se tam objevil, když měl třináct roků. Proto uměl nebo umí velice dobře česky. Možná to zapomněl hodně.

Já: Víte o nějakém člověku, že by byl ještě v době komunismu o nějakém člověku, který byl v nějakém kontaktu s Opus Dei, že by to znal.

Petr Kopa: No tady byla celá řada lidí, kteří se zajímali o Opus Dei a vydávali v samizdatu informace o Opus Dei. Já jsem si přečetl v Zürychu takovou bichli o Opus Dei, která byla přeložená od Thierry, to je numerář, která napsal něco ve francouzštině. Tady se to přeložilo do češtiny. Ten tisk byl ale velice z technického hlediska špatný (smích). A tak já jsem musel nějak odhadovat smysl textu, protože to bylo mlhavý, ale takových je spíše v archivech spousta. Pokaždé když se Dílo atakovalo, no tak tady hned obrátili smysl, že je to dobrý. Nevěřící, věřící, nebo progresisti, když atakovali Dílo.

Já: Jak myslíte, že se s tím seznámili?

Petr Kopa: No, protože oni měli nastavené antény, aby se dozvěděli o všelijakých věcích, které probíhaly v západu. No tak Opus Dei bylo už tehdy velmi důležitý. Opus Dei nikdy nepůsobilo v krytu nebo jak to říct.

Já: V skrytu.

Petr Kopa: V skrytu, no tak tehdy už bylo spousta věcí publikovaných. Stačí jenom otevřít oči, no. Když je zájem, tak...

Já: Vy jste byl první, kdo byl vybraný do Československa?

Petr Kopa: No tak první ne. My jsme byli hned tři, kdo jsme přišli. To byl Dr. Lobo, Gustavo a já.

Já: V biografii jste psal o nějakém Američanovi, který už tady.

Petr Kopa: Jo ten přišel kvůli byznysu už dřív. Tady byl dřív a začal rekonstruovat Týnský dvůr.

Já: A to byl taky numerář?

Petr Kopa: Taky, taky. On přišel z New Yorku. Já myslím, že on přišel už dva roky předtím.

Já: Ještě za komunismu?

Petr Kopa: Ne ne to ne. Ale krátce po pádu komunismu se tady objevil.

Já: A vy jste teda přijeli v roce 1991?

Petr Kopa: Ano my jsme přijeli přesně ke konci září, protože 2. 10. bylo výročí založení Opus Dei. Jsme slavili spolu v Adria, taková restaurace na Národní třídě. Si pamatuju, že pro nás tady všechno bylo za babku. My jsme měli valuty a tehdy jsme dostávali hodně korun a ty ceny byly tady hodně nízký.

Já: Zanedlouho Vás přijel navštívit prelát.

Petr Kopa: Tehdy to ještě nebyl prelát. Přišel don Álvaro del Portillo. V únoru nebo v lednu 1992.

Já: To už ale byla osobní prelatura, ne?

Petr Kopa: Ne, teda jo máš pravdu. Já jsem si to popletl. Jasně prelatura byla prohlášena 1982.

Já: Je to běžná praxe, že prelát přijíždí do země, kde se začíná?

Petr Kopa: Ne, to není běžný. Běžný je, že ti lidi, kteří jdou někam začít Dílo, že jdou do Říma na tři dny se setkat s Otcem nebo prelátem, ale u nás to bylo, jak se říká, docela jinak. My jsme přišli sem a prelát přišel za náma. Byl s náma tři nebo čtyři dny. To popisuju v mé biografii, krátce co se tak stalo.

Já: Myslíte, že návštěva byl takový impuls, abyste začali?

Petr Kopa: No jasně to bylo obrovský. Například jenom to, že nám řekl, že máme hledat sídlo pro Dílo. Například. Já hned jsem se dal, možná jinak bysme neměli Na Baště, protože já jsem se hned dal do práce. Já jsem se hned dal do hledání a jsem našel spousta objektů a tohle byl ten, řekněme, užší výběr.

Já: Myslíte, že existuje nějaká sociální vrstva, na kterou se Opus Dei zaměřuje jako první, když přijde do nové země?

Petr Kopa: Opus Dei na celém světě se zaměřuje hodně na intelektuály. Na leaders, ale leaders spíše po stránce intelektuální než finanční. Proč? Protože oni mají veliký vliv na společnost a jsou schopní podle svých pozic jako profesori na univerzitách nebo velcí manažeři jsou schopní dělat obrovský apoštolát. Si můžeme představit, co to znamená například pro právníka. Právník, který je dobrý křesťan, může z toho dělat krásnou věc. Pomáhá lidem a nebude podporovat rozluky v manželství a takové věci. Tohle je takový trochu, jak se říká v němčině Schwerpunkt. Ale jinak samozřejmě je Opus Dei otevřené pro všechny lidi, kteří mají nějakou poctivou práci. Chtějí něco, někam život dotáhnout. Drtivá většina jsou to ženatí lidi, který mají rodinu a pak samozřejmě taky jsou hodně důležitý pro Dílo kněží. Zakladatel dokonce vytvořil pro kněze speciální Kněžskou společnost svatého kříže. A nejenom to. Dokonce před mnoha lety se postavila ta univerzita v Římě. Santa Crucis. Tam byli formováni, dá se říct tisíce kněží a pořád se formují dál. Na srdci Díla vždycky hodně leželi a leží kněží.

Já: S lidmi, s kterými jste sem přišel, jste je znal už předtím?

Petr Kopa: Ne, nikdy neviděl.

Já: Takže jste se poprvé uviděli až v České republice, nebo v Československu ještě?

Petr Kopa: Jo.

Já: Jak konkrétně vypadaly ty prostředky, kterými jste se snažil rozšířit povědomí o spiritualitě Opus Dei?

Petr Kopa: Tady?

Já: No tady v Čechách.

Petr Kopa: No to první bylo, když jsme jeli. My jsme organizovali nějakou výpravu do Říma, protože náš otec Josemaría Escriva de Balaguer byl nejdříve blahorečen. A to bylo 17.5. 1992. Jeli jsme tam s jedním autobusem, plno lidí. Samozřejmě ty lidi jsme nějak, nebyli to. No byl to normální průřez českého obyvatelstva. Všelijaký mladý, starý, ženy, muži, všechno, studenti. A bylo to, byla to taková velká akce. Pak jsme poznali postupně spoustu lidí, stovky a tisíce. Spousta z těch starších měli trochu problém chápat Dílo správně, protože tady katolík za komunistů byl reálně občan třetí třídy, řekněme. Věrný katolík dostával ty nejhorší byty a ty nejllepší práce. Například profesor Sousedík, velká autorita, světová, a tak on, samozřejmě byl tehdy mladý, pracoval v sanitárních věcech, montoval koupelny například a pak byl rehabilitován a studoval dál.

Já: Jak jste vnímal vlastně nastavení společnosti v Čechách vůči církvi po revoluci?

Petr Kopa: Já jsem vždycky měl ten dojem, že Češi respektují katolickou církev mnohem více než Švýcarsko, kde jsem dřív žil. Proč? Protože církev byla spolu s většinou Čechů pronásledována, nebo jak bych to řekl, nebo se s ní špatně zacházelo. Vznikla taková sympatie. Ateisti nemají žádný protirímský afekt, řekněme. To je takový terminus technicus ve Švýcarsku, v Rakousku trochu méně ale zejména v Německu. To je takový kolaterální plod reformy protestantské, no.

Já: Byla nejdříve nějaká oficiální komunikace s církví, než jste sem mohl přijet? Zařizoval jste to nějak?

Petr Kopa: No samozřejmě. Já mám za to, že v Římě, než jsme přišli, se domluvilo s tehdejším kardinálem, kdo to byl, Beran nebo?

Já: Teď nevím.

Petr Kopa: V roce 1991, 1992 byl tady, protože když přišel sem Álvaro del Portillo, tak samozřejmě šel navštívit kardinála, nebo arcibiskupa.

Já: Tak to teď nevím, no.

Petr Kopa: Ale to se rychle najde. Dílo nikdy nic nedělá, aniž by s tím souhlasila místní autorita.

Já: Takže ještě předtím, než jste přijeli už jako by byl souhlas?

Petr Kopa: No jasně.

Já: Byl český jazyk pro Vás nebo pro ostatní problém?

Petr Kopa:

Já: Pro ostatní to asi byl problém?

Petr Kopa: No pro ostatní to byl tvrdý oříšek, protože jsem vícekrát slyšel, že zejména pro Španěly nebo lidi, který mají románský jazyk, tak je to hrozně těžká ta řeč, ta čeština, jo. Oni chodili na univerzitu. Byli tam řádně zapsaní jako žáci a učili se češtinu, více hodin denně, jo. Podle nějaký metody a se pamatuju, že teprve po šesti měsících začínali trošinku blábolit (smích). Rozjížděli se pomalu, ale bylo to hodně těžký, no. Ještě dneska po třiceti letech, když trochu pozoruješ Španěly, když mluví tak.

Já: Tak jde to poznat, no.

Petr Kopa: Nejsou tak rychlí, no nemůžou, protože oni pořád ještě nechtěně vnitřně ještě, než něco řeknou v češtině, tak mají v sobě tu větu ve španělštině a musí to nějak přeložit. Trošičku myslím, že to tak nějak funguje, protože mluvěj a někdy se přetrhávají, ten proud, ten sled slova, protože musejí pořád přemýšlet. A chci říct, že ta čeština se vyjádřit, musí sami sobě dělat veliký násilí, což je samozřejmě hodně osobní. Někteří to umějí líp, některý méně. Taková výjimka je podle mě don Angel, ten mluví velice plynule slovenštinou. No ale to není moc normální.

Já: Byli jste nějak v kontaktu s tím Američanem, jak jste říkal ten Tom McDonough?

Petr Kopa: No ten Tom se vůbec nemohl naučit. On študoval, študoval. Mu to nešlo, nešlo. No, a to byl jeden důvod, proč se musel vrátit, no, nebo chtěl se vrátit, protože mu to nešlo no. Čeština je velice, je to kruťárna například pro Angličana nebo Američana. Všechno nejsou regule, všechno jsou výjimky a ...

Já: Navštěvoval Vás někdo pravidelně, někdo z Opus Dei, když už jste tady byli nějak?

Petr Kopa: No samozřejmě. My jsme na začátku byli část regionu Rakouska. Tam byl intenzivní kontakt samozřejmě. Oni jezdili sem nebo my tam, ale samozřejmě pak se vědělo, že ten jazyk je problém. Oni nemohli mluvit, neuměli češtinu, žádný nemohl přímo mluvit s lidma tady. V roce 2007 jsme přešli jako region, jako plnohodnotný region. Teď jsme přímo napojení na generální radu v Římě.

Já: Ještě spolu se Slovenskem?

Petr Kopa: Jo, samozřejmě. To je jeden region.

Já: Je nějaká základní aktivita, kterou dělá Opus Dei, aby jí poznali více lidí, který by se mohli stát věřícími Opus Dei? Někaká aktivita, která líp přiměje lidi, aby to poznali, třeba by se pak mohli stát.

Petr Kopa: Tyhle aktivity jsou ti známy. To jsou ty kroužky pro mladý lidi. Všechno, co souvisí, tam na Baště, kontakty, kamarádi a tak. Důležitý je mít na mysli, že Dílo nikdy nepůsobí, jak bych to řekl. Dílo zásadně jenom formuje a se stará o vlastní členy. To je ten apriori princip, ale ty samozřejmě přitahují své přátele k centru, takže se stará i o přátele taky. Tenhle kruh se víc a víc otevírá, nebo zvětšuje. Ale Dílo nikdy nepůsobí korporativně. Lidi v Díle nechodí spolu jako zástupci Díla. To neexistuje tohle. To je všechno hodně osobně, no. To je například (smích). Já se vždycky musím smát, že ještě dneska lidi, nebo lidi které znám, tak se mě ptají: „Hele, jaký postoj zaujímá Dílo vůči demokracii v Bavorsku?“ (smích) To je taková blbá otázka. Dílo nemá co zaujímat a vůbec nejde do takových věcí. Každý člen si pak dělá, co chce, že jo. Absolutní svoboda. Proto, samozřejmě důležitý je mít spoustu kontaktů a přes přátelství a tak, to je to nejlepší, protože samozřejmě víc a víc lidí nedůvěřuje médiím a tiskovin. Hodně se lže. To, co hluboce přesvědčuje jsou vždycky slova jednoho kámoše, který mu člověk může 100 % důvěřovat. To je, to má...

Já: Byla předtím nějaká formace, jak se začíná nový vikariát?

Petr Kopa: Ne. Zakladatel Díla vždycky říkal, že když se někde začíná, tak se musíme chovat jako malé kačeny, který najednou musí skočit do vody a plavat no. Nejde to jinak. To se říká ve španělštině: „*patos al agua*.“ V tom procesu se totiž naučí určitý věci, který souvisí se situací jedné konkrétní země nebo státu.

Já: Setkával jste se s nějakými reakcemi na Dílo, uvnitř třeba církve nebo i z té světské společnosti, jestli nějak, nějaký reakce, jestli byly negativní, nebo pozitivní třeba z uvnitř církve jste setkal s něčím?

Petr Kopa: Dílo ne vždycky je dobře chápáno v církvi, jsou spousta lidí, kteří se dívají na Dílo, buď lhostejně nebo to obdivují, ale nechápou. Mají předsudky, si myslí, že to je, nebo se říká, že Dílo má peníze. Samozřejmě vidějí krásný domy, které nepatří církvi, tak si plno lidí říká: „*Aha, odkud to berou*.“ Protože to se nevidělo, že se laici najednou sami umí žít, jo. Samozřejmě to nebylo dobré. V historii lidi mockrát využívali církve, aby získali časné výhody. A najednou jde vidět lidi, kteří říkají, že žijou pro Boha a mají hezký domy a mají hezký auta a pracují jako ředitelé bank nebo mají dobré pozice v životě, no tak je to podezřelý. Lidi nebo katolíci ne moc vzdělaný to nemůže chápat, protože jim chybí ten nadpřirozený horizont. Nemají místo, nemají žádnou vnitřní škatuli, kam to hodit, žádnou kategorii. A když není kategorie, tak lidi najednou začínají podezírat: „*Aha, asi takhle nebo takhle*.“ Dokonce (smích) jednou v jižní Americe jsem slyšel takový předsudek, že Dílo je bílá mafie v katolické církvi, mafia blanca (smích).

Já: Často jsem se setkal s názorem, že existují lidi, kteří jakoby slepě obdivují Dílo a jsou vlastně zaujatí a pak jsou ti, kteří jakoby špiní jenom Dílo a nevidí na tom vlastně nic dobrého, jestli byste třeba souhlasil s takovýmto pohledem.

Petr Kopa: No samozřejmě, ty, kteří špiní Dílo, je to katastrofa, protože se vlastně tím špiní oni sami, no, ve svém svědomí. To nemůžou jen tak, něco, co je doporučeno od Jana Pavla II. a dalších papežů, který podepsal dokument tý prelatury a tak. Žádný katolík si nemůže dovolit myslet špatně o Dílu jako celku, může si něco myslet o konkrétních členech. Víme, že v církvi konkrétní osoby mohou selhat a selhávají, no. I v takovém případě není dobré a je to hřích ta pomluva, i když je to pravda. Lepší je nemluvit špatně o nikom v církvi, jo.

Já: Za jak dlouho začali místní lidé žádat o přijetí?

Petr Kopa: No to potřebovalo nějaký čas. To začlo v 1991 a ty první přicházeli k Dílu 1997, myslím. Tak asi šest roků to trvalo. Šest sedm roků.

Já: Jak se seznámili tihle lidé s...

Petr Kopa: No to bylo. Já jsem na začátek, jsem tehdy byl mnohem mladší. Jsme rychle vytvořili klub. Jsme žili několik měsíců na Jungmannově 5, pak jsme se přestěhovali do Jinonic, tam jsme měli aspoň jednu garáž a v té garáži jsme vytvořili klub. Tam jsem organizoval dar 20 počítačů ze švýcarských bank, ujetých samozřejmě. No jo ale tehdy počítače to byla super přitažlivá věc. Lidi tam chodili, se hráli nebo se učili na počítači a pak byl fotbal a takový věci. Ne ale, byla tam spousta takových kluků, kteří přicházeli z arcibiskupského gymnázia. Já jsem si myslel, že asi tam najdeme ty správný, ale měli hodně klerikální mentalitu. Těžko chápali Dílo. Z těch žádné nakonec nepřišel. To je ale absolutní normálka, vždycky na začátku jsou věci těžký. Člověk musí vytrvat.

Já: Přišli nějakí členové ještě z ostatních zemí pomáhat tady?

Petr Kopa: Později přišel tady přišel Brazilec Ulbrich, Anselmo Ulbrich, který se vrátil, jak víš. A pak přišel Luis Gustavo, taky Brazilec.

Já: A to bylo tak přibližně v jakém roce? Tedy Luis Gustavo.

Petr Kopa: Luis Gustavo teda. Tak před patnácti lety. Do Slovenska přišla spousta lidí.

Já: Ještě jste zmiňoval z Caracasu, ten Quico nebo?

Petr Kopa: Z Caracasu přišel Quico, sem. A on se taky vrátil. Musel kvůli mamince, já nevím, nějaký problémy.

Já: Znáte nějaké důvody, proč se lidé vrací zpátky?

Petr Kopa: No takhle. Zakladatel vždycky říkal, že když se někdo v takové nové zemi necítí moc dobře, že mu to hodně vadí a tak dál, že je lepší, aby se vrátil. Vždycky je volnost se vrátit. A nikdy není obligo někam jít. Vždycky můžou člena Díla někam pozvat, ale když nechce, tak nechce. Se mu zdá, že je to pro něj moc velký sousto, no tak nemusí.

Já: Jsou nějaké osnovy, jak by měly vypadat centra Opus Dei? Jak by měly vypadat ty vnitřní prostory, jestli tam je něco, co by tam mělo být.

Petr Kopa: No nejsou žádný precizní. Normálně domy Díla, kde žijou výhradně numeráři, protože ty ostatní mají vlastní domov, že jo. Ti jsou ženatí. No tak to jsou numeráři, anebo v kolejích, tam žije spousta lidí, kteří nejsou z Díla, a to je k tomu určený. Jinak centra Díla, kde žijí jenom numeráři jsou domy nebo byty normální jako každé jiné byt. Malý rozdíl je jenom v tom, že tam bývá kaple, malá, protože tam se slouží denní mše. To je hrozně důležitý pro udržování vnitřního života, a to je všechno. A pak další důležitá věc je, aby to zařízení bylo vkusné, aby to bylo příjemný místo, protože když člověk usiluje o svatost, nemůže, to nefunguje uprostřed chaosu, nepořádku a špíny. Samozřejmě pokud ta špína, a to všechno je důsledek vlastní lenosti. V nějakým případě, když je zemětřesení, tak se může strpět takových chaos nějaký čas, než se to dá pořádku, ale stabilní situace žít v nepořádku a ve špíně, tak to neprospívá, vůbec. Člověk, když se dívá. Zajímavý v katolické církvi, například kostely jsou krásný, čistý, zametený a mají spoustu, dá se říct, že jsou luxusně vybavený, ale to je špatně, to je všechno pro Pána. Veškerý zlato, stříbro to je projev úcty k Bohu. To samý se může říct o kláštřích a

pak lidi doma, pokud můžou, tak se snaží, aby měli svůj vlastní domov nějak uspořádaný, aby to nebyl nějaký chlív.

Já: Stávalo se i tady v Čechách, že jak jsem si četl biografii zakladatele, tak často třeba se stali členy, ale pak vlastně odešli po nějaký době.

Petr Kopa: No samozřejmě. Ne všichni (smích). Řekněme, povolání to je, je to volná věc. Je to veliký privileg, ale to neznamená, že každý dokáže skutečně být věrný. Lidi se můžou unavit, nebo si najednou mohou myslet, že to není ono. Nevím, je to velice osobní. Já si myslím, že člověk, který byl v Dílu tak pět šest let numerář, jo. Ten zná Dílo tak dobře, že když odejde, tak proto, že se mu chce, nebo se může stát, že každý člověk je křehký jako suchý list, řekněme. Když například člověk nepečuje o vnitřní život, tak a začíná kultivovat určitý pouta, je napoután na peníze, na vlastní ego, to je to největší, tak odevzdání Bohu v Díle a zapomenout sám na sebe může být veliký problém. To jsou vnitřní procesy, to jsou ty procesy, jak se generuje ta nevěrnost, ale vždycky je možnost, že si to člověk uvědomí a přehodí kormidlo. Proto jsme právě svobodní, abychom tyhle věci mohli dělat.

Já: Znáte webovou stránku bývalých členů, který píše negativně o Opus Dei?

Petr Kopa: Samozřejmě jsou takoví, je jich málo, ale jsou. Jsou zahořklí, který si myslej, že to, co milovali najednou o tom musí mluvit špatně. Myslí si, že musejí varovat druhý, aby se nedostali do kontaktu s Dílem, protože je to špatný a tak. To jsou takový reakce, velice známý v církvi. Stejně jako jeden, který když byl v nějaké firmě vyhozen, no tak mluvil o firmě špatně, když byl vyhozen kvůli vlastním problémům, tak neuzná, že se flákal nebo, že někoho podvedl. No tak řekne, že je to špatný a s tím se ospravedlní. To jsou absolutně lidský věci, který byly vždycky v církvi.

Já: Co si myslíte, proč někdo natočil film jako Šifra mistra Leonarda, kde se v tom filmu líčí Opus Dei jako vatikánská mafie, nebo se ukazují šílený umrtvovací praktiky.

Petr Kopa: To byla taková karikatura, no. Taková blbost, ale zase nám udělalo hodně dobře v tom smyslu. Jak říkají profíci v reklamě, že je důležité, aby se o Vás mluvilo, špatný nebo dobrý. To nám udělalo takovou reklamu brutální. Protože lidé viděli. Lidi, který trochu myslej, nevěří filmu, jo. Koneckonců je to fiction. No tak dobře, je to fikce, že se mlátěj a dělají takový blbosti, ale chtějí vidět, kde je ta pravda Opus Dei. V určitým momentě stály fronty až čtyřicet televizních firem, stály fronty před dveřma zastoupení Opus Dei v New Yorku, takový velký, no velký mrakodrap. Já jsem tam byl jednou, 22 poschodí, krásná věc nová. Chtěli vědět, co je Opus Dei. A obrovským způsobem vzrostlo správný pochopení Opus Dei a nemálo lidí, řeklo, tak tohles to mě zajímá a se stali členy. A tak díky Da Vincimu Kódu spousta lidí přišlo k Dílu. Tak to je klasický případ z něčeho, co je zjevně špatný, vytáhnout dobrý věci. Člověk musí zůstat vždycky optimistický.

Já: Vlastně v Čechách díky tomu vznikla i bakalářská práce, kde psala jedna holka, že po zhlédnutí chtěla zjistit, co je to Opus Dei a napsala o tom práci.

Petr Kopa: Taky se hodně špatně mluvilo o křesťanech od samého začátku. Židi, kteří nechtěli akceptovat Krista, tak mluvili špatně, ne jenom o Kristu ale o všech, který ho sledovali. A vždycky ve všech časech to tak bylo. Tak.

Já: V jaký fázi rozvoje si myslíte, že je teď Opus Dei v Český republice?

Petr Kopa: No fáze. Řekněme, že je to v plenkách, protože a vždycky. Samozřejmě ten růst byl krásný, práce, co se dělala. Spousta lidí je v kontaktu s Dílem. Ale pořád je to malý plamínek, ale tenhle plamínek jednak vyzařuje světlo, a i když je malý, tak se lidi můžou orientovat, to teplo se necítí, ale vidí se ten plamínek a je to orientace, kterým směrem se má kráčet a tohle je dneska v církvi hrozně důležitý, aby někdo něco ukazoval, ale s tím, že se nevytahuje. Zůstává, kde je, tichý, dělá svou práci, ale je to alternativa, nebo určitý model, nebo pramen inspirace pro spousta lidí.

Já: Určitě jste měl možnost vidět země, kde je Opus Dei už více rozvinutý.

Petr Kopa: Nejvíce se to vidí ve Španělsku, v USA, v Mexiku, tam jsou tisíce a tisíce členů.

Já: Jak by to vypadalo jinak, kdyby to už bylo rozvinutý?

Petr Kopa: To by bylo mnohem hodně lepší. Protože Opus Dei jenom dává formaci, křesťanskou a lidskou, ale představ si, co by to mohlo znamenat pro Česko, kdyby byly tři tisíce členů Díla, numeráři, supernumeráři. A každý by se snažil uskutečňovat Boží vůli ve svém životě, maximálně. To znamená apoštolát, to znamená pomáhat druhým. Jak by vypadala politika? Řekněme, že jen 50 jsou v politice. Jak by to bylo? Snad trochu líp. A každý pak dělá věci a myslí, jak on to vidí, ale to neznamena, že více lidí nemůžou být ve shodě. Možná by jsme vůbec neměli. Velký problémy by třešb vůbec neexistovaly. Naopak zlo působí tak mohutně, protože dobrý lidi jsou slabí a je málo těch, kteří se chtějí exponovat a pak samozřejmě to zlo má volný terén pro sebe. A působí skrze parlamenty a sněmovny. Odhlasujou blbý zákony, velice špatný. Proti rodině, proti dětem, sexuální atak. Taková velká mafie zla. Ja si myslím, že Evropská unie, ne všechno ale ty věci, které propagujou, jsou špatný. No to jsou gayové, sexuální výchova dětí a tak dále, katastrofy. To je možný jen proto, protože každý mlčí a nechá to být. Každý si myslí: „*No snad se to nějak vyřeší.*“ Nějak vyřeší, to nefunguje! Tak si to myslela spousta Němců, když Hitler víc a víc nabýval na síle. Mysleli si, daleko nedojde, no uvidíme. A žádný nic nedělal a najednou chtěli něco udělat a už bylo pozdě. Už ta mocenská mašinérie byla postavená a se začali pronásledovat všichni, kteří byli proti Hitlerovi, postrkaný do koncentračních táborů, vlastní Němci, jo. Byli ti první, kteří dostávali namláceno přes hlavu a byli zabití po tisících. To snad se neví, ale ti první oběti byli samí Němci. To jsou ty malý krůčky, který když člověk zanedbává, že snědl salám, salame taktik. Pomalinku a jakoby se nezdá a pomalu a ono najednou je klec postavená a co lidi můžou dělat. Tak se to stalo spoustakrát v církvi a nejenom v církvi ale i v dějinách. Taky komunismus. Na začátku se mohl zastavit, ale nebyla k tomu, bylo to těžký no. Najednou oni měli zbraně, velká část vojáků byla pod vlivem komunistů. Začali hned budovat mocenskou mašinérii.

Já: Chtěl byste na závěr nějak to shrnout?

Petr Kopa: (smích) No důležitý je, aby každý skutečně žil pro Boha. Dílo jenom chce to intenzivně připomenout. Dílo je velice rádo, když se daří jakýkoliv iniciativě ve službě církvi. Dílo si v žádným případě nesmí myslet, ani žádnéj z Díla, že on to umí líp než druzí. Problém je, že spoustakrát, ti druzí nemají nikoho, který by jim něco ukázal a tak. Je spousta dobrých lidí, i když jsou to předsudky někdy. Nejhorší je vlastní slabost, vlastní hříšnost, která brzdí všechno.

2.1.Příloha č.2.1.: Výpovědi bývalého člena Opus Dei, Antonína Steinhausera, který byl členem od prosince roku 2007 do 19. března roku 2011.²⁸⁴

Antonín Steinhauser přišel poprvé do kontaktu s Opus Dei, když mu bylo méně než deset let. Přidruženým se stal v prosinci roku 2007 a členem přestal být 19. března 2011. Celkově je držitelem tří doktorátů. Velký i malý doktorát má z informatiky na Matematicko-fyzikální fakultě Univerzity Karlovy. Malý doktorát vystudoval na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Momentálně pracuje v Kalifornii ve společnosti Google.

Jak jste se seznámil s Opus Dei?

Skrze rodiče, kteří mě posílali na tábory a další náborové akce do Opus Dei.

Jak na Vás Opus Dei působilo?

V některých otázkách sympaticky. Například předstíranou věrností k Církvi, která je bohužel spíše verbální než skutečná, protože Opus Dei se kanonickým právem a učením Církve vůbec netrápí, pokud tyto zdroje akcidentálně nepodporují její vlastní agendu. Skutečná loajalita lidí zapojených do Opus Dei je jenom k Opus Dei, nikoliv k Církvi, o jejímž učení mívají často velmi zkreslené a selektivně povrchní představy ilustrující jejich dezorientaci a absenci skutečného zájmu. Totéž platí o mnohých projevech zbožnosti, které jsou formálně tradičními katolickými projevy zbožnosti. Ty mě také přitahovaly. A zároveň na mě působilo Opus Dei určitým sociálním pozlátkem, které je ale rovněž pěstováno na vnější dojem. Falešnost obojího jsem identifikoval až později.

Co bylo nakonec důvodem, že jste se rozhodl stát numerářem?

Nestal jsem se numerářem, nýbrž přidruženým, protože koftám, což bylo překážkou pro to, abych se stal numerářem, protože mě nepovažovali za dostatečně reprezentativního. Nechali mě ale kvůli tomu bydlet v centru o rok déle než ostatní studenty, ačkoliv tam jinak bydleli jenom numeráři. Důvodem mého rozhodnutí bylo, že jsem chtěl bydlet na jejich koleji v průběhu celého studia (vystudoval jsem totiž paralelně matfyz a právnickou fakultu, čímž jsem byl dost vytížený), což bylo zároveň požadavkem toho, abych neměl problémy s rodiči, kteří mě do Opus Dei velmi tlačili, hlavně otec supernumerář (a já jsem byl tehdy příliš zbabělý na to, abych v průběhu studia riskoval problémy s výživným), a také neustálým pobízením ze strany zapojených do Opus Dei, které jsem tehdy naivně považoval za určité náboženské autority a moudré lidi, v čemž můj úsudek v té počáteční fázi naprosto selhal. Také jsem ale prvních několik měsíců zvažoval, jestli by moje angažmá v Opus Dei nemohlo pokračovat dlouhodobě. Byla to pro mě otevřená možnost. Všechny podstatné povinnosti přidružených mi totiž úmyslně zatajili před vstupem, a když mi je pak začali postupně předkládat, tak mi začínalo být postupně jasné, že něco takového pro mě nemá dlouhodobou perspektivu. Až mnohem později jsem zjistil, že Opus Dei je objektivně podvodnou organizací, nikoliv jenom nevhodnou pro mě osobně.

Jakou úlohu myslíte, že má zakladatel v životě věřícího Opus Dei?

Z praktického hlediska je důležitější než Ježíš Kristus. Je to kultovní postava s naprosto vylhanými životopisy (např. od Vazqueze de Prada, což je takový standard, od něhož ty kraviny pak nekriticky opisuje většina ostatních pseudohistoriků Opus Dei) nebo spíše takovými hagiografiemi, ze kterých je vycenzurováno cokoliv negativního a mnohé pozitivní aspekty jsou v nich nesmyslně překroucené, případně rovnou vymyšlené. Takto se mimochodem přistupuje k veškeré historii Opus Dei, že je systematicky průběžně cenzurována, všechno potenciálně negativní je v ní zahlazováno a naopak pozitivní aspekty buď zveličovány nebo vytvářeny z ničeho. Věřící Opus Dei rozhodně berou názory Monsignora Escrivy mnohem vážněji než například papežské magisterium nebo než Bibli. A cpou ho úplně všude. Respektive nikoliv skutečného historického Monsignora Escrivu, ale tu jeho falešnou

²⁸⁴ Korespondence proběhla internetovou formou, neboť Antonín Steinhauser žije v Americe.

pověst. Názory Monsignora Escrivy (tzv. Ducha Díla) považují za zjevenou doktrínu, tudíž neomylnou a neměnitelnou, něco jako pro katolíky je třeba Evangelium. Rozdíl je nicméně například v tom, že Bible je veřejná, zatímco zakladatelské dokumenty Monsignora Escrivy jsou v zásadě utajované a vytahují se jenom selektivně a účelově. Značná část těchto jeho názorů je přitom samozřejmě teologicky chybných, často odporují učení Církve a někdy jsou i přímo heretické. Kvůli utajování dokumentu reprezentujících Ducha Díla totiž nikdy neprošly žádnou alespoň trochu seriózní teologickou oponenturou a sám Monsignor Escriva nebyl moc dobrým teologem ani právníkem. Uvnitř Opus Dei jakákoliv oponentura samozřejmě nepřichází v úvahu. Zpochybňovat kterékoliv výroky Monsignora Escrivy je považováno za něco mezi svatokrádeží a rouháním, což je vzhledem k údajné zjevené povaze tzv. „Ducha Díla“ naprosto logické. Je to totiž analogické, jako kdyby katolík například tvrdil, že v Bibli nebo v dogmatických definicích jsou hereze. Tím by úplně rozbil ten katolický axiomatický systém stejně jako každý, kdo kritizuje názory Monsignora Escrivy, rozbíjí axiomatický systém onoho Ducha Díla.

Myslíte, že existuje sociální vrstva, na kterou se Opus Dei zaměřuje jako první, když přijde do nové země?

Ano. Lidé, ze kterých se dají tahat peníze a parazitovat na jejich sociálním kapitálu. Sociální vrstvy, jejichž příslušníci tohle neposkytují (protože jsou chudí a zároveň nejsou ničím významní), Opus Dei reálně vůbec nezajímají. Hlásání Evangelia chudým je pro Opus Dei naprosto cizí koncept. Pokud se dělají nějaké akce zaměřené například na návštěvy v nemocnicích, tak z toho vždycky kouká instrumentalista, neautentičnost a následně i kontraproduktivita takového počínání, alespoň nakolik se to týká těch, jimž by to mělo jakoby pomáhat. Opus Dei jde vždycky napřed po penězích a po sociální prestiži a teprve podle toho si vybírá lidi. Pokud někdo má alespoň jedno z toho nebo alespoň realistický potenciál to časem obstarat (například pro svůj nízký věk), tak je potenciální kořistí pro Opus Dei. Jinak nikoliv. V této selektivitě je Opus Dei velmi zásadovou organizací. V druhé řadě se Opus Dei specificky zaměřuje na děti a adolescenty do nějakých 25 let, protože bývají naivnější a lépe manipulovatelní než zralejší dospělí lidé. To byl i můj případ, protože mě ulovili v 19 letech. Je mnohem snazší vymýt mozek dítěti nebo adolescentovi, speciálně pokud pochází z dysfunkční nebo alespoň upjaté rodiny, než vymýt mozek skutečně dospělému člověku, který v životě už něco zažil a dokázal, odpovídá sám za sebe, a má tudíž nějaké životní zkušenosti. Například numerářem se nemůže stát člověk starší než okolo těch 25 let. Myslím, že je to zdokumentováno ve *Vademecum del Gobierno Local* nebo v nějakém podobném interním předpisu. Numerářům jsou přitom vyhrazeny relevantní řídicí funkce. Supernumeráři a přidružení nemají šanci Opus Dei nijak výrazně ovlivňovat.

Jak konkrétně vypadaly prostředky, kterými jste se snažil rozšířit povědomí o spiritualitě Opus Dei?

Napřed jsem věřil kněžím Opus Dei, ředitelům center a dalším lidem, kteří v nich bydleli. Ti mi systematicky lhali ve všem podstatném, takže jsem měl naprosto zkreslené a nesmyslné představy. Skutečně jsem se začal o spiritualitě Opus Dei vzdělávat teprve z originálních interních zakladatelských dokumentů Monsignora Escrivy a z pozdějších interních instrukcí (např. *Vademeca*, historické stanovy, neustále přepisované vnitřní katechismy, které si vzájemně odporují, protože každá nová verze se musí akomodovat k průběžnému přepisování historie a zároveň popírání a retušování tohoto přepisování atd.), které unikly a byly zveřejněné už před více než deseti lety například *opuslibros.org*, *odan.org* nebo *opus-info.org*. Na těchto webech jsem také poprvé narazil na realistická osobní svědectví o Opus Dei, která velmi korespondovala s mými vlastními zkušenostmi.

Cítil jste nějaký tlak, abyste získával nové členy?

Samozřejmě. To byl asi vůbec hlavní tlak ze strany ředitelů i kněží, ačkoliv ne jediný. Nejsou to mimochodem členové, protože členy Osobních prelatur mohou být pouze kněží a jáhni (Kanony 294-297 Kodexu kanonického práva). Tohle je zrovna jeden z institucionálních podvodů Opus Dei, tvrdit laikům smluvně spolupracujícím s prelaturou, že to jsou její členové. Od vydání buly *Ut sit validum*

v roce 1982 je Opus Dei osobní prelaturou a laikové tudíž nemohou být členy Opus Dei. A jelikož nejsou jejími členy, tak například nemají co poslouchat autority Opus Dei co do vedení vlastního duchovního života. Letos na tohle téma papež dokonce vydal objasňující Motu Proprio implicitně odsuzující dezinformace šířené Opus Dei.²⁸⁵ Rok předtím vydal tentýž papež podobnou instrukci upozorňující na mnohé rozpory Kodexu partikulárního práva Opus Dei s univerzálním církevním právem a nařídil jejich nápravu, k níž ani po 18 měsících nedošlo.²⁸⁶ Nicméně i předchozí kratší znění dotyčných kanonů Kodexu jednoznačně vylučovalo laiky z členství v osobních prelaturách. Osobní prelatury byly vždycky čistě klerikálními sdruženími charismatické povahy a členství v nich vznikalo jedině skrze inkardinaci.

Jaké vztahy panovaly uprostřed Opus Dei?

Velmi strojené, manipulativní, skrze zákaz přátelství (tzv. partikulárního přátelství, což je ve skutečnosti každé skutečné přátelství, protože každé přátelství je z povahy věci partikulární) je celý způsob vztahování se v Opus Dei artificiální a to vede mimo jiné k sociální deprivaci a posléze k emocionální zploštělosti všech zúčastněných. Pár let to lze zakrývat přetvářkou a humorem, ale dlouhodobě tam vydrží jako numeráři a přidružení hlavně lidé s poruchami osobnosti nebo infantilizované loutky s vymytým mozkiem. Ostatní lidé jen za cenu nesmyslného utrpení. Pro psychicky zdravé lidi to je velmi depresivní prostředí, zvláště v dlouhodobém horizontu, a proto se v něm také tak často zneužívají farmakologické psychiatrické prostředky, bez nichž by se dotyční psychicky zhroutili nebo odešli navzdory onomu vyhrožování peklem, které je neustále (alespoň implicitně) přítomné. Zároveň je ale vnitřní vztahování v Opus Dei velmi triumfalistické a založené na gnostickém narativu, že jsme ti jediní moudří a spravedliví a zbytek Světa je dezorientovaný a zkažený. To vede k institucionálnímu lhaní a ke společnému překrucování historie a vůbec reality Opus Dei. Z tohoto hlediska je Opus Dei obyčejnou sektou. Specifikem Opus Dei je zákaz se bavit o osobních věcech s kýmkoliv jiným než s řediteli a kněžími a ti tyhle informace pak instrumentálně zneužívají bez souhlasu těch, kteří jim je svěřili, a to v první řadě k jejich dalšímu manipulování. Úmyslně jsou tímto mechanismem budovány asymetrické vztahy a tahle umělá nerovnováha je potom zneužívána proti těm, kdo se svěřují, což přidružení skoro nikdy nevědí (pokud to nenastudovali z těch uniklých dokumentů například z Opus Libros), protože se neúčastní řízení Opus Dei. To je vyhrazeno jenom malé podmnožině numerářů, kteří jsou sami už předem dostatečně zkompromitováni účastí na tomto věrolomném zacházení s důvěrnými informacemi.

Jak si myslíte, že je Opus Dei vnímáno společností a proč?

Většinou je vnímáno jako sekta a to oprávněně. Má všechny charakteristiky sekty, jediným netypickým prvkem je uznání ze strany Církve, ačkoliv tedy v úplně jiné formě než na co si Opus Dei hraje (de-iure charismatické sdružení kleriků vs. de-facto hierarchická paralelní církev, která nejenom zahrnuje laiky, ale hrají si i na tzv. „laickou spiritualitu“ a „laickou mentalitu“, což je pro charismatické sdružení kněží naprostá bizarnost). Část společnosti Opus Dei považuje za solidní konzervativní pravověrnou katolickou organizaci. To bývá založeno na osobní zaujatosti skrze propojenost s Opus Dei, na nedostatku informací, na neschopnosti elementárně kriticky pracovat s informacemi, na dogmatické víře v propagandu Opus Dei nebo na fragmentovaném vnímání reality, protože Opus Dei vynakládá obrovské mediální úsilí, aby bylo právě takto veřejně prezentováno. Stačí si přečíst například ty idiotské hagiografie na Monsignora Escrivu, v nichž není ani slovo o jakýchkoliv jeho negativěch, kterých přitom v realitě bylo víc než dost, aby si člověk udělal obraz o poctivém zacházení s informacemi uvnitř Opus Dei. Další část společnosti vnímá Opus Dei také zkresleně tím, že mu přikládá kvality (například politickou moc nebo vliv uvnitř Církve), kterými Opus Dei v dnešní době disponuje pouze v reziduální

²⁸⁵ https://www.vatican.va/content/francesco/it/motu_proprio/documents/20230808-motu-proprio-prelature-personali.html

²⁸⁶ https://www.vatican.va/content/francesco/en/motu_proprio/documents/20220714-motu-proprio-ad-charisma-tuendum.html

míře, pokud tedy vůbec. To fungovalo víceméně jenom ve Frankistickém Španělsku v tom falangistickém období a za pontifikátu sv. Jana Pavla II.

Co si myslíte o praktikách tělesného umrtvování v Opus Dei?

V zásadě bych proti tomu nic neměl, pokud by si lidé, kteří tohle povinně provozují, nehráli na laiky a netajili se tím, že to provozují. Je to tradiční řeholnická asketická praktika. Laici to také mohou provozovat, ale jedině dobrovolně mimo ty de-facto řeholní regule. Ještě horší je systematické obelhávání rekrutů, tedy že se člověk dozví o těchto povinnostech (a dalších povinnostech například finančního nebo ekonomického rázu), až když uzavře s Opus Dei smlouvu o spolupráci jako numerář nebo přidružený. To je obyčejný podvod spočívající v účelovém zatajení rozhodných informací.

Jakým způsobem Opus Dei získává členy? Jedná se vždy i nenásilnou formu?

Opět – nejedná se o členy ani o žádný ekvivalent nebo analogii členství. Laici mohou pouze smluvně spolupracovat na specifických apoštolských projektech osobních prelatur, jinak nemohou mít s osobními prelaturami co do činění. Smluvní povinnosti laiků vůči osobním prelaturám musí být navíc transparentní a nesmí zahrnovat v první řadě hierarchickou poslušnost, protože ta je vyhrazena jedině jejich ordinářům, tedy diecéznímu biskupovi a papežovi. Opus Dei nesplňuje ani jedno z těchto kritérií. Členem Opus Dei se člověk stává jedině jáhenským svěcením a inkardinací do této prelatury. Násilí se při rekrutování podle mě nepoužívá, nebo alespoň o tom nevím a obecně mi to vůbec neseďí. Na to jsou sektáři z Opus Dei podle mě moc velcí zbabělci. Vždycky to ale stojí na manipulacích, na netransparentním jednání, na vylhaném předstírání jisté znalosti Boží vůle, která nemá se skutečnou Boží vůli nic společného, a na systematickém zatajování rozhodných skutečností, které má člověk právo vědět předtím, než se rozhodne. Velmi často bývá přítomno i citové vydírání. A pak takto polapenému člověku křivě zpětně vnucují, že jeho údajné povolání má Božský původ, takže ho musí následovat, jinak skončí v pekle, ačkoliv obsah takto získaných povinností nikdy svobodně s plným vědomím neodsouhlasil. I samotné přátelství je používáno zcela instrumentálně. Je nařizováno navazovat (fakticky spíše předstírat) přátelské vztahy s lidmi, kteří by mohli být dobrými kandidáty, a pak je důvěra v rámci takto účelově vytvořeného přátelství zneužívána k vynášení informací a k týmové spolupráci na tom, jak danou oběť účinněji manipulovat.

Neodcizují se členové vlastním rodinám?

Odcizují. To ale dělá každá sekta, že musí u svých rekrutů redukovat všechny funkční sociální kontakty, aby byli donuceni uspokojovat své sociální potřeby co nejvíce skrze sektu a v rámci tohoto uspokojování mohlo být realizováno vymývání mozků a sektářská fanatizace. Pokud by numeráři mohli například udržovat normální důvěrné rodinné vztahy se svými skutečnými rodinami, tak by bylo většinou velmi těžké, ne-li nemožné, dosáhnout jejich potřebné fanatizace a dehumanizace, tedy přimět je k tomu, aby s lidmi zacházeli naprosto instrumentálně, tak jak se to provozuje v Opus Dei. Výjimkou jsou pochopitelně rodinní příslušníci, kteří mají ještě více vymyté mozky a jsou fanatičtější, takže je lze používat jako dodatečnou sociální páku a zbraň k pacifikaci dotyčných lidí zapojených do Opus Dei. Z mého duchovního vedení například jeden kněz z Opus Dei vynášel informace k mému otci, který je pak používal proti mně, čímž se snažili dosahovat toho, abych byl poslušnější. Takže tam k odcizování bohužel nedocházelo, dokud jsem z Opus Dei neodešel. Jiným tématem jsou supernumeráři, ale supernumeráře stejně nikdo nebere vážně a o Opus Dei a fungování Opus Dei většinou nevědí vůbec nic relevantního. Vědí toho ještě mnohem méně než přidružení a běžní numeráři mimo vedoucí funkce. Supernumeráři fungují většinou jenom jako naháněči a dojně krávy na peníze a pokud jsou schopni se v centru přetvařovat, tak nikoho nezajímá, co si dělají mimo centrum, dokud odevzdávají peníze. Jelikož v Opus Dei nehrají žádnou podstatnou roli, nemusí být tolik podrobováni té sektářské fanatizaci a tudíž není apriori potřebné je odřezávat od jejich rodin na rozdíl třeba od těch numerářů.

Jaký je život v celibátu uprostřed světa?

Nic takového nefunguje. Numeráři i přidružení mají povinnost žít jako řeholníci se vším všudy až na pár prakticky bezvýznamných formalitek. Akorát se vůči řeholnictví jednak křečovitě verbálně vymezují a jednak na rozdíl od skutečných řeholníků nemají práva řeholníků přiznaná kanonickým právem. Mají sjednocení řeholnických a laických povinností bez práv odpovídajících kterémukoliv stavu. Takže jsou takovou specifickou třídou novodobých otroků, což je asi nejlépe vidět u tzv. numerářek-služek, jejichž údajným nadpřirozeným laickým povoláním jsou celoživotní bezplatné domácí práce v centrech Opus Dei. Nedá se žít uprostřed Světa, rozhodně tedy ne běžným laickým životem, jak nesmyslně tvrdil Monsignor Escriva, když má člověk každý den 3 hodiny tzv. norem zbožnosti, neustále je bez peněz, ačkoliv vydělává třeba dost, protože musí všechno odevzdávat a kasa je každou chvíli prázdná, musí si psát seznamy výdajů, neustále je přetěžovaný nesmyslnými povinnostmi v centru, aby neměl čas přemýšlet, v 8 hodin večer musí být v centru na večeři. Přitom si musí hrát na laika. Od začátku do konce to je opět křivé naznačování, do kterého jsou numeráři a přidružení nuceni. Tomu odpovídá i to, že Monsignor Escriva až do roku okolo 1958 neměl problém veřejně přiznávat, že numeráři žijí stejně jako řeholníci. Otočil a začal sepsovat různé antedatované dokumenty o opaku, až když Opus Dei přestalo být coby sekulární institut v rámci Církve exkluzivní.

Co pro Vás znamenaly normy, jež jste musel v Opus Dei vykonávat?

Především projev pelagianismu a farizejství. Zpočátku jsem se snažil to brát vážně, ale neustálý tlak na enormní kvantitu a úplné ignorování kvality mi je naprosto znechutilo. O tomto tématu jsem před pár lety napsal článek v češtině.²⁸⁷

Cítil jste se v Opus Dei svobodně?

Nikoliv. Je to víceméně taková školka pro dospělé. Zacházejí s numeráři a přidruženými jako s nesvéprávnými malými dětmi. Neustálý mikromanagement jejich životů až do nejmenších detailů. Zároveň příkazy, které jsou svou povahou vnitřně rozporné, takže nespílitelné, nebo alespoň nespílitelné pro svůj enormní objem, což vede k neustálému pocitu viny. Společně s prolamováním vnitřního fóra je potom tento pocit viny hlavním hnacím motorem zneužívání svědomí, což je primární instrument mocenského řízení Opus Dei. Opus Dei naprosto fundamentálně pohrdá lidskou svobodou jako takovou, ačkoliv okázale navenek prohlašuje opak. Skrze dokonale gumovou definici hierarchické poslušnosti ve stanovách (protože všechno nějak alespoň nepřímou souvisí s duchovním životem) ředitelé mohou nařizovat, cokoli jim zlíbí. Není přitom respektováno ani vnitřní fórum, což je v rozporu s kanonickým právem, podle něhož má člověk povinnost vyjevovat své svědomí pouze ve zpovědi-např.²⁸⁸ V Opus Dei jednoduše neexistuje povinné oddělení mezi hierarchickým řízením a duchovním vedením. Všechno se slévá dohromady a informace vyhrazené pro duchovní vedení jsou zneužívány v rámci hierarchické poslušnosti. Fakticky je ve jménu poslušnosti velmi omezen dokonce i výběr zpovědníků, což je opět v rozporu s kanonickým právem, konkrétně s kánonem 991 CIC.

Co bylo nakonec důvodem, že jste se rozhodl z Opus Dei odejít?

Identifikace podvodného charakteru celé instituce všudypřítomných rozporů mezi vylhanou rétorikou navenek a nesnesitelnou a abusivní realitou uvnitř. Respektive samotný odchod (tj. neobnovení dočasné inkorporace na svatého Josefa) byl způsobený tím, že jsem se nesnesl s řediteli a s kněžími, kteří mi neustále lhali, vynášeli na mě informace a zneužívali je, a tím, že povinnosti přidružených jsem považoval za přemršťené a nebyl jsem ochotný je plnit. Považoval jsem je za něco, co jsem nikdy svobodně neodsouhlasil a v čehož Božský původ jsem nevěřil. O několik let později, když jsem skrze

²⁸⁷ <https://www.slideshare.net/OpusDei2/farizejsk-pojet-zbonosti-v-uen-svatho-josemari>

²⁸⁸ <https://exopus.wordpress.com/indice/varios/decreto-%C2%ABquemadmodum%C2%BB-de-leon-xiii-17-xii-1890/>

sebevzdělávání zjistil, že jde jednoznačně o institucionální selhání Opus Dei, nikoliv o osobní selhání několika jednotlivců, jsem teprve úplně ukončil kontakty s Opus Dei.

Jak se zpětně díváte na své členství v Opus Dei?

Víceméně ztracený čas. Strávený s neobvykle amorálními, patologicky prolhanými a bezskrupulózními lidmi, kteří delegovali své svědomí na destruktivní sektu a s ní spojenou ideologii. Ve jménu toho jsou posedlí predátorským zacházením s lidmi, nemají problém si neustále vymýšlet nehorázné nesmysly a pak je do úmuru slepě papouškovat jeden po druhém a zneužívat náboženství k ohýbání a ovládnutí svědomí jejich naivních obětí. Sám jsem se jimi bohužel nechal napálit. Naštěstí jsem to poměrně rychle napravit a poučil se z toho, ale rozhodně to za tu zkušenost nestálo.

Co si myslíte, že Vám Opus Dei do života dalo a je něco, co Vám vzalo?

Naučil jsem se španělsky a latinsky a něco i z teologie, nicméně se jednalo většinou o indoktrinaci v nejhrošším smyslu slova, takže to jsou z větší části zideologizované nekritické blbosti postrádající jakoukoliv vědeckou strukturu, na nichž tudíž nelze seriózní teologii stavět. Naopak jsem si musel zvyknout od nich abstrahovat. A také jsem se naučil o něco lépe identifikovat toxické a bigotní lidi a vyhýbat se jim za každou cenu. Vzalo mi jednak skoro čtyři roky života a jednak určitý životní optimismus, že jsem od té doby podstatně cyničtější než předtím. Také rozhodně nejsem příliš spontánně zbožný, jak jsem dříve býval. Ve srovnání s jinými oběťmi Opus Dei jsem ale dopadl asi stále ještě relativně dobře, protože jsem toho času neztratil zas až tolik, nezničilo mě to profesionálně ani ekonomicky a v rámci rodinných vztahů to pro mě bylo katalyzátorem k ukončení nefunkčních nebo přímo dysfunkčních rodinných vztahů a k reorientaci na ty funkčnější. To, že jsem se setkal s takto koncentrovanou formou mojí vlastní dehumanizace na mě tudíž mělo i určitý katarzní a imunizační účinek.

Na závěr můžete říct, co byste ještě rád řekl o Opus Dei, co nebylo vyslovené v otázkách.

Opus Dei je velmi podobné Legionářům Kristovým co do sektářského charakteru obou organizací, co do pohrdání lidskou svobodou i co do kultu osobnosti postavy zakladatele. Legionáři Kristovi byli také protěžovaní velmi neprozíravým přístupem sv. Jana Pavla II. podobně jako Opus Dei. Pro detailnější informace o Opus Dei doporučuji knihy *Tras el Umbral* od Maria del Carmen Tapia, což je osobní svědectví o Monsignoru Escrivovi od jedné z jeho blízkých spolupracovnic, nebo *Opus Dei as a divine revelation* od EBE. To je pro změnu velmi detailní a kvalitně ozdrojovaný teologický rozbor doktríny Opus Dei a všech jejich nejpodstatnějších vnitřních rozporů. Tyto dvě knihy pravděpodobně nejvíce rezonují s mými zkušenostmi s Opus Dei a s mým chápáním teologických defektů této organizace.

2.2. Příloha č.2.2.: Výpovědi bývalého člena Opus Dei, Pavla Pernicy, který byl členem od prosince roku 2009 do 19. března 2015.²⁸⁹

Členem Opus Dei byl Pavel Pernica od svých 16 do 21 let. Vzděláním je dopravní inženýr a profesně se věnuje telekomunikacím. Žije v Praze.

1) Jak jste se seznámil s Opus Dei?

Přes kamaráda, který mě pozval na Klub (pro žáky ZŠ) někdy v roce 2005.

2) Jak na Vás Opus Dei působilo? Zde svoji odpověď rozdělím na dvě části:

a) Před vstupem do Díla na sklonku roku 2009 jsem k Dílu po personální i institucionální stránce velmi vzhlížel. Oslovovala mne komplexní práce s lidmi, kteří do Díla docházeli. Líbila se mi náplň civilních i duchovních aktivit. Přišlo mi, že v Díle potkávám velké množství osobnostně atraktivních osob. Dá se

²⁸⁹ Korespondence opět proběhla internetovou formou.

řici, že jsem měl díky tomu velké množství pozitivních vzorů, které jsem si mohl přenést do různých aspektů svého vlastního života.

b) Bohužel po vstupu do Díla jsem začínal postupně zažívat (podrobněji viz odpovědi na další otázky), co Opus Dei ve skutečnosti je a dodnes když známým, kteří na formaci do Díla docházeli, vyprávím, co jsem zažil v Díle jako přidružený, jen těžko mi mnozí z nich dokáží uvěřit. Období, kdy jsem byl přidruženým, hodnotím jako pokus o likvidaci lidské duše.

3) Co bylo nakonec důvodem, že jste se rozhodl stát numerářem?

Byl jsem přidruženým s ohledem na rodinnou situaci, která neumožňovala v dlouhodobějším horizontu být pro Dílo disponibilní jako numerář. Můj vstup do Díla byl pohledem tehdejší doby přirozeným krokem, protože se mi v prostředí Díla líbilo a člověk měl tendenci jeho myšlenku šířit dál, nicméně v 16 letech na takto zásadní životní krok není člověk samozřejmě vyzrálý. Vyzrálost, odpovídající úroveň duchovního života či existence povolání do Díla, to jsou věci, které se bohužel při vstupu do Díla u zájemců vůbec neposuzují, tudíž do Díla může vstoupit prakticky kdokoliv. Stačí jen aktivně docházet na formaci a vnějškově působit jako slušňák.

4) Jakou úlohu myslíte, že má zakladatel v životě věřícího Opus Dei?

Je to ten nejšílenější kult, který jsem kdy v životě zažil. Každý z nás má nějaký vzor a je přirozené, že člen instituce katolické církve si bude připomínat a nějak „zdravě uctívat“ odkaz svého zakladatele. Nicméně takto extrémistické, iracionální a zaslepené uctívání ne osoby, ale dokonalosti zakladatele Opus Dei, je něco, s čím jsem dosud nikde jinde nesetkal. Ano, opravdu nikde jinde jsem se dosud nesetkal s tím, aby byť svatořečená osoba byla uctívána rétorikou, že 75 let života tohoto světce bylo bez jeho jedné jediné chyby. Jsme lidé a z povahy své přirozenosti nejsme dokonalí a průběžně selháváme ve věcech malých i velkých, avšak když otevřete jakýkoliv text o životě zakladatele Opus Dei, nedočtete se o tom, že by tento člověk udělal jednu jedinou věc špatně či měl jednu jedinou špatnou vlastnost. Tohle je vlastně jeden z podstatných argumentů, na základě kterého Opus Dei považuji za voluntaristický teologický fake (další odůvodnění dále), který má k Bohu v katolickém pojetí daleko asi tak jako Pluto ke Slunci.

5) Myslíte, že existuje nějaká sociální vrstva, na kterou se Opus Dei zaměřuje jako první, když přijde do nové země?

Opus Dei se obecně zaměřuje na dvě skupiny lidí. První, která jim zajistí (spolu)financování aktivit a druhá, která jim zajistí provozní existenci čili noví členové. Na obojím není nic špatného a je to naopak očekávatelné. Horší je to v té druhé skupině s tím, že Opus Dei hledá do svých řad pouze zmanipulovatelné lidi, nikdo jiný totiž nemá šanci v Díle vydržet.

6) Jak konkrétně vypadaly prostředky, kterými jste se snažil rozšířit povědomí o spiritualitě Opus Dei? Skrze přátelství a civilní aktivity Opus Dei.

7) Cítil jste nějaký tlak, abyste získával nové členy?

Podobně jako v otázce 5). Pokud jste o něčem přesvědčen, je pochopitelné, že danou věc chcete šířit dál, proto byl vyvíjen tlak na získávání členů Opus Dei. Horší to zas bylo s tím, na koho jsme se měli zaměřovat a jak konkrétně jsme se měli zaměřovat. Cílovou skupinou byly osoby, které dosahují těch nejlepších výsledků, mají prostředky (nejen finanční), mají vliv apod. Rozhodně jsem necítil ani v jádru této aktivity snahu přibližovat lidi k Bohu, protože Bůh tu přeci není jen pro jedničkáře, bohaté a vlivné.

8) Jaké vztahy panovaly uprostřed Opus Dei?

Absurdní a umělé, podrobněji viz následující odpověď.

9) Jak si myslíte, že je Opus Dei vnímáno společností a proč?

Budeme-li společnost brát jako soubor dospělých jedinců, tak je Opus Dei vnímána jako tajemná organizace, o které je i po bližším seznámení se těžké myslet si cokoli jiného, než že je to elitářská sekta (viz 7). Zakládá si totiž na vnějším bezchybném renomé, jako je tomu v případě odkazu života sv. Josemarií (viz 4). Ti, kteří mají bližší zkušenost s Dílem, ale velmi brzy poznali, že Opus Dei je sice zevnějšku naleštěný stroj, ale zevnitř má ze své podstaty extrémně zašpiněný a nepromazaný motor, takže je ve výsledku tento stroj zcela nepoužitelný v běžném, reálném životě. Zašpiněnost a nepromazanost spočívá, jak ve voluntaristickém pojetí spirituality Opus Dei, tak v naprosté odtrženosti od reality v celé šíři aspektů (viz průběžně dále). Jako konkrétní příklad uvádím humornou anekdotu v dalším odstavci. Aktuálně v Díle v ČR zůstává tak 10 % členů z celkového počtu, který v součtu historicky mělo. Zbýlých 90 % „celibátních“ exčlenů Díla našťestí dříve či později toxicitu Díla prokouklo. To, že většina numerářů neví, kolik stojí litr mléka bych ještě asi i dokázal přejít. Ano, tento test jsem dělal někdy v roce 2012 a bylo úsměvné, že jsem dostal od numerářů jen zlomek správných odpovědí. A to prý mají posvěcovat svůj život uprostřed světa ;)... Tohle jsem ještě dokázal přejít... Bohužel, co už jsem nedokázal přejít bylo zjištění, kolik lidí bere antidepresiva, kolik lidí nedokáže mluvit o svém povolání ve svém i nejbližším okolí (včetně mě) či kolik lidí je ekonomicky zcela zruinovaných, i když odevzdávají do kasy své příjmy, ale když mají nadstandartní výdaj (např. zákrok u zubaře), tak kasa je prázdná a bylo tak tragikomické, že tito lidé si museli půjčovat u kamarádů, rozprodávat oblečení či se museli nechat dotovat rodiči. Podobně absurdní zkušenosti mají přátelé a známí, kteří Dílo poznali v jiné době nebo zemi.

10) Co si myslíte o praktikách tělesného umrtvování v Opus Dei?

Osobně považuji jakékoli návyky vedoucí k sebeovládání za přínosné a dá-li tomu někdo nadpřirozený rozměr v podobě tělesného umrtvování, opět na tom z vnějšího pohledu není nic špatného. Bohužel v podání Opus Dei se jednalo často o snůšku ostentativních aktů, které se tak ze své podstaty vymykaly v duchovní rovině svému účelu a působily strašně směšně. Jako příklad uvádím návštěvu restaurace za účelem shlédnutí hokejového utkání, kdy jeden z numerářů řekl, že si vybírá tuto židli, protože je z ní nejhůře vidět na plátno a bude se tak umrtvovat...

11) Jakým způsobem Opus Dei získává členy?

Jedná se vždy o nenásilnou formu? Jste-li kamarád či kolega, násilné to nebývá a získáváte kolegy zvaním na akce Opus Dei. Pokud jste rodinným příslušníkem, a zvláště potomkem aktivních supernumerářů, tak je téměř vyloučené, že by vás čekalo dětství a první roky plnoletosti mimo budovy a aktivity Opus Dei, takže v této druhé variantě se jedná o velmi násilnou formu získávání nových členů Opus Dei.

12) Neodcizují se členové vlastním rodinám?

Zcela zásadním způsobem se odcizují rodičům nesupernumerářům, a to minimalizací kontaktu, a pokud nějaký kontakt je, numerář ztrácí skutečný kontakt s rodinou tím, že o všem mluví, jak je skvělé a o problémech prakticky vůbec, takže po jakémkoliv setkání numeráře s rodiči, se rodič nedozví absolutně nic pravdivého ani osobního (naleštěný stroj se zadrhnutým motorem).

13) Jaký je život v celibátu uprostřed světa?

Dá se žít v Díle v případě, že je člověk gumovým medvídkem s vymytým mozečkem a touhou submisivního přijímání příkazů od nadřízených. Každý autenticky a kriticky uvažující člověk však po čase je i po této stránce psychologicky vykořistěný, je tedy i emočně vyprahlý a má tendenci oproti nelidským vztahům v Opus Dei, v reálném životě navazovat upřímné vztahy.

14) Co pro Vás znamenaly normy, jež jste musel v Opus Dei vykonávat?

Pokrytectví nejvyššího stupně. Nejel přes ně vlak. V případě nějakých zásadních okolností byla možnost jejich množství snížit, nicméně byl tlak na to plnit je v plném rozsahu. V rozmluvách se moc neřešilo,

jak se člověk má, ale to, do jaký části dne normy naroubovat a splnit. Že se opakovaně člověk dopouštěl závažných činů proti povolání, bylo podružné, dále viz 15 a 19.

15) Cítil jste se v Opus Dei svobodně?

S každým dnem méně a méně, ale to proto, že když jsem vstoupil do Díla, byl jsem „hloupé 16- ti leté dítě bez cílů“. V průběhu let se ze mě začínal stávat „dospělí, který ví, co chce“, takže nesmyslnost života v Opus Dei se tak stávala zřetelnější. Normální dospělý člověk, který má alespoň elementární pořádek ve zdravých životních hodnotách, nevydrží v Díle po prozření ani sekundu navíc. Osobně mě plnění norem a apoštolát v pojetí Opus Dei od Boha vzdaloval.

16) Co bylo nakonec důvodem, že jste se rozhodl z Opus Dei odejít?

Kromě všeho dosud výše uvedeného v té konkrétní době to ještě byla:

- pro množství požadavků nemožnost seriózně studovat VŠ a žít běžný civilní život;
- nesmyslně vysoké finanční náklady na roční kursy, rekolekce apod., což se pak propisovalo do nemožnosti financovat běžné aktivity v roce (např. dovolená, na které si skutečně odpočinete, nákup oblečení, školních pomůcek, vybavení do domácnosti, věcí na sport, ...);
- začínal jsem ztrácet své velmi dobré kamarády. Naštěstí jsem je neztratil!

17) Jak se zpětně díváte na své členství v Opus Dei?

Pokud to do této chvíle explicitně nevyznělo z mých odpovědí, moje členství v Opus Dei bylo dáno čistě mladickou nerozvážností, která byla daná, jak věkem, tak okolnostmi, a ne úplně zdravým prostředím, ve kterém jsem vyrůstal. Přesně kvůli tomuto jsem se stal jednou z mnoha dalších ideálních „obětí“ lovců lidských duší, které členové Opus dei hledají. Svě členství v Opus Dei bych ještě přirovnal v rovině partnerského vztahu k první skutečné životní lásce, která vám nevyjde (stává se), kdy přes růžové brýle nedokážete vidět v tom druhém egocentrického, násilnického tyrana beze špetky sebereflexe. Ničí vás, ubližuje vám, dává vám vše za vinu a nedokážete z tohoto pekla odejít, a to až do chvíle, než začnete uvažovat nad sebevraždou. To byl u mě mezník, kdy jsem si řekl dost a z Opus Dei se mi i díky tehdejšími personálními změnám v Díle k lepšímu podařilo odejít. Ne všichni v Opus Dei jsou totiž až takoví psychopati, jak se může na první pohled zdát a takoví lidé (dá se říci chudáci) v Díle zůstávají vlastně už jen proto, že prakticky již nejsou schopni návratu do běžného civilního života.

18) Co si myslíte, že Vám Opus Dei do života dalo a je něco, co Vám vzalo?

To dobré, co mi to dalo bych srovnal se členstvím v organizacích typu YMCA, AIESEC či skaut. Potkáte velké množství lidí, mezi nimi se tedy téměř vždy najdou i pozitivní vzory a velmi zajímaví lidé, kteří se stanou třeba i vašimi přáteli. Také máte možnost vycestovat do mnoha zemí i mimo Evropu. To jsou však jen vnější okolnosti, které zažijete i s uvedenými organizacemi. Co se týče jádra Opus Dei, na něm ze své podstaty neexistuje nic pozitivního a co mi vzalo je určitě nadšení a důvěra v církevní instituce a Církev jako takovou. Také mi vzalo několik let života, během kterých jsem se měl věnovat více jiným věcem a pořádně. Pachuť určitě ve mně pořád nějaká je z tohoto životního období. Celkově však na celou tuhle story nahlížím jako životní lekci, ze které jsem se nezhroutil, ale poučil a jdu v životě dál.

19) Na závěr můžete říct, co byste ještě rád řekl o Opus Dei, co nebylo vyslovené v otázkách.

Odpověď na to, proč Opus Dei stále existuje je velmi jednoduchá. V životě existuje a bude existovat plno nelogických věcí a závažných forem zla/nedobrá. Opus Dei a lidé v ní jsou kombinací obojího. Já jsem zažil jen slabý odvar toho, jaké je to být pod vlivem lidí pohrdajících lidskou svobodou a jak vypadá vykořisťování 20. a 21. století, a to na úrovni psychického kuplířství. Bohužel existují lidé, kteří zažili celoživotní pekla na zemi skrz Opus Dei, ze kterých se budou dostávat po zbytek jejich života a myslím si, že by se o takových zkušenostech mělo hovořit veřejně, jako například zde (v Česku k

takovým zvěrstvům v tak velkém měřítku zatím nedošlo)²⁹⁰: Na závěr své výpovědi si tedy přeji, aby i přes tu podlézavost vatikánské hierarchie, pro kterou je Opus Dei v Římě vyhlášená, tak aby kompetentní osoby ve Vatikánu Opus Dei co nejdříve rozpustili na smetišti dějin, Opus Dei tak poznamenala negativně životy už jen co nejmenšímu počtu lidí a svět i Církev byly i díky tomuto o něco lepším místem pro život.

3. Příloha č.3. Obraz Panny Marie potšské.

²⁹⁰ <https://www.lanacion.com.ar/sociedad/servidoras-de-dios-el-calvario-de-las-43-mujeresque-enfrentan-al-opus-dei-nid17052021/>

4. Příloha č.4. Pozvánka na besedu s Javierem Echevarriou roku 2005

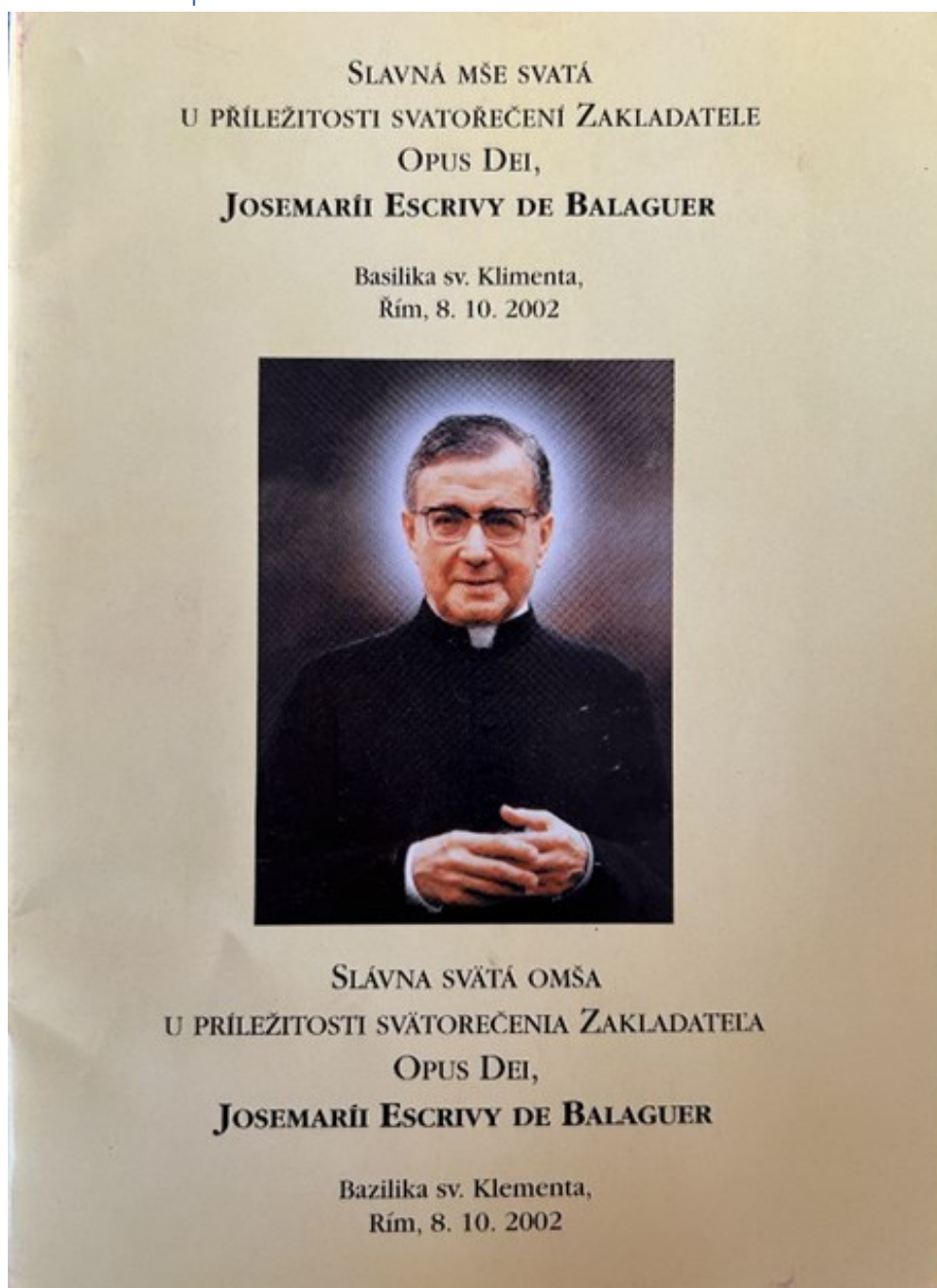
*Regionální vikář Opus Dei
v České republice a na Slovensku
si dovoluje pozvat Vás a Vaši rodinu na besedu s*

Mons. Javierem Echevarriou,

*biskupem-prelátem Opus Dei,
která se bude konat 5. února v 15.15 hodin
v Jižním sále Kongresového centra v Praze.*

v Praze, leden 2005

5. Příloha č.5. Pozvánka na mši svatou v Římě v češtině u příležitosti svatořečení zakladatele Opus Dei

Klub Viking hledá nové členy

školní rok 2017/2018

Čím jsme výjimeční?

- více než 20 let zkušeností
- důraz na individuální rozvoj
- formace ve ctnostech
- osobní tutoring dětí
- společné aktivity pro celou rodinu

Kontakt:
klub.viking@gmail.com
+420 776 690 729

**PRO CHLAPCE
OD 9 DO 13 LET**

aktivity nejen každou sobotu od 9:30 do 12:00

Kulatý stůl
Univerzitní centrum Na Baště

Zveme vás na přednášku
Odkaz bratří Mašínů

na které jako host vystoupí

Milan Paumer – člen odbojové skupiny bratří Mašínů

Setkání se koná ve čtvrtek 9. listopadu 2006, začíná v 18 hod. Po přednášce následuje diskuse účastníků s přednášejícím. Předpokládaný konec je po 19. hodině.

(Univerzitní centrum se nachází v blízkosti stanice metra Hradčanská, mezi Píseckou bránou a Ministerstvem obrany)

Univerzitní centrum Na Baště
Na Baště sv. Jiří 13, Praha 6 – Hradčany
Tel.: 224 319 066, 737 811 212

Svatý Josemaría Escrivá

Zakladatel Opus Dei

MODLITBA

Ó Bože, Ty jsi prostřednictvím nejsvětější Panny Marie obdařil svatého kněze Josemariu nespočetnými milostmi. Vyvolil jsi ho za velmi věrný nástroj k založení Opus Dei, které je cestou posvěcování se při profesní práci a při plnění každodenních povinností křesťana. Dej, ať i já umím proměňovat všechny okamžiky a okolnosti svého života v příležitosti k milování Tebe, k radostné a prosté službě Církvi, Svatému Otci a všem duším tím, že rozjasním cesty země světlem víry a lásky.

Uděl mi na přímlovu svatého Josemarií vyslyšení mé prosby o ... Amen.

Otče náš..., Zdrávas Maria..., Sláva Otci...

9. Povolení působení Opus Dei na území České republiky udělené arcibiskupem Miloslavem Vlkem roku 1992.

